

opaskoiran joulu 2016

**OPASKOIRA-
TOIMINTA
100 VUOTTA**

**MAAILMAN
ENSIMMÄINEN
KOULUTETTU
OPASKOIRA
ASTA**



MITÄ PIDÄT KÄDESSÄSI?

Kädessäsi on **Opaskoiran Joulu 2016** -kirja, joka sisältää kirjoituksia matkailusta opaskoiran avulla, suomalais-baltialaisesta opaskoiratyöstä, opaskoiraihmis-ten ja koira-alan asiantuntijoiden haastatteluja sekä vapaaehtoistyöstä opaskoi- ratoiminnan ja Baltian näkövammaisten lasten hyväksi. Kirjassa kerrotaan myös Saksassa 100 vuotta sitten aloitetusta opaskoirien koulutuksesta.

Yli puolet kirjan kirjoittajista on opaskoiran käyttäjiä. Opaskoiran Joulu ry tukee kirjan myynnistä saaduilla tuloilla suomalais-baltialaista opaskoiratyötä ja Balti- an sokeiden lasten hyväksi järjestettävää toimintaa.

WHAT ARE YOU HOLDING IN YOUR HAND?

You are holding a book called **Opaskoiran Joulu 2016** (*Guide Dog's Christmas*). This book contains writings on following topics: traveling with help of a guide dog, Finnish-Baltic guide dog work, guide dog peoples' and dog experts' interviews and voluntary work towards guide dog activities and visually impaired children in the Baltics. The book also describes guide dog training that began in Germany 100 years ago.

More than half of the writers are guide dog users. Opaskoiran Joulu ry is using the funds gathered by selling this book to support Finnish-Baltic guide dog work and activities for blind children in the Baltic countries.

ЧТО ТЫ ДЕРЖИШЬ В РУКЕ?

Ты держишь книгу **Opaskoiran Joulu 2016** (*Рождество Собаки-поводыря*). Эта книга содержит следующие статьи: о путешествии с помощью собаки-поводыря, о Финско-Балтийской работе собак-поводырей, о волонтерской работе с собаками-поводырями и незрячими детьми в Прибалтике и интервью с держателями собак-поводырей и экспертами. В книге рассказано о начале обучения собак-поводырей в Германии сто лет назад.

Более чем половина авторов статей являются держателями собак-поводырей. Полученный доход от продаж этих книг организация Opas-koiran Joulu ry жертвует на Финско-Балтийскую работу собак-поводырей и мероприятия для незрячих детей в Прибалтике.

OPASKOIRAN JOULU 2016

Koiratarinoita opaskoiratyön ja sokeiden lasten hyväksi

Viides vuosikerta

Julkaisija: Opaskoiran Joulu ry, www.opaskoiranjoulu.fi

Vastaava toimittaja: Juha Herttuainen, juha@opaskoiranjoulu.fi

Taitto/ulkoasu: Ali Kinnunen, ali@opaskoiranjoulu.fi

Ilmoitusmyynti: Printmix Oy, www.printmix.fi

Kirjapaino: Adverts, www.adverts.lv

Tilaukset: Juha Herttuainen, juha@opaskoiranjoulu.fi, puh. 040 353 1979.

ISSN-L 2323-4024 • ISSN 2323-4024 (painettu) • ISSN 2323-4032 (CD-ROM)

Tuemme Opaskoiran Joulu ry:n toimintaa

- 2 **Toimittajalta**
Juha Herttuainen
- 3 **Sata vuotta opaskoirien koulutusta Saksassa**
Janne Silas
- 8 **Terveempien koirien puolesta**
Ali Kinnunen
- 12 **Kilpaurheilijasta aktiiviharrastajaksi**
Kati Pohja
- 16 **"Haluan haastaa itseäni"**
Marianne Tenhami
- 20 **Aurinkoinen Jersey**
Janne Silas
- 24 **Viron opaskoiratyöstä**
Juha Herttuainen
- 28 **Kuuleeko Örö?**
Päivi Mäkelä & Rilla Aura-Korpi
- 34 **Vanhan papin luona**
Ali Kinnunen
- 38 **Ilman Uunoa emme selviäisi**
Valeriina Silas
- 40 **Kirje Joroisista**
Tiina Ihalainen
- 42 **Tanskan Legolandiin - opaskoiran kanssa vai ilman?**
Janne Silas
- 46 **Yllätysvieras**
Riitta-Kaisa Voipio
- 48 **Ruokoset – aina yhdessä**
Ali Kinnunen
- 54 **Toimintaa Latviassa**
Gunta Bite
- 60 **Opaskoira kullankallis**
Marianne Tenhami
- 63 **Teodorsin muistolle**
- 64 **Opaskoiramaaottelu Riiasa**
Zaiga Kļaviņa
- 68 **Opaskoiran Joulu ry:n yhteystiedot ja toimintaa 2015**



TOIMITTAJALTA

Kirjoitan tätä Latvian Carnikavassa, jonne olen erittäin hyvin kotiutunut asumaan. Vuorotellen keitämme soppaa yhdessä **Zaiga**-vaimon kanssa tai käymme kylillä syömässä. Tupa on lämmin, jotenka mikä on elellessä. Ympäristö ja pääkaupunki Riika on tullut tutuksi lukuisten opaskoiraoppilaiden kanssa kävellessä. Ihmiset ovat ystävällisiä ja avuliaita – eivät jätä pulaan. Olen saanut kavereita, kun käyn melkein päivittäin koiran kanssa paikallisessa kahvilassa. Kaikista venäjän ja latviankielellä puhutuista asioista en saa selvää. Silloin kehonkieli sekä vähäinen saksan ja englannin taito auttaa ongelman ratkaisussa. – Carnikavan rautakaupasta halusin pari vuotta sitten ostaa rullamitan. Pitkään siitä neuvoteltiin ja sitten myyjä keksi, mitä tarkoitin. Hän pyysi odottamaan, meni varastoon ja palasi sieltä viiden metrin nailonnarukerä mukanaan! Tarvitsinkin juuri sellaista narua ja kaupat tehtiin.

Vuosi on mennyt työn merkeissä, miten muutenkaan. Opaskoiria olemme kasvattaneet ja kouluttaneet. Lisäksi Zaiga on pitänyt pienissä puitteissa koirahoitolaa. Kuluneeseen vuoteen on sisältynyt myös surua. Latvian Palvelukoira yhdistyksen perustajajäsenen ja puheenjohtajan **Aleksejs Volkovsin** opaskoira Teodors menehtyi syyskuussa lyhyen sairauden jälkeen. Teodors oli Zaigan kouluttama, hänen ensimmäinen opaskoiraoppilaansa. Mutta elämä jatkuu, rauha Teodorsille.

Eurooppalainen opaskoira työ täytti tänä syksynä sata vuotta. Saksan Oldenburgin opaskoira koululta luovutettiin lokakuussa 1916 käyttöön maailman ensimmäinen järjestelmällisesti koulutettu opaskoira.. Onhan noita oppaita ollut aikaisemminkin, mutta ne ovat olleet sokeiden itsensä kouluttamia. Sotasokea **Paul Feyen** ja hänen koiransa Asta olivat aikansa pio-

neereja ja pian opaskoira kouluja perustettiin myös Länsi-Euroopan maihin ja Amerikkaan. Opaskoira täysin korvaavaa sokean liikkumisen apuvälinettä ei ole keksitty ja tuskin keksitäänkään. Niin hyvä se on tekemään töitä, ei purnaa ja on valmis palvelukseen kaikkina vuorokaudenaikoina.

Opaskoira työ Latviassa vakiintuu uomiinsa pikkuhiljaa. Pienellä budjetilla toimitaan, mutta onneksenne olemme saaneet vapaaehtoisia mukaan erilaisiin tehtäviin sekä peesareiksi eli styrmanneiksi (latv. *stūrmanis*). Keksimämme uudissana, joka merenkulussa tarkoittaa perämiestä, otetaan kuivalla maalla toivottavasti hyvin vastaan. Peesari on meidän keskuudessamme sokean perässä kulkija ja avustaja esimerkiksi silloin kun harjoitellaan opaskoiraan kanssa uutta kulkureittiä. Erittäin hieno lahjoitus opaskoiraan täydennyskoulutusta varten saatiin Latvian metsäyhtiöltä. Lahjoitus mahdollisti viiden koulutusviikonlopun ja parin pienemmän tapahtuman järjestämisen eri paikkakunnilla Latviassa. Opaskoiraan Joulu ry:n antaman avustuksen turvin pääsi myös ryhmä Latvian näkövammaisia tutustumaan saaristomeren elämään ja nähtävyyksiin Varsinais-Suomessa suomalais-baltialaisella leirillä.

Opaskoiraan Joulu ry kiittää kirjoittajia ja muita tämän kirjan tekemiseen ja markkinointiin osallistuneita. Todella ammattilaisia kukin alallanne olette, mutta silti yhdistyksemme hyväksi tekemänne työ on pyyteetöntä.

Antoisia lukuhetkiä!

Carnikavassa 12. marraskuuta 2016

Juha Herttuainen



SATA VUOTTA OPASKOIRIEN KOULUTUSTA SAKSASSA

Ihmisen vanhin kaveri, koira (*Canis lupus familiaris*), on ensimmäinen kesyyntynyt kotieläin. Koira on ihmisen kesyttämistä eläinlajeista vanhin. Se polveutuu sudesta ja varhaisimpia merkkejä sen kesyyntymisestä on löytynyt noin 15.000 vuoden takaa. Kesyyntymisen alkua ajoista lähtien koirasta on ollut hyötyä ihmisille varoittavana vahtina ja jätteensyöjänä. Pohjoisessa koira oli tehokas vetoapu ja karjankasvatuksen alkaessa sitä käytettiin paimentajana. Myös metsästyksessä koira on ollut korvaamaton apu. Hyvin todennäköistä on, että koira on ollut myös sokean vanhin kaveri. Koira oppi opastamaan tutuilla reiteillä ja varmasti se vei sokean kohteeseen, josta on aiemmin saatu ruokaa.

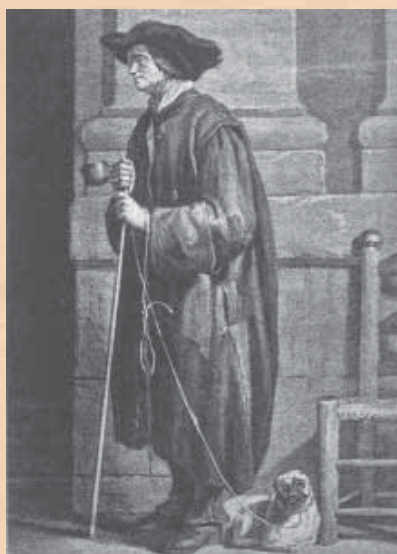
Teksti: Juha Herttuainen

Taustaa opaskoirien järjestelmälliselle koulutukselle

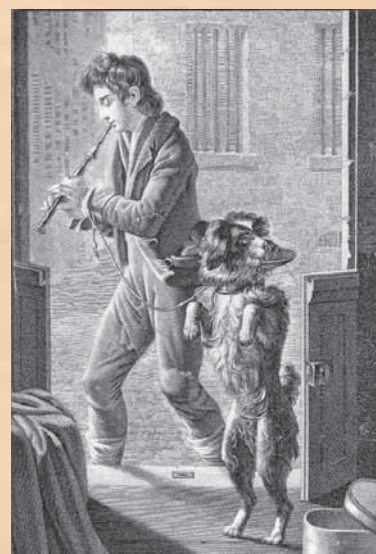
Sokea kerjäläinen koiran kanssa on usein kuvattu antiikin taiteessa. Sokealla on kerjäämistä varten mukanaan



Sokeainsairaala Quinze-Vingts 1567. Lähde: Blindenhunde 2016.



Sokea ja opaskoira 1753.
Lähde: Blindenhunde 2016.



Sokea musikantti 1800-luvun Ranskassa. Blindenhunde 2016

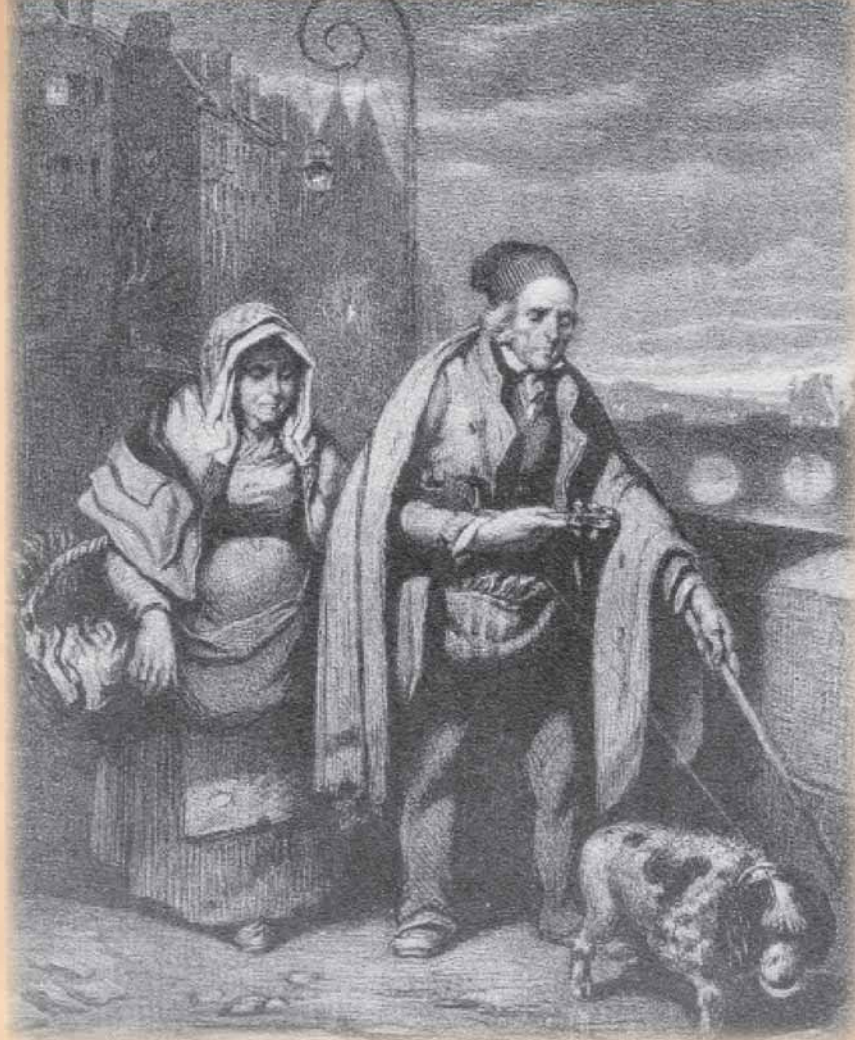


Sokea kerjäläinen 1835. Kuva: K. F. Blomfield 1855.



Jacob Birrer 1847. Lähde: Guide Dogs for the Blind Ass.

puukuppi. Vuonna 79 jKr. Vesuviuksen purkauksen seurauksena hautautuneen Herculaneumin kaupungin arkeologisissa kaivauksissa löydettiin maalaus, joka esittää miestä, jota koira opastaa. Miehellä on toisessa kädessä keppi ja nainen antaa almun miehelle. Tarina kertoo myös germaani-ruhtinaasta **Helmholdista**, jonka kelttikuningas **Odran** sokaisi. Ruhtinas Helmholt kulki noin 100 jKr. koiran opastamana Frankfurtista pohjoiseen sijaitsevan Taunus-vuoriston aarniomet-



Sokea pariskunta ja opaskoira, Ranska 1838. Lähde: Blindenhunde 2016.

sien läpi vanhojen linnojen kautta viihdyttäen matkan varrella ihmisiä laulamalla.

Vuonna 1765 Britaniassa julkaisussa taidekokoelmassa on piirros ja runo sokeasta kerjäläisestä. Kerjäläinen kulkee keppi kädessä ja toisessa kädessä on remmissä oleva koira, jolla on kello kaulassa. Runo menee suunnilleen näin: "Hänet tunnetaan ja tunnusmerkkinsä ovat hyvin tiedossa. Aina hän kulkee koiran ja kellon opastuksessa."

Pariisilaisen sokeiden majoitus- ja hoitolaitoksen Quinze-Vingts'n, joka oli perustettu kuningas **Ludwig Pyhän (Saint Louis)** aikana noin vuonna 1260, asukkaat saattoivat kulkea laitoksen koirien avulla läpi Ranskan pääkaupungin itsenäisesti jo 1700-luvun lopulla. **A. F. Fréville** kirjoitti vuonna 1797 ilmestyneessä, koirien historiaa käsittelevässä kirjassaan seuraavaa: "Tapa, jolla koira opastaa sokean epävarmoja askeleita, on ihailtava ja ansaitsee meidän arvostuksemme. Millainen

älykkyys, kärsivällisyys ja huolellisuus onkaan tässä hyvää tekevässä eläimessä! Se ei koskaan unohda odottaa sen oven edessä, josta sen isäntä on saanut almun. Huolellisesti se kiertää kärryt, vetojuhdat ja muut esteet turvallisen kaukaa."

Vuonna 1780 vaellusmatkalla sokeutunut itävaltalainen seulantekijä **Joseph Reisinger** koulutti itselleen pystykorva-rotuisen koiran. Koira opasti niin taitavasti, että ihmiset epäilivät Reisingerin sokeutta.

Wienin sokeainstituutin perustaja **Johan Wilhelm Klein** kirjoitti vuonna 1819 ilmestyneessä kirjassaan, "Oppikirja sokeiden koulutuksesta", opaskoirista ja antoi vihjeitä niiden kouluttamisesta.

Sveitsiläinen **Jacob Birrer** kertoi kirjassaan kouluttamastaan koirasta ja sen myötä turvallisesta ja laadukkaasta elämästään koiransa kanssa vuonna 1847. Birrerin kertomusten pohjalta zürichiläinen toimittaja **Heinrich Nägeli**, joka laati kirjoituksen otsikolla:



Ensimmäinen saksanpaimenkoira Horand von Grafrath 1899. Lähde: Blindenhunde 2016.



Opaskoiran esikuva, lääkintäkoira. Lähde: Blindenhunde 2016.

"Tapa kouluttaa koiria, jotka palvelevat sokeain opastusta." Hän kertoi pääongelman koulutuksessa olevan, kuinka saada koira totutettua siihen, että se kiertää riittävän kaukaa esteet, jotka ovat opastettavalle vaarallisia.

Opaskoiran esikuva oli lääkintäkoira

Monta tahoja oli ajamassa opaskoira-asiaa. Yhdistyksistä mainittakoon vuonna 1893 perustettu **Der Deutsche Verein für Sani-**

tätshunde eli Saksan lääkintäkoirayhdistys.

Lääkintäkoira (saks.*Sanitätshund*) on koulutettu etsimään sodassa haavoittuneita. Vuonna 1899 perusti armoitettu saksanpaimenkoiramiest, ratsumestari **Max von Stephanitz**, **Verein für Deutsche Schäferhunde**-yhdistyksen (lyh. SV). **Leopold Senefelder**, joka oli itävaltalainen lääkäri ja edusti sota- ja poliisikoira- ja Dobermann-yhdistystä, teki ehdotuksen opaskoirien kouluttamisesta sotakoirayhdistyksen toimesta sotasokeille.

Ajatus järjestelmällisestä opaskoirankoulutuksesta ei aluksi saanut kannatusta, vaan sitä teoreetikkojen toimesta jopa vastustettiin. Koetettiin todistella, ettei koiralla ole kykyä opastaa sokeaa, vaan se voi johdattaa opastettavansa vaaratilanteisiin. Käytännön kouluttajat olivat kuitenkin



Opaskoirakoulutusta 1. maailmansodan aikaan Saksassa. Lähde: Tri Brüll/
Gesellschaft für Wehrmedizin.



Paul Feyen ja Asta 1916. Lähde:
Blindenhunde 2016.



sitä mieltä, että opaskoirasta on sokealle enemmän hyötyä kuin haittaa. Järjestelmällinen koulutus koettiin välttämättömäksi, koska harva sokea olisi itse pystynyt kouluttamaan koiraansa mm. lisääntyneen liikenteen takia.

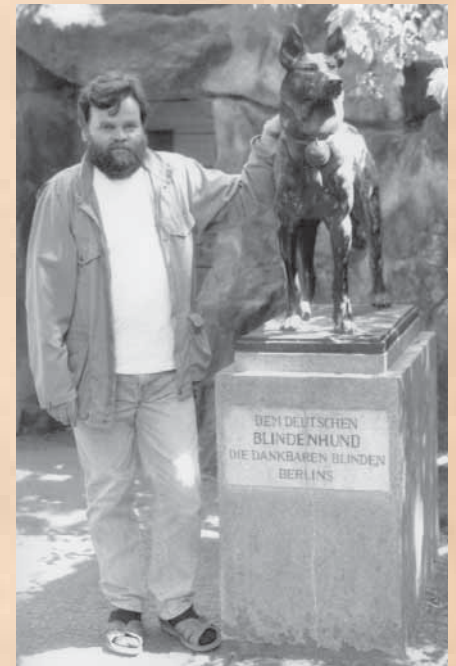
Maailman ensimmäinen opaskoirakoulu Oldenburgiin

Vuonna 1916 perusti salaneuvos **Heinrich Stalling** yhteistyössä Saksan lääkintäkoirayhdistyksen kanssa maailman ensimmäisen opaskoirakoulun Saksan Oldenburgiin. **Paul Feyenin** saksanpaimenkoira Astasta tuli maailman ensimmäinen järjestelmällisesti koulutettu opaskoira. Feyenin suku tuki Paulia hänen koira-

hankkeessaan ja oli mukana tukemassa myös Oldenburgin koulun toimintaa.

Kovasti keskusteltiin myös siitä, mikä rotu on soveltuvin opaskoiraksi. Puudeli vai pystykorva, dobermann vai snautseri, airedalenterrieri vai puli? Saksanpaimenkoira vei lopulta voiton.

Rotukeskustelu varmaan osataan ja valitukset Oldenburgin opaskoirakoulun tuottamien koirien heikentyneestä laadusta tuotti ajatuksen toisen opaskoirakoulun perustamisesta. Niin tapahtuikin, ratsumestari Max von Stepanitzin perustama Saksanpaimenkoirayhdistys perusti vuonna 1923 opaskoirakoulun Potsdamiin. Saksanpaimenkoiraoppaita alkoi tulla sieltä vauhdil-



Juha Herttuainen Opaskoiramuistomerkillä Berliinin eläintarhassa. Kuva: Eva Herttuainen.

la. Vuonna 1932 valmistui tuhannes opaskoira Potsdamista.

Opaskoira-aate levisi maailmalle

Läntisen Euroopan maiden lisäksi opaskoiratyö tuli ajankohtaiseksi 1920-luvun lopulla myös Amerikassa, jonne sveitsiläinen rouva **Dorothy Eustis** perusti tänä päivänä maailmankuulun **Seeing Eye**-opaskoirakoulun, joka sijaitsee New Jerseyssä.



Birger Brüning ja koulutusvaunu Saksassa 1943. Lähde: Tri Brüll/Gesellschaft für Wehrmedizin.



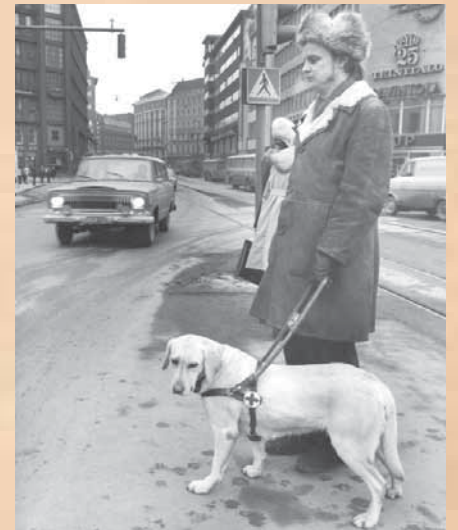
Tuhannes opaskoira Potsdamista. Lähde: Tri Brüll Gesellschaft für Wehrmedizin.



Fritz Dominick 1939. Kuva: SPR.



Suomen ensimmäinen sotasokean opaskoira Turre ja sen isäntä Tauno Keto vuonna 1940. Kuva: Sotasokeat.



Myöhempien aikojen suomalaisia opaskoirakoita: Ari Suutarla ja opas Betty. Kuva: NKL.

Pohjoismaista Ruotsi aloitti opaskoirien koulutuksen vuonna 1938 ja Suomi seurasi perässä vuonna 1940, jolloin ensimmäiset opaskoirat luovutettiin talvisodassa sokeutuneille.

Ruotsalaiset perehdytti opaskoirien koulutukseen saksalainen Potsdamin opaskoirakoulun kouluttaja **Fritz Dominick**. Dominickin piti tulla kouluttamaan myös Suomeen, mutta sodanuhka romutti suunnitelmat. Ruotsalainen kouluttaja **Lars Svartengren** opetti yhdessä Suomen Palveluskoiraliiton kouluttajien kanssa Suomen ensimmäiset opaskoirat.

Suomen opaskoirakoulun ensimmäinen

johtaja **Birger Brüning** haki vuonna 1943 koulutusoppia Biesendahlin opaskoirakoululta Saksasta, missä hän tutustui mm. koulutusvaunuun (*künstlichen Mensch*). Vaunukoulutuksessa koira valjastetaan ihmisen muotoisen kärryn eteen oppimaan mm. esteiden kiertämistä.

Edellä on kerrottu vain pieni osa 100-vuotiaasta opaskoirien koulutuksesta, jossa allekirjoittanutkin on voinut olla mukana 45 vuotta. Pistekirjoituksen keksimisen ohessa koiran käyttö sokean oppaana on ollut mullistava keksintö.

Käytössä olevat opaskoirat Euroopassa

(puuttuu muutama maa):

Belgia	175
Tanska	250
Saksa	2100
Suomi	209
Ranska	1500
Italia	1000
Alankomaat	700
Norja	300
Itävalta	250
Puola	120
Sveitsi	350
Espanja	1013
Britannia	4770
Yhteensä	14299



TERVEEMPIEN KOIRIEN PUOLESTA



Professori Marjatta Snellman jaksaa eläkkeelläkin puhua terveempien koirien puolesta – varsinkin somessa ja internetissä.

Teksti ja kuvat: Ali Kinnunen

Jotkut ovat halunneet käsittää niin, että professori vihaa koiria, jotka eivät pysty terveeseen koiranelämään. Keskustelu somessa on käynyt kuumana. Päinvastoin.

- En vihaa mitään koirarotua enkä varsinkaan yksittäisiä koiria. Hyvänen aika, minähän yritän kehit-

Marjatan terassilla kukat kukoistivat vielä marraskuussa. Talveksi ne viedään lämpimään.

tää kaikista koiraroduista terveempiä ja sen puolesta minä taistelen! professori sanoo.

- Terve koira pystyy syömään, hengittämään ja liikkumaan normaalisti. En ymmärrä, miksi jalostuksessa on menty liian pitkälle ja tuotettu koiria, jotka eivät enää pysty normaaliin koiranelämään.

Otetaan esimerkiksi kiinanpalatsinkoira. Englantilaiset ottivat haltuunsa Kiinan keisarin viimeiset viisi koira. Yksi niistä on täytettyä Englannin kansallismuseossa. Siitä näkee, että se pystyy hengittämään normaalisti, mutta kun britit alkoivat käyttää jalostamiaan kiinanpalatsinkoiria näyttelyissä, tuomarit saivat päähänsä, että on aina parempi, mitä lyhyempi kuono sillä on.

- Ja nyt on sitten saatu koira, joka ei enää pysty hengittämään kunnolla! Korkea otsa, isot silmät, pieni nenä -eli koiralla on naama kuin lapsella. Näillä nykykoirilla on jalatkin ihan sijoiltaan, mutta syy ei ole Kiinan keisarin, vaan myöhempien jalostajien.

Mitä tapahtui saksanpaimenkoirille?

Suosittu koirarotu, saksanpaimenkoira, ei juurikaan muistuta varhaista edeltäjänsä pieleen menneen jalostustyön takia. Nykyisillä saksanpaimenkoiran geeneillä tulee koiria, jotka eivät sovellu poliisikoiriksi, opaskoiriksi tai muutenkaan työkoiriksi. Näyttelyssä ne sen sijaan voivat menestyä polvet maata laahaten eli takapää alhaalla mutta ryhdikkään näköisenä.

Poliisilla on sekä Suomessa että Saksassa huutava pula hyvistä saksanpaimenkoirista, koska näiden koirien jalostus on kulkenut aivan väärään suuntaan ja niiden terveys on romahtanut. Lonkkaviat ja muut sairaudet ovat pilanneet rodun. Mahalaukun kiertymää on yritetty torjua jopa niin, että pennuilta on avattu maha ja neulottu vatsa molemmilta puolilta kiinni, mutta eipä sekään ole auttanut, koska kurkun rakenteellinen ja perinnöllinen vika altistaa vatsalaukun pyörähdykselle. Joillakin vinttikoiralajeilla on samanlainen taipumus.

Saksassa jo 80 prosenttia poliisikoirista on belgianpaimenkoiria ja sama suuntaus on meilläkin. Opaskoirakoulullakin saksanpaimenkoira on harvinaisuus, koska hyviä ei ole saatavilla, vaikka monet näkövammaiset haluaisivatkin vanhan kunnan schäferin. Ennen ne olivat normaalin koiran näköisiä, nykyisin ne ovat kevytrakenteisia ja pitkiä luikkuja. Mikä häpeä!

Hyvä esimerkki siitä, että belgianpaimenkoirat ja niiden lyhytkarvainen muunnos malinois menestyvät poliisi- ja työkoirina oikein hyvin, on poliisikoira Börje, jonka kohtalo syksyllä puhutti koko kansaa. Pidätyksen yhteydessä nuori rikollinen pääsi puukottamaan Börjeä kuusi kertaa keuhkoihin ja some-



kansa huokasi kauhusta. Mutta niin vain Börje parani leikkauksen avulla ja on nyt kaikkien suureksi helpotukseksi palannut töihin.

Paluu taaksepäin on helpompaa

Hyvä esimerkki voidaan ottaa Saksasta, jossa muuan sairaanhoitaja rupesi jalostamaan mopseja takaisinpäin eli hänen koirillaan oli pieni kuono, jolla voi hengittää ja purukalusto, jolla voi syödä. Tarinasta on ilmestynyt myös kirja.

Monet luulevat, että paluuta terveempiin koiriin ei ole. Jos on lyttyturpa, on lyttyturpa. Jalostuksen ihmeellisyyksiin kuuluu, että paluu taaksepäin käy paljon nopeammin kuin toiseen suuntaan.

Jopa yksi tai kaksi jalostusta terveellä koiralla saattaa riittää. Eli jos lyttyturvalla teetetään pentuja sellaisen samanrotuisen koiran kanssa, jolla ei ole yhtä pahaa lyttyturpaa, pennuilla voi olla normaali kuono, jolla on hyvä hengittää.

Kun esimerkiksi gorgien ja joidenkin muiden rotujen hännän tyypistäminen kiellettiin, vastustus oli suurta. Nyt muutamien vuosien jälkeen pitkiin häntiin on totuttu.

Englannissa on menossa uusi liike, joka yrittää muuttaa paikallisen kennelliiton ja koiranomistajien mielipidettä.

- Liikettä johtaa Jemima Harrison ja hän ei luovuta niin kauan kuin elää. Hän on biologi. Olen tavannut hänet konferensseissa monta kertaa ja arvostan häntä suuresti.

Väitöskirjat Saksassa ja Suomessa

Marjatalle on ollut kuusivuotiaasta selvää, että hänestä tulee eläinlääkäri. Hän opiskeli Saksassa tunnettujen professorien johdolla ja olisi voinut jäädä työhön myös sinne, mutta hän halusi palata Suomeen ja suorittaa täällä vaadittavat tentit. Se ei suinkaan käynyt noin vain, sillä täällä häntä hyljeksittiin ja yritettiin lannistaa "ikään kuin minussa olisi ollut natsiverta". Suurena apuna oli kuuluisa professori Saki Paatsama, joka otti nuoren eläinlääkäriin suojiinsa ja toisaalta määräsi hänen kohtalonsa komentamalla hänet vastamaan radiologian aloittavasta osastosta.

Marjatalle on eläinlääketieteen väitöskirja sekä Saksasta eli Suo-

mesta. Työuransa aikana hän on panostanut on panostanut tutkimuksessaan ja opetuksessaan uusien kuvantamismenetelmien soveltamiseen eläinten sairauksien selvittämisessä. Vuoden 2000 eli toinen väitöskirja käsitteli eri magneettikuvaslaitteiden käyttöä koirien keskuhermostosairauksissa.

Marjatta Snellman jäi eläkkeelle eläinlääketieteellisen kuvantamisen eli eläinradiologian professorin virasta vuonna 2010, mutta on näihin päiviin asti ollut mukana alansa monissa vaikuttajatehtävissä.

Hänet on valittu vuoden eläinlääkäriksi 2007, hän on Suomen Kennelliiton kunniajäsen ja hänelle on myönnetty monia tunnustuksia tinnimättömästä eläinsuojelutyöstä.

Opaskoirakoulu onnistunut jalostuksessa

Koiran jalostaminen ei koskaan ole helppoa, sen professori myöntää. Hyviäkin esimerkkejä toki on, Näkövammaisten liiton opaskoirakoulu on onnistunut poistamaan monia sairauksia jalostamalla.

- Opaskoirakoululla on tehty erittäin hyvää työtä jo aikaisemmin ja nyt Riitta Liimataisen aikana. Monet uudet tutkimusmenetelmät ja tilastolaskelmat ovat auttaneet, lisäksi tukena on ollut Kennelliiton erityis-tuntija, genetiikasta väitellyt Katariina Mäki. Tieteellinen pohja on vahva.

Marjatta tuli Opaskoirakoululle johtaja Lasse Haaralan aikana professori Paatsaman mukana vuonna 1978.

- Olimme perustamassa mm. Kennelliiton jalostieteellistä toimikuntaa. Opin paljon ja olin valmis jatkamaan sitten, kun professori Paatsama luopui tehtävästä. Kyynärnivel-, samoin kuin myös lonkkanivel-tutkimukset on otettu koululla hyvin huomioon ja lopputulos on se, että nykyiset koirat ovat näiltä osin terveitä. Jalostaminen kannattaa!

- Koulutukseen hyväksytyjen koirien lukumäärä on vuosi vuodelta parantanut ja nyt prosentit ovat tietojeni mukaan huippua, jos niitä verrataan muihin eurooppalaisiin ja

myös moniin amerikkalaisiin kouluihin.

Täytyy antaa tunnustusta myös kouluttajille, heillä on silmä ja tuntuma, millaisia koiria kannattaa ottaa koulutukseen ja jalostukseen. He tajuavat, mikä koira sopii koulutukseen.

- Esimerkiksi perinnölliset silmäsairaudet on saatu karsittua! Kiinnostuin tästä asiasta kauan sitten, kun oma huippupaperein varustettu koirani synnytti neljä täysin sokeaa pentua. Vielä hankalampi oli silmäsairaus, joka sokeutti koiran vasta käyttöiässä. Nykyisin diagnostiikka on kehittynyt ja myös geenitesti on olemassa

- Olen oppinut Opaskoirakoululla paljon uusia asioita eläinlääketieteestä ja olen pystynyt viemään tietoa myös eteenpäin. Opaskoirakoulussa on aina kuunneltu, mitä olen sanonut, vaikka aina ei ole voitukaan tehdä kuten olen ajatellut. Siellä on kyllä erittäin terve ja realistinen kuva asioista. Siellä myös ymmärretään, että ongelmat pitää selvittää perinpohjin, eikä niitä saa salata.

”Nuorissa on tulevaisuus!”

Professori Sakari Paatsamaa Marjatta saa kiittää paljon, eikä hän malta olla ylistämättä tätä aina kun mahdollista. Paatsama opetti Marjatan lonkkalautuntoihin ja myöhemmin kyynälausuntoihin. Hän puolestaan on sitten opettanut nuorempia.

- En pysty edes sanomaan missä työ ja harrastus eroavat toisistaan, mutta ei kai se ole tarpeellista-kaan.

Marjatta on vierailut puhumassa komiteoissa, eduskunnassa ja monissa tilaisuuksissa. Eläinsuojelu on hänen ykkösaiheensa.

Nykyisin Marjatan tärkein tehtävä on levittää oikeata tietoa koirista ja niiden terveestä elämästä internetin kaikilla areenoilla niin monella kielellä kuin mahdollista.

- Yritän sujuttaa omia mielipiteitäni ikään kuin sivusta sellaisillekin areenoille, joissa eläinsuojelusta ei välttämättä puhuta. Osaan ruotsia, saksaa, englantia ja espanjaa suomen lisäksi. Nuorten ihmisten päähän on tärkeää istuttaa uusia ajatuksia.

Linked, twitter, facebook, instagram, kaikki ne ovat Marjatalle tuttuja.

- Kai tämä tämmöinen maailmanparantajan taipumus säilyy niin kauan kuin minäkin. Olen ihan hulluna näihin kaikkiin tietokonejuttuihin!

Tähtiä katsomassa

Viime aikoina Marjatta Snellman on alkanut harkita myös opaskoirakoulun asiantuntijan tehtävien jättämistä nuoremmalle. Hyvä ehdokaskin on jo katsotuna.

- Aika käy aina kalliimmaksi, mitä vähemmän sitä on, hän sanoo.

Marjatan ääni ei kuitenkaan vaikene. Professo-

ri on ilahtuneena pannut merkille, että esimerkiksi Espanjaan on syntynyt monia uusia eläinten puolesta kantaa ottavia ryhmittymiä. Niinpä Pamplonan kuulua härkäjuoksua vastustetaan yhä kiivaammin ja sen kokonaan kieltäminen on vain ajan kysymys. Härät saattavat jo olla voitolla.

Tulevina päivinä Marjatta aikoo keskittyä hänelle kaikkein rakkaimpaan asiaan eli miehensä Eeron kuntoutukseen. Tämä sai kolmisen vuotta sitten aivoinfarktin ja on kuntoutuksen ansiosta hyvää vauhtia toipumassa.

Kun Marjatta puhuu miehestään, hänen äänensä on lämpöä ja rakkautta täynnä. Pariskunnalla on Foibe-kartanossa asumisjärjestely, joka sopii esimerkiksi kaikille. Aviomies Eero asuu palvelukodissa niin itsenäisesti kuin pystyy, Marjatta puolestaan viereisessä talossa 50 metrin päässä omassa kauniissa asunnossaan, jossa Eerolla on työhuone. Toisen luona voi piipahtaa koska tahansa ja olla yökylässä, jos siltä tuntuu. Kynnyksiä ole, molemmat asunnot ovat esteettömiä.

Eeron rakkain harrastus on tähtitiede.

- Olimme Tähtitieteellisen seuran matkalla Kanarialla, kun Halley'n komeetta meni. Se näkyi sieltä hyvin. Päivät nukuttiin, yöllä ajeltiin vuorilla ryhmän kanssa. Mitä enempiä ihminen voi haluta kuin istua nojatuolissa tähtitaivaan alla ja katsoa taivaalle.

Eero on työskennellyt ikänsä maanviljelijänä ja hankkinut samalla niin laajan yleissivistyksen, että siitä riittää vieläkin, vaikka osa muistista on kateissa. Puhuminen on hänelle vaikeaa mutta hän selviää arjesta melkein omin avuin.

Kanojen ylivalvoja

Palvelukodissa on myös kanoja, joiden ylivalvoja Marjatta on.

- Pidän kanoista kovasti, on tässä neuvojakin joutunut antamaan. Kesällä täällä oli lainalampaitakin. Talon koira on espanjanvesispanieli. Siitä rodusta pidän todella paljon.

Maailman pienuutta lienee, että koirankouluttaja Janne Ruokonen kertoi käyneensä opettamassa talon koiralle, että kanoja ei saa jahdata.

Marjatan äiti eli samaisessa palvelukodissa. Eero puolestaan toi terveenä ollessaan asukkaille aurin gonkukkia, joita hänellä oli iso pellollinen vain ihmisten iloksi. Talon kuntosali oli tuttu myös: Marjatta kävi itämaisessä ryhmässä ja vesijumpassa, Eero salilla.

- Oli kuin olisi kotiinsa tullut. Sain valita täältä kolmesta asunnosta, kun saimme talomme myytyä. Poikamme asuu parinkymmenen kilometrin päässä. Hänelle on tärkeää tietää, että vanhemmilla on kaikki hyvin.

KILPAURHEILIJASTA AKTIIVIHARRASTAJAKSI

Helsinkiläinen **Jaana Argillander** ehti työnsä lisäksi harrastaa monipuolisesti. Mieluisinta on kuitenkin opaskoiransa Pirran kanssa lenkkeily niin kävellen kuin juostenkin.

*Teksti: Kati Pohja
Kuvat: Mikko Mäntyniemi*

Navakka syystuuli tuivertaa Helsingin Aurinkolahdessa, kun Jaana Argillander, kulkee opaskoiransa Pirran kanssa pitkin Pomeranssikujaa. Kaksikon vauhdista pitää huolen entisen kilpaurheilijan kunto ja Pirran reipas kävely.

- Pirra kulkee kovaa, mutta sen veto on hentoa. Se sopii juuri minulle, koska aktiivurheilijana tykkään, että edetään vauhdikkaasti, Jaana kertoo.

- Mutta kun kerron Pirralle, että nyt mennään Uutelan koirapuistoon, on vetokin kovaa, hän jatkaa nauraan.

Kilpaurheilijan luonne

Nauravainen Jaana, 51, on entinen kilpaurheilija, joka on edustanut Suomea arvokisoissa niin uinnissa, maalipallossa, yleisurheilussa kuin maastohiihdosakin. Näissä lajeissa hän on voittanut yhteensä 12 arvokisamitalia. Uran merkittävimpana saavutuksena on vuoden 2002 Salt Lake Cityn paralympialaisissa saavutetut maastohiihdon ”koko värisuoraa”, eli kulta-, hopea- ja pronssimitalit. Edelleen, kilpaurheilun lopetettuaankin, hän harrastaa aktiivisesti kuntosaliharjoittelua, lavatanssikursseja, tandempyöräilyä, hölkkää ja talvella hiihtoa. Myös jumppa kuuluu ohjelmaan.

Aiemmin asuessaan Joensuussa ja Jyväskylässä Jaana toimi 20 vuotta hierojayrittäjänä, sekä sen jälkeen opiskeltuaan kuntoutuksen ohjaajaksi, hän työskenteli aluetyöntekijänä projektissa. Hän muutti

Helsinkiin viisi vuotta sitten saatuaan työpaikan yrittäjyysneuvojana Näkövammaisten liitosta. Uudessa työssä, ympäristössä ja elämänvaiheessa oli aluksi opettelemista. Jonkin ajan kuluttua hänestä alkoi tuntua, että aika voisi olla kypsä opaskoiralle.

- Olin hakenut opasta ensimmäisen kerran 1990-luvun alussa, mutta tuolloin elämäntilanne oli lapsiperhearjessa kahden tyttären äitinä ja yrittäjyyden vuoksi liian hektinen. Silloin voimat eivät riittäneet koiran kanssa elämisen opetteluun, Jaana kertoo. Pääkaupunkiseudulle muutettuaani minusta tuntui, että täällä liikkussa oppaasta voisi olla paljon hyötyä, Jaana kertoo.

Lapsesta asti heikkonäköinen Jaana näkee kirkaalla päivänvalolla kulkea tutuilla, rauhallisilla teillä myös ilman koiraa, mutta hämärän tultua ja pimeällä hän ei näe juuri mitään. Pirran myötä Jaanan liikuminen lisääntyi huomattavasti myös hämärän ja pimeän aikaan.

- Ja sitä aikaahan meillä Suomessa riittää, Jaana nauraa.

Pörröinen Pirra

3,5-vuotias, persoonallisen näköinen Pirra on toiminut Jaanan oppaana puolitoista vuotta. Se on niin sanottu labradoodle, eli isovillakoiran ja labradorinoutajan risteytys. Pirra on kotioloissa rauhallinen koira, joka tykkää juoksemisesta, niin Jaanan kanssa juoksulenkillä kuin vapaana metsässäkin. Vapaina juostessaan se onkin varsinainen sähikäinen, jonka hauskat loikat ovat aivan erilaisia kuin raskasrakteisemmän labradorinoutajan.

- Yhteistoimintakurssilta Kuopiosta lähdimme kotiin bussilla. Tunnelma oli silloin vähän että ”oho”, mihinkäs sitä nyt on tullut sitouduttua. Jännitti vähän kuin olisi vauvan kanssa ollut matkalla synnytyslaitokselta kotiin, nauraa Jaana.

Pörröisen kihara karva ja hauska katse keräävät kaksikon liikkussa ihmisten huomiota, sillä Pirra on selvästi erinäköinen opas kuin kaikkien tuntema labradori.



- Usein ihmiset pysähtyvät kadulla ja kuulen, että "mun on ihan pakko kysyä minkä rotuinen tämä on"? Mukavaahan se on kun ihmiset ottavat kontaktia. Koira ja sen ulkonäkö on aika luonteva keskustelunavaus monille ihmisille, Jaana kertoo.

Erityisen mukavaa yksin asuvasta Jaanasta on se, että koti ei tunnu niin tyhjältä, kun siellä on huolehtiminen on iso osa jokapäiväistä elämää, onhan ulos lähdettävä säällä kuin säällä.

- Toisaalta on ihan mahtavaa, että Pirran kanssa lenkkeillessäni kellonajalla ei ole merkitystä eli ei ole väliä onko ulkona valoisaa vai pimeää. Aina on mukava lähteä, ja motivaatio liikkumiseen on ihan toisenlainen kun on koira jonka kanssa liikkua, kertoo Jaana.

- Kyllähän se meidän ihan ensimmäinen pimeällä tehty lenkki jännitti aika tavalla, että mihinkähän tässä joudutaan. Olimme opetelleet reitin etukäteen valoisalla ja kun kaikki sujui hyvin, niin se kasvatti aika lailla itsetuntoa koirakkona ja luottamusta koiraan. Tuli sellainen tunne, että "jee, tästä se lähtee".

Jaana kertoo, että koiran kanssa liikkuminen on hyvin intensiivistä ja siinä on eri tavalla kaikki aistit herkillä kuin yksin kulkiessa. Koiran kanssa liikkuminen viekin paljon energiaa, varsinkin siinä vaiheessa kun yhteistyö on vielä opetteluvaiheessa.

- Kun Pirra tuli minulle, niin se lähti heti kanssani töihin mukaan. Toisaalta olisi voinut olla hyvä pitää pieni "opasloma" ja tutustua uuteen kaveriin. Toi-



saalta töihin lähtö heti oli varmaan hyväksi, sillä arki ja sen rutiinit loksahivat nopeasti uomiinsa, Jaana pohtii.

Harrastusaktiivi

Työnsä, Pirran ja monipuolisen liikunnan ohella Jaana ehtii harrastaa monipuolisesti. Hän on ollut kaksi vuotta mukana liriksessä harjoittelevassa ja esiintyvässä näkövammaisteatterissa, mutta pitää siitä nyt välivuotta. Lisäksi hän lukee paljon, opiskelee englantia kansalaisopistossa, pitää kotimaisista elokuvista ja käy konserteissa. Ystäviensä kanssa hän käy myös lavatansseissa ja laulamassa karaokea.

- Kun lopetin tavoitteellisen kilpaurheilun Salt Lake Cityn paralympialaisten jälkeen, elämästä jäivät pois myös kilpaillessa tulevat tunteet latautumiseen ja suorituksiin. Kilpaillessa rikotaan omia ra-

joja ja kilvoitellaan itsensä voittamisesta. Kun näitä kokemuksia ei enää ollut, tuntui elämä jonkin aikaa melko tasapaksulta. Saman tyyppisiä tunteita olen kuitenkin saanut kokea näyttämöllä esiripun takana ennen esitystä tai odottaessani karaokessa omaa vuoroani. Silloin jännitys ja adrenaliinin erityyppiset ovat saman tyyppisiä kuin kilpaurheilussa kokemani, Jaana pohtii.

- Pirrasta olen kiitollinen, koska se on mahdollistanut minulle aiempaa runsaamman lenkkeilyn ja ulkoilun. Joskus kuitenkin kaipaamaan omaa aikaa. Pieni, vaikka vain päivän tai viikonlopun mittainen tauko koirasta on toisinaan tervetullut. Olemmehan muuten koko ajan yhdessä. Luulen, että Pirra nauttii näistä hoitopäivistä myös. Kun Pirra tulee takaisin lyhyeltä kyläreissulta tutusta hoitopaikasta, niin meillä on aina tosi kiva jälleennäkeminen, Jaana iloitsee ja rapsuttaa uteliaasti katsovaa Pirraa.



HALUAN HAASTAA ITSEÄNI

Ronja Oja kuvailee itseään puoliammattilaiseksi urheilijaksi. Hänen lajeinaan ovat pikajuoksu sadalla ja kahdelsadalla metrillä sekä pituushyppy.

Teksti: Marianne Tenhami

Espoolainen Ronja Oja, 24, on harrastanut urheilua pienestä asti.
- Kuusivuotiaana menin taitoluisteluryhmään ja olen kokeillut myös muita lajeja, kuten sukellusta, ratsastusta, sokkopingistä ja maalipalloa, hän luettelee. Nyt Helsingin yliopistossa tietojenkäsittelytiedettä opiskeleva nainen on tehnyt valintansa: hän hyppää pituutta ja juoksee pikamatkoja. Takana ovat jo monet SM- ja EM-kisat, yhdet MM-kisat sekä viimeisimpänä Rio de Janeiron paralympialaiset.

Yleisurheilu vai aikido?

Koko ikänsä näkövammaisena ollut, 11-vuotiaana täysin sokeutunut Ronja on käynyt koulunsa integroidusti näkevien ikätovereidensa kanssa. Vaikka häntä kiusattiin ala- ja yläasteella, hän on tyytyväinen kun on voinut käydä tavallista koulua.

- Näkövammaistenkouluissa saa mukautettua erityisopetusta, jolloin voi olla tosi vaikea jatkaa opiskelua muissa oppilaitoksissa käytyään koko peruskoulun mukautetusti. Näkevienkoulussa opiskellaan samalla tavalla kuin näkevät, joten sieltä jatkaminen lukioon, ammatillisiin oppilaitoksiin ja yliopistoon on helpompaa, hän perustelee. Hän tosin myöntää, että kavereiden saaminen näkövammaistenkoulus-

sa voisi olla helpompaa, mutta Ronjan kaveritilanne korjaantui silmänräpäyksessä hänen siirtyttyään opiskelemaan Helsingin Kalliossa sijaitsevaan ilmaisuaidonlukioon.

- Jo ensimmäisen jakson aikana sain enemmän kavereita, mitä minulla oli peruskoulussa yhteensä. Lukiossa kukaan ei oikein sulautunut massaan ja kaikki olivat omanlaisiaan, joten ei ollut mikään iso ongelma etten nähnyt, hän naureskelee.

Yläasteella Ronja alkoi pelata maalipalloa maajoukkueessa. Yksilöurheilu kuitenkin viehätti häntä enemmän.

- Kun teen suorituksen yksin, on vain minun ansio- ni jos onnistun tai vain minun vikani jos epäonnistun. Joukkueurheilussa onnistumiseen tai epäonnistumiseen vaikuttavat lisäksi muut joukkueen jäsenet ja vaikka pelaisin kuinka hyvin, en voi taata että peli voitetaan. Jo aikaisemmin minua oli houkutteltu aloittamaan yleisurheilu. Minua kannustettiin sanomalla, että olen niin hyvä urheilemaan, kannattaa tulla mukaan. Päätin kokeilla, millaista yleisurheilu on. Asuin perheineni silloin Tuusulassa ja otin yhteyttä meidän paikalliseen yleisurheiluseuraan kysyen, voisiko joku siellä opettaa sokealle aloittelijalle yleisurheilulajeja ja sopiva henkilö löytyi, toteaa Ronja reippaasti. Tyttö trenasi ja kilpaili aktiivisesti vuoden ajan, mutta lukion alettua oli pidettävä taukoa, koska koulunkäynti vei niin suuren osan ajasta. Aikidoa hän kuitenkin ehti harrastaa.

- Yläasteikäisenä kyllästyin yleisurheilussa siihen, että aina tehtiin sitä samaa, eli juostiin ja hypättiin pituutta ja yritettiin tehdä sama aina vain paremmin. Halusin jotain, missä voisi koko ajan opetella jotain uutta. Aikido oli juuri sellainen, kun siinä opetellaan koko ajan uusia liikkeitä, hän perustelee lajin vaihtamistaan.



Ronja hyppää pituutta Riossa. Kuva: Riku Valleala.

Pituushyppy rämäpäälaji sokealle

Vaikka aikido oli hauskaa, Ronja halusi lukion loppuvaiheessa palata takaisin juoksemaan ja hyppäämään pituutta.

- En enää edes muista, mikä oli kimmoke palata takaisin yleisurheiluun. Menin huvikseni yksiin halli-SM-kisoihin vain yhden treenin jälkeen. Siellä hypäsin pidemmälle kuin silloin kun oikeasti treenasin, hän muistelee. Seuraavana kesänä hän alkoi treenata enemmän ja nyt pituushyppy ja juokseminen tuntuivatkin ihan mukavilta.

- Pituushyppy on sokealle sellainen rämäpäälaji. Sen verran monta kertaa olen hypännyt kovalle alustalle hiekkakasasta vähän vinoon. Tämän vuoksi olen hajottanut molemmat nilkkani ja häntäluukin on varmaan joskus murtunut, urheilija kuittaa huolettomasti. Toisaalta juuri pituushypyn extremeyden vuoksi Ronja pitää lajista: siinä pitää olla riittävästi rohkeutta, että uskaltaa juosta täysiä, hypätä ja vielä toivoa osuvansa hiekkakasaan. Onneksi urheilijalla on opas äänimerkkiä ja suuntia antamassa. Erilaisissa pituushyppykisoissa onkin Ronjan mukaan hupaisaa ja mielenkiintoista kuunnella eri oppaiden erilaisia äänimerkkejä, kun jokaisella on hiukan oma tyy-

linsä antaa äänimerkkejä opastamalleen urheilijalle.

Juoksun Ronja taas kertoo tukevan pituushyppyä: pituushyppysäkin pitää juosta kovaa, joten pikajuoksua voi harrastaa toisena lajina. Kun näkevien urheilijoiden matkoilla on kahdeksan urheilijaa juoksemassa kullakin radalla, näkövammaisia urheilijoita on neljä. Heidän opasjuoksijansa juoksevat urheilijoiden viereisillä radoilla niin, että joka toisella radalla on näkövammaisen urheilija, joka toisella opasjuoksija.

- Veljeni **Jesper** on toiminut kolmen ja puolen vuoden ajan oppaanani juoksussa ja pituushyppysä. Juoksussa meillä on lenkki, josta me molemmat pidämme kiinni. Hän juoksee viereisellä radalla yhtä kovaa kuin minäkin. Maaliin hän ei saa tulla aikaisemmin tai yhtäaikaan kanssani, vaan hänen on siinä vaiheessa jättäydyttävä taakseni, Ronja kuvailee. Hän on tyytyväinen siihen, että on saanut veljensä sitoutumaan oppaakseen pituushyppysä ja juoksussa.

- Ennen kuin Jesper aloitti, oppaani vaihtuivat aika usein. Vaikka minulla oli kolmekin opasta yhtäaikaan, kukaan heistä ei välttämättä päässyt treeneihin. Jesper on sitoutunut, hän kiittelee veljeään.

Yksikin sponsori olisi kiva

Ronjalla on kolmet, neljät lajitreenit viikossa. Mukana on Ronjan ja Jesperin lisäksi valmentaja **Matthi Laatikainen** Helsingin Kisaveikoista.

- Valmentajani suunnittelee treenit, menen treeneihin ja hän kertoo minulle mitä teen. Treeneissä tietysti juostaan ja hypätään pituutta. Ennen sitä on alkulämmittelyt, joihin kuuluu hölkkää ja koordinaattiharjoituksia, kuten polvennosto- ja pakaruoksua sekä loikkia. Itse treenit voivat olla vaikka sellaiset, että juostaan neljä kertaa 60 metriä ja kaksi kertaa 100 metriä. Voidaan tehdä myös lähtöharjoituksia, jolloin harjoitellaan telinelähtöjä. Treenit kestävät puolitoista tuntia kerrallaan, urheilija selittää. Lisäksi hänellä on kuntosalitreenejä ja lihaskuntoharjoitteita. Treenipaikkoja ovat olleet Eläintarhan urheilukenttä Helsingissä sekä Liikuntamyly Helsinki Myllypurossa. Ronja kuitenkin arvelee treeni- paikkojen mahdollisesti vaihtuvan, koska viime kesänä avomiehensä kanssa Espooseen muuttaneella urheilijalla on Espoon Laajalahdesta nyt melko pitkä matka Myllypuroon Helsingin toiselle puolelle.

Ronjan ei tarvitse maksaa matkojaan arvokisoihin, koska paralympiakomitea maksaa urheilijan matkat kisapaikalle ja takaisin kotiin. Joissakin EM- ja MM-kisoissa on omavastuu: jos ei tule mitalia, on maksettava omavastuuosuus matkan hinnasta. Myös matkat leireille Etelä-Eurooppaan on maksettava itse. Leirit Etelä-Euroopassa ovat välttämättömiä Suomen talvisten harjoitusolosuhteiden vuoksi. Tänä vuonna Ronja on saanut urheilija-apurahan opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

- Se on pienin mahdollinen apuraha, jonka voi vuodessa saada, mutta olen saanut sillä yhden leirin kustannettua, hän toteaa. Hän korostaa, että hänen ei pidä maksaa vain omia matkakulujaan, vaan oppaan ja valmentajan matkakulut on myös maksettava. Opas toimii myös henkilökohtaisena avustajana, joten hänen kuluihinsa Ronja on saanut apua sosiaali- ja terveystieteistä, mutta avustajan matkakulujen maksaminen ei ole aina varma asia. Mikään taho ei maksa valmentajan kuluja, eli ne jäävät urheilijan maksettaviksi. Joskus hän on maksanut kolmen ihmisen matkakulut, jos tukea ei ole tullut mistään. Mikään taho ei myöskään maksa valmentajan palkkaa.

- Hän haluaa valmentaa minua vapaaehtoisena, eikä suostu ottamaan palkkiota vaikka olen sitä hänelle tarjonnut, Ronja kiittelee. Hän voi käyttää urheilun kustannuksiin lajiliittonsa Suomen Urheiluliiton valmennusrahastoon kertyneitä bonuksia, joita on tullut kisamenestyksistä ja oma urheiluseura Helsingin Kisaveikot tukee jonkin verran Ronjan urheilua. Tämä ei ole kuitenkaan paljon, joten haastattelua tehdessämme hän etsi omaa manageria niin, että saisi edes yhden sponsorin.

Paralympiaurheilu on muutakin kuin ratakelausta

Ihmisille tulee paralympiaurheilusta yleensä ensimmäisenä mieleen ratakelaus ja **Leo-Pekka Tähti** urheilijan hyvän menestyksen vuoksi. Ronja haluaa muistuttaa, että on olemassa muitakin paralympialajeja ja -urheilijoita.

- Lääkärissä käydessäni lääkäri ihmetteli, miten ratakelauksessa pysyn radalla. Kerroin hänelle, että olen juoksija ja minulla on opasjuoksija. Tätä lääkäri ei edes ollut tullut ajatelleeksi. Ihmisten tiedon lisääminen on todella vaikeaa. Mielestäni mediassa pitäisi haastatella muitakin urheilijoita ja saada heille näkyvyyttä, Ronja pohtii. Hän twiittaa ja kirjoittaa urheilublogia yrittäen näin saada näkyvyyttä muullekin vammaisurheilulle ja -urheilijoille. Blogi löytyy osoitteesta matkallahuipulle.wordpress.com

Ronja oli 13-vuotias osallistuessaan ensimmäisen kerran yleisurheilun SM-kisoihin. Ensimmäiset arvokisat olivat vuonna 2012 Hollannin EM-kisat. Sen jälkeen hän onkin ollut mukana kaikissa EM-kisoissa sekä viime vuoden MM-kisoissa Qatarissa. Viimeimpänä hän hyppäsi pituutta ja juoksi sata metriä Rio de Janeiron paralympialaisissa. Seuraavana ovat tähtäimessä Tokion paralympialaiset vuonna 2020. Ronja suunnitteleeikin pitävänsä välivuoden opiskelusta ja keskittyvänsä vain urheiluun.

- Suomessa on tosi vähän mahdollisuuksia kilpaila ja sokeiden luokassa lisäksi vain toinen pituushyppääjä. Siksi on lähdettävä ulkomaille arvokisoihin kilpailemaan. Pituushyppy ja pikajuoksu ovat kilpailulajeja, joten yksin tai kaksin on tylsää kilpaila, urheilija selittää. Hän tuli ensimmäisissä EM-kisoissaan pituushypyssä kolmanneksi ja toisissa EM-kisoissa sai kipeällä nilkallaan pronssia kahdensadan metrin juoksussa. Viime kesän Italian EM-kisoissa hän oli sadalla metrillä kolmas ja pituushypyssä toinen. Rio de Janeiron paralympialaisissa hän teki oman ja Suomen ennätyksen sadalla metrillä. Hänellä on Suomen ennätykset myös kahdellasadalla metrillä ja pituushypyssä.

Kysyessäni, mikä kannustaa Ronjaa jatkamaan urheilemista vastoin käymisestä huolimatta hän toteaa: - Kai minä olen riittävän hullu. Vaikka Riossa taso oli kovempi mihin pystyin, minulle tuli pettymyksen jälkeen tunne että pystyn parempaan ja lisää treenaamalla saan parempia tuloksia. Kyllä minä niille vielä näytän! Urheilu on kivaa ja on hienoa osallistua kisoihin. Saan urheilusta hyvää mieltä ja onnistumisen kokemuksia. Haluan haastaa itseäni ja voittaa itseni.



AURINKOINEN JERSEY



Kesäkuun lopun aamuna Jersey saarella oli leppoisa ilma. Pääkaupunki Saint Helierin satama-alueen voimakas lasku-meri toi meren tuoksut mustan labradorinoutaja Uunon kirsuun. Lähistöllä odotti punainen kaksikerroksinen double decker linja-auto vuosimallia 1949. Astuimme vasemmalla puolella olevasta takaovesta sisään ja kävelimme puulatti-aa pitkin etuosaan. Viisi- ja kuusivuotiaat lapsemme **Arttu** ja **Alina** istuivat etumaiseen penkkiin. Minä, vaimoni **Valeriina** ja Uuno valtasimme seuraavan rivin. Aiemmin Lontoon bussina toiminut puulattiainen antiikkiesine kuljetti meidät rämisten keskusta. Jospa vaikka näkisimme Bergeracin; hänestähän Jersey saari oli tunnetuin.

*Teksti: Janne Silas
Kuvat: Valeriina Silas*

Vaikka Jersey kuuluu Iso-Britannian kruunun alaisuuteen, sijaitsee se lähempänä Ranskaa ja Normandian rannikkoa. Olimme olleet jo aamuvarkaisella Ranskan Bretagnessa St Malon sataman terminaalissa esittelemässä ihmettelevälle virkailijalle ihka elävää opaskoiraa. Koska olimme siirtymässä Ranskasta Iso-Britanniaan, Uunolle oli pitänyt antaa ekinokkimadotus pari päivää aiemmin. Kaikki virkailijat olivat suhtautuneet meihin hyvin auttavaisesti ja opas-



Koska vietimme Jerseyssä koko päivän, sai Uuno nauttia päivällisensä ulkoruokinnassa. Karussa maastossa pääasiallinen kasvusto oli matalaa katajaa ja kanervaa. Takana näkyy vihreä avolinja-automme.

taneet seurueemme oikotietä hissien kautta ravintolaan. Olimme syöneet muhkeat aamupalat. Puolentoista tunnin merimatkan aikana lapset olivat kiikaroinneet merestä delfiinejä ja valaita.

Jerseyn puolella tullivirkailija tutki Uunon paperit. Hän kertoi opaskoiran olevan aikamoinen harvinaisuus Jerseyssä. Muutama päivä sitten oli ollut yksi, mutta edellisestä opaskoiravierailijasta olikin kulu- nut jo kymmenen vuotta.

Lähdimme kävelemään Saint Helierin kävelykaduille. Saaren sadastatuhannesta asukkaasta kolmasosa asui juuri Saint Helierissä. Kävelykatujen varrel-



*Iltapäivällä kiersimme saarta avokattoisessa turistibus-
sissa. Kuulokkeista sai halutessaan kuunnella monipuolista tietoa Jerseyä joko englannin- tai ranskankielellä. Kainalooni nukahtanut Arttu puristi sinnikkäästi transformers-julistettaan.*



Aamupäivän kiertelimme Jersey'n pääkaupunki Saint Helieria. Kävelykadulta löytyi Uunolle sopiva puu.

la olevat kerrostalot olivat keskimäärin neljäkerroksisia ja melko vanhoja. Aikaeron vuoksi kello oli vasta yhdeksän ja kadulla oli siksi vain vähän ihmisiä. Brittiläisyys paistoi selvästi katukuvasta. Iso-Britannian kansalaisia oli muuttanut Jersey'n saarille kiihtyvää vauhtia 1920-luvulta alkaen. Siitä lähtien saarella käytetty hieman ranskalta kuulostava *jèrriaisin* kieli oli alkanut vaihtua englanniksi.

Käveltyämme kävelykatuja vajaan tunnin, löysimme lelukaupan. Alina löysi melko vaivattomasti punnan arvoisen lelunsa, mutta väsyneeltä Artulta päätöksen tekeminen kesti yli puoli tuntia. Yllätykseksemme hintataso ei niin lelukaupassa kuin ruoka-kaupassakaan ollut lainkaan edullinen, vaikka saaren piti olla verovapaata aluetta. Koska kävelykauduilla ei ollut viheralueita, hyppäytin Uunon jaloittelemaan yli puolenmetrin korkeuteen jalustalle istutetun puun juurelle.

Saari oli tunnettu mereneläväruoistaan. Vanhempien makuun olisi sopinut paremmin simpukat, hummerit, osterit ja ravut, mutta lasten kannalta turvallisinta valinta lounaspaikaksi oli McDonalds. Henkilökunta täytti siellä pyytämättä Uunon juomakupin ja vieläpä tyhjensi ja kuivasi sen. Niin täällä kuin Ranskassakin vammaisiin suhtautuminen oli suorastaan ylitsepusuavan ystävällistä.

Iltapäiväajelulla käyttämämme turistibussin keskiosa oli ilman kattoa. Pääsimme näin avoautoajelulle. Kurvaillessamme avolinja-autolla pääkaupungissa, kuulin kaupungin katujen kapeuden ja haistoin ruokapaikkojen tuoksut. Poistuttuamme kaupungista pystyin haistamaan laskuveden aiheuttaman meren makean tuoksun, metsän kosteuden, vuorten koleuden sekä ilman lämpenemisen ja kylmenemisen siirryttäessä rannoilta sisämaahan. Ajaessamme



Ranska yritti valloittaa saaren takaisin itselleen vuonna 1781. Rannikolla oli esillä puolustuksessa käytettyjä tykkejä.

pohjoista kohti rannikko oli pääasiassa hyvin karikkoista, mutta uimarantojakin oli. Vaikka suuren osan saaren asukkaista piti olla miljonäärejä, oli saarella myös hyvin paljon aivan tavallisia taloja.

Linja-autossa pystyi ottamaan korvilleen kuulokkeet, joista pystyi kuuntelemaan saaren muun kuvailun ohella maan historiaa. Kanaalisaaret, joihin siis Jerseykin kuului, oli liitetty Normandian ruhtinaskuntaan vuonna 933. Normandian ruhtinas Vilhelm Valloittaja valloitti Englannin vuonna 1066. Näin Normandia ja Englanti kuuluivat nyt kruunun alaisuuteen. Vuonna 1204 Englannin kruunu menetti Normandian, mutta Kanaalisaarista tuli erillisalue. Ranskalaiset yrittivät valloittaa Jersey takaisin vuonna 1781, mutta hävisivät taistelun puolessa tunnissa. Tästä taistelusta oli tykkejä esillä useassa paikassa.

Toisessa maailmansodassa Jersey oli Saksan miehittämänä. Nykyään maa kuuluu Britannian kruunun alaisuuteen, mutta sillä on oma hallinto. Maa on hieinan samantyyppinen kuin Gibraltar. Jersey'n punta on samanarvoinen mutta erinäköinen kuin Englannin punta. Maa ei kuulu EU:hun, mutta on siihen tiiviissä yhteydessä.

Jersey'n tiet olivat todella kapeita. Pienen saaren, jonka pinta-ala oli vain 118 neliökilometriä, korkein kohta oli 143 metriä. Lyhytakselivälinen linja-autokin joutui peruuttamaan erään serpentiinin tiukassa mutkassa. Onneksi olimme jättäneet asuntovauzumme ranskalaiselle leirintäalueelle.

Ensimmäinen linja-autokierroksemme kesti kaksi tuntia menen lähinnä itään ja pohjoiseen. Toinen kaksi tuntia suuntautui etelärannikkoa seuraten län-

teen. Etelärannikko koostui pääasiassa laakeista niemistä ja hiekkaisista lahdista. Retket antoivat todella hienon kuvan saaren monimuotoisuudesta. Jälkimmäisellä retkellä ohitimme muun muassa Durrell Wildlife Park -eläinpuiston. Uuno tutustui pysähdysten aikana saaren hajumaailmaan ja väisteli muutamaa kiukkuista koiraa. Kotieläinten lisäksi saarella asusti ainoastaan kaneja, oravia ja siilejä.

Palattuamme pääkaupunkiin kuljettaja antoi meille avobussillaan yksityiskyydin satamaan. Laiva lähtisi parin tunnin kuluttua. Silloin saimme ensimmäiset pisarat taivaalta. Koko päivän oli paistanut aurinko, joka oli polttanut varsinkin vaimoni Valeriinan olkapäät tulipunaisiksi. Odotellessamme pari tuntia laivan lähtöä, ukkonen ja rankkasade vyöryivät satamaterminaalien päälle. Odotustilassa oli tosin niin valtaisa melu sinne saapuneiden kansimatrustajien takia, että edes jyrinä ei tahtonut kuulla. Eikä myöskään mukuloittemme ääntä. Ja se on paljon se.

Siirryimme laivaan viimeisten joukossa. Tällä kertaa laivaan tuppautui ennätysmäinen 550 jalkamatkustajan joukko. Kävellessämme putkea pitkin laivaan minulle ja Uunolle annettiin taas tilaa, vaikka en sitä olisi tahtonutkaan. Laivassa söimme täyttävät iltateriat. Kello oli jo seitsemän, joten olimme olleet matkalla puoli vuorokautta. Palasimme leirintäalueelle lopulta yhdeksän maissa, kävimme suihkussa ja nautimme kaskaiden äänistä.

Pohjoisrannikolla pienessä kylässä oli komea linna. Muurin takana näkyy satama. Simpukat, osterit, hummerit ja ravut ovat suosittuja ruokia Jerseyssä. Kuvaushetkellä satamassa oli voimakas laskuvesi, joka nosti ilmaan voimakkaan tuoksen.



VIRON OPASKOIRATYÖSTÄ

*Teksti: Juha Herttuainen
Kuvat: Juha Herttuainen*

Ajatus opaskoiratyön aloittamisesta Virossa heräsi suomalaisten opaskoirankäyttäjien **Pekka Sinkkosen** ja **Olavi Mäkisen** sekä vironsuomalaisen sokean **Osmo Salmen** aloitteesta. Tartosta osallistui kesällä 1990 neljä tarttolaista näkövammaismelojaa Pekka Sinkkosen järjestämään näkövammaisten melontapahtumaan. Siellä kävi ilmi, ettei Virossa ollut mitään opaskoiratoimintaa. Opaskoirakoulun johtajan **Jarmo Huhkion** johdolla päätettiin lähteä jo saman vuoden syksyllä tutustumaan mahdollisuuksiin aloittaa Virossa opaskoirien koulutus ja mahdollisesti valitsemaan myös henkilö oppimaan ja myöhemmin toteuttamaan ajatuksen opaskoirien kouluttamisesta virolaisille.

Tuumasta toimeen

Kouluttajaharjoittelijaksi valittiin **Viktoria Roos** Pölvamaalta. Hän tuli Suomeen syksyllä 1991 Opaskoirakoulun kouluttaja **Kirsi Vass'n** oppilaaksi ja asettui Arlainstituuttiin asumaan opiskelunsa ajaksi. Viktorian oleskelun Suomessa kustansi Tarton näkövammaisten kombinaatti EPITAR. Osmo Salmi oli annut opaskoiraa itselleen Suomesta ja yhdessä Kirsin kanssa Viktoria koulutti Unna-nimisen labradorinnoutajan Osmolle. Seuraavana keväänä hän palasi Viroon aloittaakseen työt siellä.

Tarttoon oli hankittu kolme labradorinnoutajan pentua varttumaan myöhempää opaskoirakoulutusta varten. Viktoria sai koulutukseen niistä Latviasta hankitun Hussein-nimisen koiran, joka sitten osoittautuikin ehkä labradorin ja snautserin risteytykseksi - aikamoinen jullikka. Tammikuun 22. päivä vuonna 1993 saatettiin sitten juhlia Viron ensimmäisen opaskoiran valmistumista.

Hussein luovutettiin oppaaksi tarttolaiselle **Jaan Martinille**. Hän puki sanoiksi sen hetken tunteen:

Jaan Martin, Esko Palosvirta, Leili Luik ja Heikki Saastamoinen Tartossa 1990-luvun alkupuoliskolla.





Heikki Saastamoinen, Veronika Malm, Esko Palosvirta ja Anu Lokke harjoitusreissulla.

”Juhtkoer! Paremmalle mars! Küläpiele! Toisinsanoen: Nyt minä voin näyttää ihmisille, että pärjään! Minun ei enää tarvitse kävellä ja juosta näkevän käsi- puolessa, koska minulla on opaskoira!

Toimintaa jatkoi Opaskoirasäätiö

Seurasimme Husseinin valmistumisjuhlien yhteydessä opaskoiratoiminnan jatkamista varten tartto-laisten koiraihmissen, EPITARin ja näkövammaisten järjestön voimin perustettavan säätiön perustamiskokousta. Säätiön nimeksi tuli Pimedate Juhtkoerte Fond. Sen puheenjohtajaksi valittiin Tarton Kennelliiton koirankasvattajien järjestön apulaisjohtaja **Leili Luik**. Muista koirapuolen jäsenistä mainittakoon eläinlääkäri **Aili Kreuzberg**. EPITARin edustajiksi tulivat johtaja Enn Sell ja apulaisjohtaja **Eva Kirillova**. Itseoikeutetuksi koirankäyttäjäjäseneksi tuli **Jaan Martin**.

Säätiö aloitti aivan tyhjästä, avasi aluksi tyhjän pankkitilin ja suunnitteli rakentavansa kustannusarvioltaan 35.000 kruunua maksavan koiratarhan EPITARin koripajun kasvatustilalle Pajulaan, lähelle Tarton keskustaa.

Esta ja Anu astuivat remmiin, kuten myös Juksi ja Freda

Viktoria ei enää halunnut jatkaa kouluttajana Husseinin koulutuksen jälkeen. Tilalle tulivat pirteät koiraharrastajat **Esta Ratnik** ja **Anu Lokke**. Myöskin lo-

put hankituista pennuista olivat varttuneet koulutusikänsä. Ne olivat tulleet Riikalaiselta kasvattajalta, toinen niistä oli alun perin kotoisen Venäjän Novosibirskistä. Sovittiin, että tulen Tarttoon opettamaan Estaa ja Anua, sekä Juksia ja Fredaa, jotka olivat opettavien koirien nimet.

Kesäkuussa 1993 matkustin viikoksi Tarttoon majoittuen EPITARin tiloihin. Myös Esta ja Anu tulivat jalkapelissä juosten sinne kaupungin toiselta laidalta. Rahaa heillä ei matkustamista varten ollut, hyvä kun Esta sai ostettua päivittäisen Rumba-tupakkaaskinsa.

EPITARissa huomasin heti, että kämpässä oli muitakin asukkaita, nimittäin torakoita. Olin ajatellut kokkailla sapuskani itse, mutta vaihdoin äkkiä ruokailupaikaksi EPITARin sööklan eli ruokalan. Tosin sielläkin vitsailivat, että torstaisin, kun on rusinasoppapäivä, sitä jatketaan – tietenkin torakoilla!

Juksi näytti heti olevansa tuleva opaskoira. Freda sen sijaan pelkäsi vähän liikennettä ja oli levottomampi. Kumpikin kelpuutettiin kuitenkin koulutukseen. Pitkät päivät tehtiin porukalla töitä ja välillä harjoittelin Jaanin ja Husseinin kanssa kulkureittiä hänen veljensä luo. Jaan oli pelännyt kulkea sitä, koska matkan varrella oli pihoissa vihaisia koiria ja irtokoiriakin oli siihen aikaan joka paikassa. Vaati runsaasti ponnisteluja Husseinin saaminen ruotuun kohdattaessa vieraita koiria. Jaan painoi suunnilleen saman verran kuin koiransakin. Joskus sitten mentiin suksena Husseinin perässä.

Pihakoirat viestivät reitin varrella edessäpäin ole-



Amerikkalainen Kansainvälisen opaskoirakoulujen liiton tarkastaja Terry Barret poikkesi Tartossa Suomen tarkastusmatkansa yhteydessä 2000-luvun alussa. Terry sanoi: "Kuinka teillä voi olla näin hyviä opaskoiria ilman mitään fasililiteetteja (puitteita)?" Kuvassa Riitta ja Esko Palosvirta, oikealla Terry Barret.

ville koirille, että Hussein on tulossa. Viesteily väheni ajan mittaan, kun kaveri tuli tutuksi. Mutta hyvin saattoi Jaanin ja Husseinin kohdalla todeta, että koirat haukkuu, karavaani kulkee!

Tytöt häipyivät koulutuksen lomassa jonottamaan koiranruokaa – teurasjätettä. Oli siellä kuivamuonaakin kaupassa, mutta sitä ei tavallinen kansalainen pystynyt ostamaan. Anu oli saanut tietoonsa, että kotipuolella Rakkessa tapetaan nälkäinen vasikka, jonka lihoja ei voi laittaa yleiseen myyntiin. Kiireen vilkkaa hän lähti junalla hakemaan lihat talteen. Parhaat palat hän leikkaisi itselleen ja loput elukasta koirille karvoine päivineen. Ulkoiselta olemukseltaan koirat olivat hyvässä kunnossa, joskaan niitä ei tehnyt mieli silitellä. Tavallista voimakkaampi eläimen haju tunki niiden nahkan läpi ja tarttui kämmeniin. Luiden ja jätelihan syönnin seurauksena koirat ulostivat harvoin. Ne olivat ummella tai niiden uloste muistutti jäteöljyä.



Esta ja Anu Tarton opaskoirakoulun 20-vuotisjuhlissa.

Esko ja Heikki astuivat remmiin

Peesarit eli viroksi *sujundajat* **Esko Palosvirta** ja **Heikki Saastamoinen** innostuivat tulemaan mukaan tekemään vapaaehtoistyötä Viron opaskoiratyön hyväksi. On huomioitava, että elimme Virossa omilla rahoilla ja siten myös omalla vastuulla. Lukemattomia koulutus-, virkistys- ja kilpailureissuja teimme Tarttoon, Tallinnaan ja muillekin paikkakunnille useita vuosia ja silloin tällöin edelleenkin. Silloinen Peesarit-kerhon jäsenistö ja yksittäiset näkövammaiset Suomesta tukivat Viron opaskoiratyötä hankkimalla sinne mm. koiranpentuja ja vähän rahaakin kouluttajille joulujen alla. Vastaavasti virolaiset koirankäyttäjät kävivät Suomessa yhteisillä harjoitusleireillä ja maaotteluissa. Vuodesta 1975 on Viron, Suomen ja vuodesta 2012 myös Latvian opaskoirakoiden välillä on järjestetty maaottelu, jossa koirakot mittelevä keskenään koiriensa paremmuudesta yksilöinä ja joukkueina.

Pajulaan ei tullut opaskoirakoulua, mutta Kaardlaan tuli

Noin kymmenen kilometriä Tartosta Tallinnan suuntaan on valmistumassa Viron ensimmäinen opaskoirakoulu. Rahoitusta yhteiskunnan toimesta on järjestynyt sen verran, että on saatu talon runko pystyyn ja lämmitys päälle. Koiratkin ovat voineet jo pari vuotta majoittua rakennukseen. Edelleen kuitenkin rahaa ja vapaaehtoistyötäkin tarvitaan rakennuksen valmiiksi saattamiseksi.

Uusi opaskoirakoulu sijaitsee Kaardlassa **Veronika** ja **Mati Malmin** pihapiirissä. Veronika tuli kouluttajaharjoittelijaksi vähän Estan ja Anun tulon jälkeen ja Mati on toiminut Tarton Opaskoirakoulun (*SA Pimedate Juht- ja Abikoerte Kool*) johtajana. Muutama



Harjoitusleiri Tartossa huhtikuuss 2011. Mukana ensimmäistä kertaa latvialainen Zaiga Kļaviņa (keskellä vihreässä takissa).



Zaiga ja Veronika Riianlahden rannalla.

peesari eli sujundaja tekee vapaaehtoistyötä, kuten peesarit meillä Suomessa. Veronikan aisaparina kouluttajana on toiminut muutaman vuoden myös **Maria Soonberg**.

Lähes 25 viime vuoden aikana on Tartossa koulutettu noin 50 opaskoiraa. Koiria on käytössä noin 30, mikä vastaa maan tarvetta. Enemmänkin niitä voisi olla, jos sokeilla kansalaisilla olisi talous paremmassa kunnossa. Eläkkeet ovat alhaiset ja hyvä, että edes itselleen saa ostettua ruokaa. Suuremmissa kaupungeissa maksetaan koirankäyttäjille pientä koiranruokarahaa.



Veronika, Gerli ja opaskoira Matias Tartossa 25.10.2016.

KUULEEKO ÖRÖ?



Öro on noin neljän neliökilometrin kokoinen saari Turun saaristossa. Öron saari on aivan Saaristomeren ja Suomenlahden rajalla, noin 35 kilometriä Hangosta länteen. Sadan vuoden ajan rannikkolinnakesaarena ollut Öro avattiin yleisölle vuonna 2015. Idea Öron retkestä tuli valkoisen kepin käyttäjältä, joka jo oli ehtinyt vierailu saarella. Ryhmämme koostui opaskoiran käyttäjistä Latviasta ja Suomesta, kuulonäkövammaista lapsista ja heidän perheistään. Mukaan mahtui vielä opaskoiratyön ystäviä molemmista maista sekä vierailevat tähdet **Riitta Lahtinen** ja **Russ Palmer**. Yhdessä me saimme kokea tämän luonnonkauniin saaren.

*Teksti: Päivi Mäkelä, vapaaehtoistyöntekijä
Rilla Aura-Korpi, Sokeain lasten tuki ry*

Rillan optimistiotteella varattiin jo syksyllä 2015 koko hotelli ja rantasauna ryhmällemme. Hotellia ei silloin ollut vielä olemassaakaan ja saunan rakentamista vasta suunniteltiin. Kaikki opaskoirakot ja lemmikkikoirat toivotettiin tervetulleiksi. Saimme edullisen majoitus- ja ruokailutarjouksen, koska saapuisimme saarelle vasta kesäsesongin päätyttyä. Yllättäen tammikuussa tuli viesti, että saaren koko majoituskapasiteetti onkin jo varattu. Sesongin jatkuminen vilkkaana syksyyn asti tuli yllätyksenä kaikille. Rakennushankkeet etenivät suunnitellusti ja hotelli avautui heinäkuussa 2016.

Varasimme ryhmällemme venekuljetuksen Kasnästä Öroseen, merimatka kestää 45 minuuttia. Reitti saarelle on suojainen ja sinne on mahdollisesta päästä syysmyrskyjenkin aikaan. Laivaan nousemiset ja rantautumiset sujuivat hyvin. Menomatalla käytös-

sämme oli isompi alus M/S Sissel. Tämä isompi alus soveltui ryhmällemme paremmin kuin paluumatkalla käytetty M/S Minandra. Matkalaukut siirrettiin alukseen etukäteen. M/S Sisseliin siirryttiin aluksen sivulta ja alukseen nouseminen tapahtui siltaa pitkin turvallisesti, koska kaiteet olivat molemmin puolin. Matkan aikana pystyimme istumaan takakannelle meri-ilmasta nauttien. Sisätiloissa oli paljon vapaita istuimia, mutta kaunis sää houkutti meidät istumaan ulkona. Paluumatkalla M/S Minandraan nousimme aluksen keulasta ahtaasta portista ja kapeat rappuset johtivat aluksen avonaiseen keulaosaan ja siitä sisätilan läpi takakannelle. Aluksen takakansi oli katettu, osa meistä matkusti seillä ja osa sisätiloissa.

Saavuttuamme Öroseen, aluksemme kapteeni **Daniel Wilson** vei meidät opastetulle kierrokselle saaren erityisiin luonto- ja historiakohteisiin. 1900-luvun alussa Öro toimi usean eri kylän eläinten yhteislaitumena. Vuonna 1912 maailmansodan uhka alkoi leijua ilmassa ja Venäjä päätti rakentaa pääkaupunkinsa Pietarin suojaksi linnoitusketjun Suomenlahden molemmille puolille. Vuoteen 1917 asti linna ke kuului Pietari Suuren merilinnoitukseen. Suomen itsenäistyttyä saari siirtyi puolustusvoimien hallintaan. Venäjä rakensi saarelle kolme tykkipatteria ja runsaasti muita rakennuksia, laitureita ja teitä sekä myös rautatien. Valtaosan rakennustöistä tekivät Aasiasta tuodut työläiset.

Öro siirtyi vuonna 2015 Puolustusvoimilta Metsähallitukselle. Öro on osa Saaristomeren kansallispuistoa. Saaren luonto on ainutlaatuista ja saarella voi tavata jopa 1500 perhoslajia. Öron saarella laidunsi tänä vuonna yli sadan vuoden jälkeen jälleen lehmiä ja lampaita. Niillä on tärkeä tehtävä saaren maisemoinnissa, varsinkin ruovikkoalueilla.

Lännen kylmänkukka kasvaa luonnonvaraisella Öron nummella. Kukka kuuluu kevään ensimmäisiin kukkijoihin ja oli nyt jo vain kuiva kellastunut tupsu. Sen kukintaa pitää lähteä uudelleen keväällä katsomaan.

Hotelli on rakennettu 100 vuotta vanhaan kasarmi-rakennukseen. Rakennuksen ulkoasu on alkuperäinen. Sisältä rakennus on remontoitu huolella ja osa



Mammakoira Oona ja Nea.

Kuva: Jarmo Korpi



Nea ja Päivi tutkivat kiviä, Pongo katselee merelle.

Kuva: Ligita Damberga



Opastuskierroksella löytyi Lännen kylmäkukka.

Kuva: Arto Helminen



Ryhmämme opastuskierroksella.

Kuva: Arto Helminen

vanhoista rakenteista on vieläkin nähtävissä. Hotelli on selkeä yksikerroksinen rakennus. Ulko-ovesta tullessa on ensin tilava tuulikaappi, missä penkit molemmin puolin. Siinä meillä oli tassupyyhkeet ja harja koiria varten. Tuulikaapista saavutaan tilavaan eteiseen, mihin meidän matkatavarat tuotiin suoraan satamasta mönkijän peräkärjessä. Eteisestä avautuu pitkä leveä käytävä, jonka molemmin puolin on hotellihuoneita, invahuone oli ensimmäinen huone vasemmalla. Hotellihuoneita on 18, joista osa on 15 neliön Kadetti-huoneita ja viisi on 23 neliön Komendantti-huoneita, joissa on jääkaappi, televisio, kylpyhuone/wc. Viisi huonetta on yhdistettävissä toiseen huoneeseen perhehuoneiksi. Käytävän päässä on seurustelutilat ja keittiö, tässä tilassa kokoonnuimme ensimmäisenä iltana. Käytävän päässä oikealla on vielä 18 hengen kokoustila, missä nähtävissä alkuperäinen hirsiseinä.

Ravintola on erillisessä rakennuksessa vastapäätä hotellin pääovea. Ravintolarakennus on entinen kasarmien ruokasali. Hotelli ja ravintola ovat kookkaat puuverhoillut rakennukset, joiden ikkuna- ja ovipielet sekä räystäslaudat olivat valkoiset. Ravintolan edessä oli muutama pöytä ja penkkejä, missä oli kauniina syyspäivinä myös mahdollisuus ruokailuun. Henkilökunta Örossä oli ystävällistä, kielitaitoista, nuorta ja ammattitaitoista. Aamiainen oli monipuolinen ja runsas samoin kaikki ruokailut buffet-pöydästä olivat todella maittavia.

Saarella ei ole autoja. Muutama mönkijä siellä liikkuu ja polkupyöriä on vuokrattavissa. Satamasta lähtee asfalttitie ja osin hiekkatie hotelliin, matkaa on noin 500 m. Ensin mäki ylös, sitten alas, vähän matkaa suoraan ja ensimmäinen lähes 90 asteen kaarre oikealle ja saavut 12 Tuuman Kasarmialueelle, hotelli on sinun vasemmalla puolella ja ravintola oikealla puolella.

12 Tuuman Kasarmialueen nimi tulee siellä sijaitsevan tykkipatterin suurimman tykinputken halkaisijasta. Öroseen rakennettiin aikanaan kaksi mukulakivikatua, joiden nimet ovat Lyhyt Ikävä ja Pitkä Ikävä. Hotellin ovesta ulos ja käänös vasemmalle, kävelet Lyhyttä ikävää aina Pitkä Ikävän risteykseen saakka, jatkat vielä vähän matkaa suoraan ja sieltä haarautuu kaksi luontopolkua. Punaisella merkitty on nimeltä 120 Millimetrin Kierros, jonka pituus 5,1 kilometriä ja sinisellä merkitty on 6 Tuuman Kierros, jonka pituus 4,7 kilometriä. Punainen reitti käy saaren pohjoisimmassa kärjessä ja sininen taas saaren eteläisimmässä kärjessä. Osa ryhmästämmme ehti lauantaina ja sunnuntaina kiertämään molemmat luontopolut sekä vielä käydä hiekkarannalla ja näköalapaikoilla. Erilaisia kävelyreittejä saarella on yhteensä noin 20 kilometriä. Liikkuminen oli paikoin erittäin helppoa, mutta luontopoluilla on myös haastavia nousuja ja laskuja, kapeikkoja ja jopa liukkaita kallioita. Lyhyt ja Pitkä Ikävä ovat pitkittäin ja poi-



Luontopolulla Andris ja Feja ja Natalja ja Lati.

Kuva: Ligita Damberg



Iltauotiolla Päivi ja räiskälemestarit Juha ja Elvi.

Kuva: Jarmo Korpi

kittain saarella olevat mukulakivitet, jotka tunnustat hyvin, vaikka niiden rakentamista on jo sata vuotta. Välillä kävelimme sammaleisella polulla kohti merenrantaa ja sitten liikuimme rannalla pehmeässä hietikossa. Länsirannalla kulkiessasi kohti etelää, voit kuulla pyörimisäänien tutkasta, jota ei ole merkitty karttaan, tämä toimii äänimajakkana. Örössä on saaristometsiä, ketoja, nummia, rantaniittyjä ja pitkiä hiekkarantoja harvinaisine kasveineen. Merikaali, merivehna ja merikaura tulivat tällä reissulla meille tutuksi. Kuluvana kesänä saapuivat lehmät ja lampaat hoitamaan maisemointia Örössä. Toivottavasti tulevaisuudessa Öroseen matkailevalla on käytettävissä kohokartta, missä on merkitty myös luontopolut. Nyt meillä oli muovista leikattu kartta saaren muodosta, joka kyllä auttoi hahmottamaan, missä kohti saarta eri kohteet sijaitsevat.

Joskus voisi ottaa oman tandempyöränkin mukaan ja pyöräillä saarella ja viipyä auringonnousun ja laskun aikaan näköalapaikoilla tai vain kuunnella meren ääntä ja lintujen ääntelyä. Alkukesästä äänimaisema on parhaimmillaan.

Örön luonto on kaunista, ilma puhdasta ja raikasta. Saarella on hiljaista, ei tosin kovalla tuulella. Saarella riittää näkemistä ja kokemista pidemmäksi aikaa, luontopolkujen varrella on runsaasti opastauluja eri aiheista, kolmella eri kielellä. Örön voi kulkea päästä päähän ympärilleen katsellen ja ihastellen, mutta Öro on kuitenkin saari jota ei kannata vain katsoa - Öro tulee kokea.

KOKEMUSRIKAS ÖRÖ

Teksti: Russ Palmer, musiikkiterapeutti



Russ Palmer ja opas Pluto, ohjaaja Taru.

Kuva: Arto Helminen

Brittinä kiehtouduin Örön saaren luontoon ja historiaan. En ole varma, olisinko halunnut kohdata luontoretkeillä saaren laajasta eläimistöä kytä, ilveksejä tai puutiaisia. Hyvin suojautuneena uskaltauduin kuitenkin ihailemaan saaren rantakiviä, harvinaisia kasveja ja perhosia.

Oppaan johdolla sain myös oppia Suomen ja linnakesaaren historiasta 1900-luvun alussa. Sain fyysisesti kokeilla 12-tuumaisen Obuhov tykin leveyttä ja pituutta. Kivisillä teillä kulkiessani näin myös mielesäni lukuisat vangit, joiden raskaan työn jäljet olivat vielä tunnistettavissa saareen tutustuessani.

Uutena kokemuksena sain kokea **Tarun** ohjauksessa opaskoira Pluton kanssa liikkumista. Se tuntui hyvältä, ja toi mieleeni nuoruuden päivät, jolloin kävelin springer spaniel Judin kanssa Etelä-Englannin rannoilla.

Koko viinlopun ajan tunsin olevani yksi joukosta, näkövammaiset nuoret, aikuiset, perheenjäsenet ja vapaaehtoistyöntekijät Suomesta ja Latviasta mahdollistavat yhteisen kokemusten vaihdon. Kuulonäkövammaisuuteni (Usherin syndrooma) ei haitannut menoa. Kotiin lähdettäessä sain kokea vielä jotain harvinaista; taivaalla lensi merikotka.

Rillalle kiitokset oivalluksesta koota ryhmä kasaan. Tällaisille kokoontumiselle on tarvetta yksilönä ja perheinä.

MONIAISTINEN ÖRÖ

Teksti: Riitta Lahtinen, KT, liikkumistaidon ja näönkäytön ohjaaja, kuvailutulkki

Olin iloinen kouluttajana ja perheenjäsenenä Rillan antamasta mahdollisuudesta osallistua Kuuleeko Örö -tapahtumaan. Lupauduin kuvailemaan ja opastamaan aviomiestäni **Russia** tutustuessamme saaren nähtävyyksiin.

Luonto ja historialliset kohteet antoivatkin monia mahdollisuuksia harjoitella kuvailevan käden käyttöä (oppaan käsi näkövammaisen käden alla kuvailemassa luontoa, muotoja, kasveja), haptista tutkimista (koko keho mukana tutkimisessa esimerkiksi molemmat kädet tykin ympärillä hahmottaen sen kokoa, pinnan rakenteita, materiaalin jne.) ja selkään piirtämistä (esimerkiksi Apollo perhosen siivet ja punainen täplät, sekä saaren kartta ja kulkureitti). Saaren kartan kokeminen oli erittäin hyödyllistä, sillä siihen palattiin usein päivien aikana; aina uuden kävelyreitit ja kohteiden hahmottamisessa.

Yhteisessä koulutushetkessä jaettiin tietoa perushaptiisien käytöstä, kuten kuinka sanattomasti kosketuksella ilmoitetaan luokse tuleminen, poistuminen, wc:hen lähteminen ja ilmeet.

Minulle uusi kokemus oli nähdä uranvaihtajakoira Bella "nosework" harjoituksissa **Martina Mäkelän** kanssa. Kuvassa kuvailen Tarulle selkään Bellan nuuskuttelua kohdetta etsiessä. Vastaanottaja saa selkään kuvailulla nopeasti tietoon, mitä tilassa on, mihin jokin esine on piilotettu, miten koira liikkuu ja miten nopeasti koira löytää piilotetun esineen.



Kuva: Jarmo Korpi

Riitta kuvailee Tarun selkään Bellan Nosework työskentelyä.

Lisätietoja haptiiseista ja kuvailusta: riitta.lahtinen@icloud.com



Tienristeyksessä Juha ja Ivans.

Kuva: Arto Helminen



Natalja ja opas Lati ja Päivi ja opas Mollie.

Kuva: Arto Helminen



Kanervan loistoa Öron nummella. Kuva: Arto Helminen.



Mollie, Päivi ja Arto.

Kuva: Ligita Damberga



Bella istuu!

Kuva: Ligita Damberga



Rilla, Andris ja Feja Örön eteläkärjessä. Kuva: Ligita Damberga.

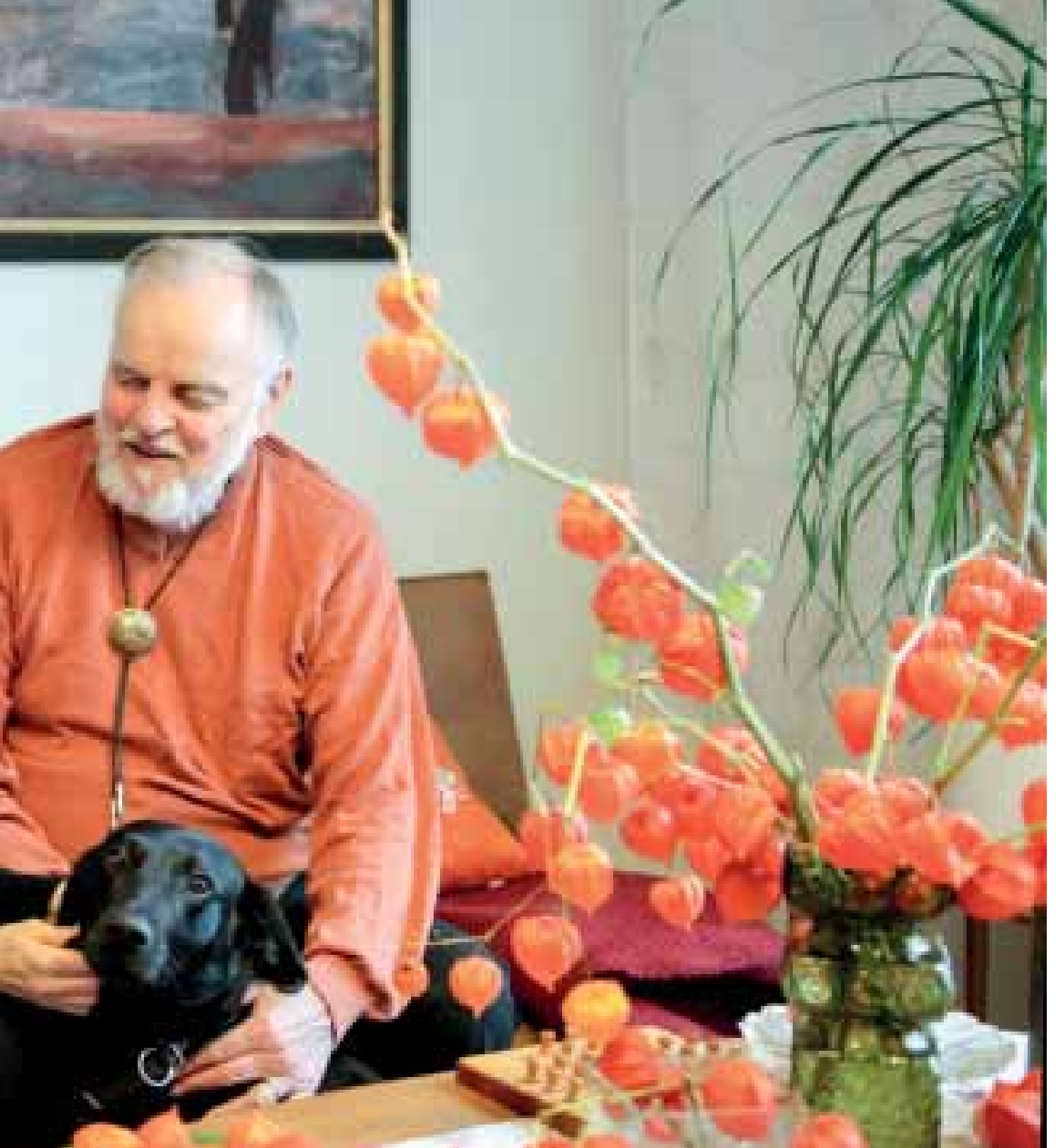


Rovasti Ari Suutarla on ollut eläkkeellä jo muutamia vuosia, mutta hän on edelleen pappi. Pappi kun on pappi loppuun asti eli hänellä on oikeus kaikkien kirkonmenojen läpiviemiseen.

Ari on edelleen aktiivinen melkein kaikilla alueilla. Hän kirjoittaa, matkustelee ja osallistuu keskusteluihin ja on tuttu näky monissa tilaisuuksissa. Hän on monien järjestöjen, yhdistysten ja säätiöiden hallitusten jäsen ja valmis ottamaan kantaa.

Ari asuu viehättävän vaimonsa Kirsti Salinin ja

opaskoiransa Pepin kanssa Malminkartanossa Helsingissä. Vanha toimittaja kävi vanhan papin luona syksyisenä päivänä, kun talvea varten talteen otetut lyhtykoisot täyttivät kodin japanilaistyyllisellä värillä ja valolla. Ari oli juuri palannut Oslostä Pohjoismaisista kuurosokeiden shakin mestaruuskisoista. Osanottajia oli kymmenen neljästä maasta, Ari tuli kolmanneksi. Hän on ylpeä siitä, että ei hävinnyt yhtään ottelua mutta tasapelit pudottivat sijoituksen. Voittaja tuli Norjasta.



”Peppi on viimeinen opaskoirani”

Kysyn Arilta, minä vuonna hän ja hänen oppaansa on valittu vuoden opaskoirakoksi. Ei kuulemma minään, mikä tuntuu oudolta. Ari on varmaankin aktiivisimpia opaskoirankäyttäjiä. Yhdessä on kierretty Afrikat, molemmat Amerikat, Euroopat, Aasiat ja monet maat. Moni on bongannut yksin opaskoiransa kanssa matkustavan sokean milloin miltäkin lentokentältä. Muun muassa ministeri Elisabet Rehn, joka ei silloin vielä tuntenut Aria, kertoi kysyneensä hieman surkutellen, voisiko hän kenties aut-

taa jotenkin. Hämmästys oli suuri, kun vastaus tuli suomeksi. Selvisi, että koirakko oli vain välilaskulla, matka oli alkanut Johannesburgista ja jatkuisi vielä kotimaahan.

Viime aikoina mukana on yhä useammin ollut myös vaimo Kirsti, jolle Arin opastaminen on yhä enemmän siirtymässä, heikkenevä kuulo kun aiheuttaa, ettei Ari enää saa selvää, mistä suunnasta liikenne aikoo vyöryä päälle.

- Tämä Peppi on minun viimeinen opaskoirani, Ari arvelee. - Muuten voisimme liikkua vaikka missä,



mutta hälyäänet tekevät tepposet.

Maallikko saattaa luulla että opaskoira ohjaa käyttäjää, mutta asia on päinvastoin: käyttäjä ohjaa koira ja hänen pitää tietää, mihin mennään ja mitä on tehtävä seuraavaksi. Ari on päättänyt suostua vapaaehtoisesti kulkemaan lopun elämänsä toisen ihmisen kanssa. Syynä ei ole sokeus vaan yhä heikenevä kuulo, jota kuulolaite ei enää pysty vahvistamaan. Jokainen kuulonmittaus tuottaa huonomman tuloksen. Hän tietää, että kuulisi ehkä paremmin kuuloistutteleella eli implantilla, mutta sekään ei selvennä mistäpäin äänet tulevat.

Peppi on Arin kuudes opas. Se ei tämän jälkeenkään jää toimeettomaksi, mutta saa tästä lähtien opastaa vain Hämeenkyrön huvilan maisemissa, metsässä ja muissa ympäristöissä, joissa autot eivät häiritse. Tämmöisiä maastoja on myös kaupunkikodin lähistöllä.

Ensimmäinen akateeminen sokea

Jokin aika sitten Ari ja Kirsti olivat Ugandassa perinteisellä Abilis-säätiön tarkastusmatkalla. Ari on tehnyt samanlaisia matkoja monta, niillä käydään läpi, kuinka Abilis-säätiön varoja on käytetty projekteihin, jotka hyödyttävät parhaiten paikallisia vammai-

sia. Hankkeet eivät ole suuria, vaan ihmisenkokoisia, kuten polkupyöräkorjaamoja ja muita käsityöpajoja. Abilis on Kalle Könkkölän ja Arin perustama kehitysyhteistyöjärjestö, joka saa rahat pääosin ulkoministeriöltä.

Ari on ensimmäinen näkövammaisen, joka läpi koko opiskeluajan on sokeana hankkinut itselleen akateemisen loppututkinnon. Arin vihkeminen papiksi oli monella tavalla suuri tapaus. Kuurosokean opiskelu ei tuohon aikaan ollut ollenkaan yksinkertaista.

Ari on ollut aikansa näkövammaisaktivisteja. Hän ja muutamat muut nuoret miehet halusivat valloittaa maailman samalla lailla kuin monet vihaiset nuoret ennen heitä. Ari muun muassa kirjoitti, että antakaa meille oikeat apuvälineet ja me näytämme että sokeus tai kuurous ei ole este, vaan korkeintaan hidaste.

Moni muukin on joutunut muuttamaan kantaan ja niin on tainnut käydä Arillekin. Kun se musta sukka hukkuu, se hukkuu, näkövammaisen ei ole sitä helppo löytää. Arin ratkaisu on ollut laittaa jalkaansa mikä sukka sattuu käsiin ja joskus myös kengät ovat olleet eriväriset, mutta värikkäät joka tapauksessa. Arilla on punaisia, kullankeltaisia, mustia ja taitaa olla keltaisiakin kenkiä. Nyt kaikki sukat ovat samanlaisia ja mustia niin, ettei ole väliä, menevätkö parit sekaisin.

Monessa mukana edelleen

Ari on tehnyt pitkän päivätyön Suomen evankelisen kirkon palveluksessa muun muassa näkövammaisten pappina ja monissa muissakin viroissa. Hän on ollut Näkövammaisten Airuen päätoimittaja ja toimittaja ja työskennellyt muutenkin Näkövammaisten Keskusliiton palveluksessa, onpa hän ollut Kajastuksenkin päätoimittaja. Hän on toimittanut Opaskoira-vuosikirjaa peräti 18 vuotta.

Kaikkia hänen luottamustoimiaan on lähes mahdotonta luetella, mutta listataan esimerkiksi Opaskoirayhdistyksen sekä Näkövammaisten kulttuuripalvelun puheenjohtajuus ja nykyisin vielä jäsenyys Näkövammaisten liiton valtuustossa.

Mies on ollut monia vuosia mukana Sokeain Ystävien toiminnassa muun muassa hallituksen jäsenenä, samoin kuin myös Helsingin Sokeaintalo Säätiössä. Tämä säätiö tunnetaan parhaiten Helsingin sokeaintalosta eli Pengertalosta, jossa on noin 50 asuntoa näkövammaisille.

Ari on kirjoittanut Sokeain ystävien juhlakirjan, joka ilmestyi yhdistyksen täyttäessä 125 vuotta vuonna 2012.

Pappi Jaakobin malli

Ari on salamannopea kirjoittaja ja hän antaa sormiensa laulaa. Moni tarina on ehtinyt julkisuuteen ennen kuin hitaammat ovat saaneet konettaan auki. Esimerkiksi Suomen Kuurosokeiden ja Suomen Kuvanveistäjäliiton yhteisestä Koskettavin veistos – näyttelystä tuli täydellinen selvitys näkövammaisten alueille jo ennen kuin kaikki kutsuvieraat ehtivät kotiin. Samainen juttu on luettavissa myös joulukuun Kajastuksesta ja sen nettisivuilta.

Ari on vuosien mittaan kirjoittanut monia kertomuksia opaskoiran kanssa liikkumisesta, muistettakoon vaikka kirja Betty ja minä, joka on kohonnut eräänlaiseksi kulttikirjaksi vuodelta 1985. Ari on koonnut muun muassa Valjaissa-lehteen monia tarinoita opaskoirien kommelluksista ja siitä, miten näkevät kansalaiset suhtautuvat opaskoirakoihin.

Tässä joitakuita sutkauksia:

”Olin kotiutumassa sairaalasta selkäleikkauksesta. Kirurgi pohdiskeli, miten mahdan pärjätä kotona. Osastonlääkäri katseli papereita ja sanoi, että kotona häntä auttaa opaskoira!”

”Brasilian lennolla lentoemäntä sanoi, että noin iso matkakassi pitää laittaa pois lattialta lähyllylle ja hän tarttui kassin kahvaan ja alkoi nostaa. Kassinosti päätään ja lentoemäntä pakeni kauhuissaan.”

”Minua on pyydetty vertailemaan, ovatko kaikki opaskoirani olleet samanlaisia vai erilaisia. Olen sanonut, että ainakin mies on ollut erilainen – jos ei muuta, useita vuosia vanhempi!”

Arvatkaapa muuten, kuka oli mallina kun ohjaaja Klaus Härö suunnitteli suureen suosioon kohonnut-

ta ja monilla palkinnoilla palkittua elokuvaansa Postia pappi Jaakobille. Rovasti Ari Suutarla.

Ari on bibliofiili. Se tarkoittaa että vanhat kirjat kiehtovat häntä ja hän keräilee niitä innokkaasti. Hänen Mika Waltari –kokoelmansa lienee Suomen täydellisin, kirjailijan koko tuotanto ensipainoksina. Hän on myös Mika Waltari –seuran jäsen ja on järjestänyt monia ikimuistoisia matkoja Waltarin kirjojen tapahtumapaikoille.

Liukuportaiden uranuurtaja

Opaskoirakoille on vasta aivan viime aikoina ruvettu opettamaan rulla- eli liukuportailla liikkumista. Tähdän asti se on ollut kiellettyä tai ainakaan sitä ei ole suositeltu.

Kun liukuportaat tulivat melkein pä muotiin opaskoirapiireissä, Ari tunnusti että hän on kulkenut opansa kanssa liukuportaissa jo vuosikautia, se kun on niin paljon kätevämpää kuin jatkuva kapeiden portaiden etsiminen.

Kuljettuihin kilometreihin suhteutettuna vaaroja on opaskoirakon tiellä ollut aika vähän. Pahin läheltäpiti-ilanne sattui Pieksämäen asemalla, kun Ari opaskoirineen seurasi muita matkustajia junasta pois. Ihmisvirta kääntyi vasemmalle ja Ari perässä. Yhtäkkiä joku tarttui häneen ja tempaisi taakse päin. Samalla veturi pyyhkäisi nenää hipoen ohi. Näkevät matkustajat olivat tottuneet oikomaan kiskojen yli asemalle!

Monesti ongelmat ovat johtuneet ehkä liiankin avuliaitten kanssaihminen auttamishalusta, kerran Ari koirineen opastettiin väärin päin meneviin liukuportaisiin, mutta ehjin tassuin ja varpain on selvitty.

Joskus tuntuu, että muut ihmiset eivät tajua, mitä opaskoiran kanssa kulkeva ihminen tarkoittaa. Se ei tarkoita, että joku vain huvikseen kuljeskelee koiran kanssa, vaan se tarkoittaa että hän ei näe! Opaskoirakon luo ei pidä tuoda siviilikoiria tutustumaan eikä työssä eli valjaissa olevaa opaskoiraa saa häiritä muutenkaan. Kerran saksanpaimenkoiran oloinen koira kävi Pepin kimppuun. Syntyi mylläkkä, jota sokean oli mahdoton erottaa. Pepille kokemus oli kova, se joutui Opaskoirakoululle uudelleen koulutukseen, jotta se taas uskalsi ruveta opastamaan. Reipas ja rohkea koira.

Ari ei opastaan mitenkään erityisesti paapo eikä palkitse, saattaa vähän nostaa korvasta kuvauksessa, mutta jos tarkkaan seuraa, näkee aina silloin tällöin käden, joka taputtaa opasta kiitokseksi. Se riittää! Miehen ja koiran suhde on hyvä ja kestävä.



Matkalla: Ylileveä kuljetus valtaa joskus koko jalkakäytävän.

ILMAN UUNOJA EMME SELVIÄISI

Jalkansa telonut perheenäiti, kaksi pientä lasta sekä sokea isä ja hänen opaskoiransa. Tässä kuvaus eräästä työntäyteisestä tiistaista.

Teksti ja kuvat: Valeriina Silas

Seitsemän aikaan aamulla meillä oli jo kamaa kiire. Tai ei minulla, mutta kaikilla muilla. Vastikään operoitu nilkkani esti minua osallistumasta perheemme arkeen. Mieheni **Janne** yritti turhaan tiedustella kuusivuotiaalta **Alinalta** ja viisivuotiaalta **Artulta** mitä he ottaisivat aamupalakseen. Pikku Kakkosen lastenohjelmat olivat vanginneet jälkikasvumme huomion ja sulkeneet heidän korvansa. Lopulta pöytään oli katettu jokai-

sen toivoma aamupala. Ennen ruokapöytään siirtymistä Janne vielä ruokki opaskoiransa Uunon ja vasta sitten oli meidän muiden vuoro aterioida.

Aika kului kuin siivillä ja yhtäkkiä kello oli lähes kahdeksan. Lapset istuivat vielä aamupalapöydässä hiukset pystyssä ja yöpuvut päällään. Jannen pestessä hampaitaan apinan raivolla, minä huutelin ruokapöydän äärestä lapsillemme ohjeita mitä ja millaisia vaatteita kaapista pitäisi viieleään aamuun valita. Hyppelehdin keittiöön etsimään Artun eväsrasiaa ja siihen vielä jotain täytettä. Kymmenen yli kahdeksan lapset seisoivat ulko-ovella puettuina ja Janne asensi Uunolle valjaita. Reput vielä selkään, mukavan päivän toivotukset ja sinne he menivät.

Minä kaivoin esille kynärsauvani ja konkkasin vie-reiseen makuuhuoneeseen. Nostin jalan koholle ja laitoin kylmäpakkauksen nilkkani päälle. Ajankuluksi etsin televisiosta jotain katselemisen kelpois-

ta. Yhdeksän jälkeen Janne ja Uuno palasivat. Matka reilun kilometrin päässä olevaan kerhoon oli sujunut hyvin. Uuno oli opastanut Jannen toisessa kädessä, Alina ja Arttu olivat kulkeneet toisessa. Välillä oli pitänyt tehdä kädenvaihdokset, jotta Uuno pääsi kulkemaan sillä puolen millä pitikin. Pitkältä tuntunut matka oli sujunut hyvin Elefanttimarssia laulellen. Kerhoon oli ehditty lähes ajoissa, mutta Alina ei ollut ennättänyt enää päiväkodilta esikouluun kulkevien luokkatovereiden matkaan. Niinpä Janne oli vielä vienyt tytön koululle vajaan puolen kilometrin päähän.

Minun keskittyessäni villasukan tekoon mieheni aloitti päivän kotityöt. Tiskikone oli poikkeuksellisesti jäänyt tyhjentämättä ja nyt oli sen vuoro. Uuno päätti, että kaipasin seuraa ja se tuli makoilemaan sänkyyni viereen. Välillä se kurkkasi, että minulla oli kaikki kunnossa. Sillä aikaa Janne pisti pyykit koneeseen pyörimään ja imuroi pikaisesti yläkerran huoneet. Minä rapsuttelin Uunoa ja podin huonoa omatuntoa.

Yhdentoista jälkeen oli Jannen ja Uunon aika lähteä hakemaan Arttu kerhosta. Perillä piti olla kello 11.30, joten heillä ei ollut mikään erityinen kiire. Vähän ennen kahtatoista kotiin saapui väsynyt pieni mies, jolle kävely ei ollut oikein maistunut. Janne

oli joutunut lähes raahaamaan pojan kotiin. Onneksi siippani vikkellästi valmistama lounas maistui ja kerholainen sai energiaa legoilla leikkimiseen. Pojan jäädessä lastenhuoneeseen leikkimään Janne lähti taas Uunon kanssa reissuun. Tällä kertaa täytyi hakea Alina esikoulusta. Vähän ennen puoli kahta kolmikko oli kotona.

Lasten mekastaessa huoneessaan minä yritin ottaa päiväunet. Särkylääkkeet taisivat tehdä tehtävänsä. Janne sen sijaan aloitti alakerran suurimman huoneen raivauksen. Olimme siirtäneet sänkymme väliaikaisesti yläkertaan eli varsinaiseen asuinkerrokseen ja kaikki ylimääräinen roju oli kannettu entiseen makuuhuoneeseemme. Kolmen maissa Jannen raivaama tila tuli käyttöön kun tuttu **Johanna**-hieroja tuli hieromaan Uunoa. Nelijalkainen perheenjäsenemme sai tunnin ajan vain loikoilla ja nauttia lihasten rentoutuessa. Minä yritin pitää Alinan ja Artun hiljaisina, jotta labradorinnoutajamme saisi kunnolla rauhoittua. Lopulta muksut lähtivät pihalle ja rauha laskeutui taloomme.

Johannan lähdettyä Janne käytti Uunon pienellä pissalenkilällä ja kävi samalla lähikaupassamme hakemassa vähän jääkaapin täytettä. Minä puolestani taas keskityin kylmäpakkauksen asennukseen ja lastemme etäpaimennukseen. Minä myös viikkasin kuivurista tulleet vaatteet, jotta Janne saisi viedä ne myöhemmin vaatehuoneeseen oikeille paikoille. Neljän jälkeen armaani saapui sopivasti kotiin ruokimaan Uunon ja tekemään meille ruokaa. Tänään vuorossa oli kokin kakkosbravuuri eli kanasotku.

Minulla alkoi takapuoli puutua siinä makoillessani. Mieheni puolestaan pääsi ensimmäistä kertaa sille päivälle rauhassa istumaan. Hän ehti käydä koneellaan tarkistamassa sähköpostit samalla kun Uuno makoili hänen lähellään olohuoneen karvalankamatolla. Varttia vaille seitsemän oli koiramiehen vuoro taas päästä valjaisiin, kun Janne lähti etsimään pihalle kadonneita lapsiamme. Sieltähän he löytyivät. Vaatteet pois ja kolmikko marssi suihkuun. Luulen, että tämän osuuden Uuno jätti mielellään välistä.

Kahdeksaan mennessä tässä vaiheessa jo melkoisen uupunut rakkaani oli valmistanut meille iltapalaa. Sen jälkeen olivat vielä iltatoimet. Väsyneet ja punaposkiset lapset kömpivät sänkyyn viereeni ja lauloin heille unilaulun. Sitten he menivät omiin sänkyihinsä ja Janne kertoi heille iltasadun. Lasten nukahdettua yläkertaan raahautui uupunut mies. Hän haki laatikosta pienen nahkatikun oivalle oppaalleen, istahti alas kuuntelemaan kirjaa ja taisipa nukahtaa siihen sohvalle melkein heti. Uuno tuhisi siinä vieressä omalla paikallaan.

Joskus Uunon tehtäviin kuuluu vain odottaa omaa vuoroaan. Tässä se seuraa sivusta, kun Janne opettaa Arttua ajamaan polkupyörällä.



KIRJE JOROISISTA

Teksti: Tiina Ihalainen

Kuvat: Juha Herttuainen

Hei kaikki Opaskoiran Joulu-kirjaa lukevat!

Tiina täältä Savon Pariisista eli Joroisista haluaa kirjoittaa joulutervehdyksen teille tämänkin vuoden kirjaan. Viime vuona ilmestyneessä Opaskoiran Joulu 2015-kirjassa avasin näkövammaisen näkökulmaa pentujen teettämisestä opaskoirallani. Tänä vuonna haluan kertoa teille ensimmäisestä kokemuksestani pentukasvattajana.

Kesällä 2015 saimme perheeseemme uuden jäsenen **Juha Herttuaisen** avustuksella Turusta. Turkulainen kolmen kuukauden ikäinen ja vaalea tyttökoira Lilo on sukua omalle opaskoiralle Foxylleni, sillä punaruskea Foxy on Lilon täti. Sukulaisuussuhde koirien välillä kiehtoi minua ja halusin ilomielin ottaa Lilon tänne maaseudulle vuodeksi kasvamaan.

Alku jännitti kamalasti. Olin epävarma siitä, miten osaisin kasvattaa niin pientä koiraa oikein opaskoirakoulun vaatimien ohjeiden mukaan. Onneksi Juha antoi minulle selkeät ohjeet: käytä maalaisjärkeä! Aikaisemmat opaskoirat ovat tulleet minulle valmiiksi koulutettuina ja noin 1,5 - 2 vuoden ikäisinä. Vaikka Lilo oli kuitenkin vielä pentu, se oli aikaisemmassa kodissa oppinut sisäsiisteyden sekä ruokakupin edessä odottaminen onnistui. Kokeneena opaskoirankäyttäjänä pystyin käytännön opeilla lenkkeilyttämään molempia koiria yhtä aikaa remmissä - Foxy edellä, Lilo perässä. Samalla pentu oppi kulkemaan esimerkiksi tien vasemmalla laidassa ja remmissä vetäminen jäi nopeasti pois.

Lilo nukkui ensimmäiset yöt koirahäkissä pentukodista saatujen tuttuun ja turvallisten lelujen kanssa. Kuitenkin ongelmaksi muodostui se, että pentu herätti ennen aamu-viittä koko perheen. Hyvät huomenet tai hyvät yöt toivotettiin nuolaisulla naamaa ja tökkäisyllä korvan alapuolelle. Päätimme mieheni **Kimmon** kanssa siirtää koirat nukkumaan samaan huoneeseen, jossa Lilo nukkui sängyn alla niin kauan kuin siellä mahtui. Isommaksi kasvaessa unet maittoivat tädin kyljessä paremmin. Matkustaminen oli pennulle alusta alkaen tuttua ensiksi häkis-



Foxy Tiina ja Lilo, joka on lädössä koulutukseen.

sä ja sitten takapenkillä turvavöissä tai henkilöauton kuljettajan viereisessä jalkatilassa. Häkki alkoi käydä pieneksi, eikä loikoilu siellä enää onnistunut.

Koiranpennun kasvatus- ja hoito-ohjeita 2015-mo-nisteessa kerrotaan, ettei opaskoiraksi varttuvalla koiralle saa leikin varjossa heittää esineitä tai yllyttää sitä kamppailuun. Myös huonekalutuhojen välttämiseksi on syytä varata pentua varten omia leikkikaluja, joiden kanssa se saa puuhastella. Lilolle kaikista tärkeimmäksi leluksi osoittautui pehmohylje, jota se kanteli kesäaikana myös ulos. Lelujensa avulla koira hakee huomiota häntä heiluen ja muristen, mutta huonekalut ovat saaneet jäädä rauhaan. Toisesta koirasta oli apua pennun energian purkamiseen, sillä Lilo ja Foxy kävivät toisinaan kovia, mutta leikkisiä kamppailuja keskenään. Myös ihmisten käsien nuoleminen sekä puremisen saa lelujen avulla kitkettyä pois.

Vaikka asumme maaseudulla, toisinaan Lilo pääsi tutustumaan myös kaupungin vilinään. Lähikaupungissamme pääsimme tutustumaan muun muas-



Kylässä Tiinan ja Kimmon luona opaskoirankäyttäjät Matti Syrjälä ja Katja Arvonen, oikealla Kimmo ja Tiina ja koirat edessä Tintti, Lily ja Lilo.

sa vilkasliikenteisiin katuihin, suojateihin, liikennevaloihin, toisiin ihmisiin ja koiriin sekä pyöräilijöihin. Tilanteet olivat pennulle ensiksi kovin ihmeellisiä ja tuntui, ettei koira pysynyt karvoissaan ollenkaan. Rauhallisin ottein, käskyin ja makupalojen avulla kaupungissa tehtävät lenkit onnistuivat hyvin. Uusien asioiden oppiminen vie pennulta aikaa ja määrätietoinen totuttaminen tuottaa tulosta.

Vuosi pennun kanssa meni todella nopeasti. Vaikka kaikki kuluneet päivät eivät olleet kovin helppoja, niin silti olen nauttinut jokaisesta hetkestä Lilon kanssa. Vahvuuteni pennun kanssa oli vahva kokemukseni koirista ja etenkin opaskoirista. Suosittelen pentukasvatusta kokeneelle koirankäyttäjälle. Aikaa ja kärsivällisyyttä pennun kanssa touhuamiseen tarvitaan joka päivä.

Kiitos sinulle Lilo kuluneesta vuodesta! Toivon sinun elämäsi onnea, iloa ja mukavia seikkailuita!

*Terveisin Lilon kasvattaja
Tiina sekä Kimmo ja Foxy-täti*



Uusi hoitopentu Lily, Lilo ja Foxy kotipihalla emäntänsä seurassa.

TANSKAN LEGOLANDIIN

OPASKOIRAN KANSSA VAI ILMAN?

Tanskan Billundissa sijaitseva Legoland on rakennettu vuonna 1968. Vuosittain siellä käy noin 1.6 miljoonaa kävijää. Legolandissa on muun muassa huvipuistolaitteita, legokauppoja, yhdeksän teemapuistoa sekä legoista rakennettuja ihmis- ja eläinhahmoja sekä maailman kuuluisia rakennuksia.

Teksti: Janne Silas

Kuvat: Valeriina Silas

Toukokuun lopussa Tanskan Legolandin turistisesonki ei ollut vielä alkanut. Vaimoni **Valeriina** pääsi saattajanani ilmaiseksi ja toinen lapsistamme pääsi ilmaiseksi BR-lehden etukortilla. Opaskoirastani Uunosta ei peritty sisäänpääsymaksua. Näin ollen perheemme maksoi päivän lipusta noin sata euroa.

Ensimmäiseksi tunnustelin lähes oikean kokoista legoista rakennettua tyttöä ja poikaa. Oikealla oli Lego Friends -kaupunki, jossa oli muun muassa ilmassa leijuva legoista tehty kuumailmapallo ja liikkuva kondolihissi. Seuraavaksi menimme aluetta kiertävään tuktukjunaan saadaksemme nähdä millainen koko alue olisi. Yllättäen Uuno ei päässyt mukaan.

Kun minua ei päästetty opaskoirani opastamana seuraavaankaan laitteeseen, Legotopiin, siirryimme selvittämään ongelmaamme info-pisteeseen. Leveästi hymyilevä nuori nainen sanoi, että laitteisiin ei saa mennä koiran kanssa. Opaskoira ei eroteltu muista koirista. Selitimme asian kahdelle ylemmän tason virkailijalle, mutta poikkeusta ei voinut tehdä. Tämä oli kuulemma ensimmäinen ongelmatapaus. Soitimme Tanskan poliisiin, mutta neljän eri poliisin kanssa jutustelumme tajusimme, että Legoland on Tanskassa liian tärkeä turistirysä, jotta poliisi uskaltaisi puuttua tällaiseen syrjintään. Viisi- ja kuusivuotiaat **Arttu** ja **Alina** olivat kestäneet hienosti tunnin kestäneen neuvottelun. Minua sen sijaan tilanne nöyryytti. Paikalle tulut Legolandin korkein naisvirkailija ymmärsi, että haluamme liikkua kokonaisuena perheenä ja että opaskoira on minulle välttämätön apuväline. Hänkään ei silti pystynyt tekemään poikkeusta sääntöihin. Niinpä hän an-



Ensimmäinen versio Minilandista oli rakennettu Legomaailman alkuaikoina vuonna 1968. Mahdollisimman tarkasti oikean muotoisten rakennusten, laivojen, autojen ja muiden legorakennelmien mittakaava oli 1/20 ja niihin oli käytetty yli 20 miljoonaa legopalikkaa.



Legolandissa oli runsaasti ammattilaisten rakentamia legorakennelmia, joista useita pääsi tunnustelemaan. Harmaasävyinen lohikäärme oli esillä Ninjago-maailmassa.



Ensimmäisenä päivänä emme olleet päässeet kokonaisena perheenä Lego Trainiin, sillä opaskoira Uunoa ei päästetty mihinkään laitteeseen. Lego Train oli rakennettu ikään kuin suurista legopalikoista.



Ensimmäisenä päivänä oppaanani oli vielä Uuno, joka kuvassa makaa etutassut ristissä.

toi meille korvaukseksi tämän ja huomisen päivän ilmaiseksi.

Huvipuistolaitteet olivat nyt meidän perheen kohdalla opaskoiran takia aikuisilta suljettu. Pyrimme olemaan näyttämättä lapsille mielipahaamme. Lapset kävivät laitteissa, joihin he pituusrajan takia pääsivät tai joihin he eivät tarvinneet aikuista kaveriksi. Osalaitteista oli myös kiinni. Lapset seilasivat muun muassa joessa legoista tehdyillä tukkiveneillä ja leikkivät dubloilla isossa dublopuistossa.

Koska odotellessa alkoi tulla kylmä, päätimme lähteä etsimään sisätiloissa olevaa ruokailupaikkaa. Kävijöitä alkoi olla jo aika paljon ja Uuno sai tehdä tosissaan töitä pujotellessaan edellä kirmaavien lastemme perässä. Alueella olevat kävelyreitit oli kaikki asfaltoituja. Valeriinalla oli hieman hankaluuksia kulkiessaan kyynärsauvojen avulla jyrkissä mäissä. Legolandissa kävijöillä oli myös tavallisia koiria. Koska kävelyreitin reunat oli kauttaaltaan aidattu, koirille ei löytynyt ainutakaan pissauspaikkaa. Legolinnassa ollut ravintola oli meil-

le liian kallis, joten lähdimme palaamaan säilytykseen jätetylle kassillemme hakemaan eväitä.

Eväiden syönnin jälkeen ja auringon alkaessa pikkuhiljaa lämmittää alkoi mielialamme parantua. Lapset kävivät muun muassa ajelemassa safarilla legoista tehdyillä seep-rakuvioiduilla autoilla. Minä, Valeriina ja Uuno odottelimme alueen ulkopuolella. Viidakkossa oli muun muassa legoista tehtyjä leijonia, norsuja ja kirahveja. Kirahvi oli noin kaksi ja puoli metriä korkea. Nautimme lasten riemusta heidän kieppuessaan karusellissa kolmatta kertaa peräkkäin ja kiipeillessä uuden Ninjago-maailman kiipeilyseinällä. Pääsin tunnustelemaan legoista rakennettua ihmisen korkuista lohikäärmettä. Kaikki legorakennelmat oli ammattilaisten tekemiä. Yllätykseksemme emme löytäneet mistään paikkaa, jossa lapset olisivat itse voineet rakentaa legoilla.

Pääsimme koko porukalla Atlantikseen eli pieneen sisäakvaarioon. Sen keskellä oli iso allas, jota pystyi katsomaan eri puolilta ikkunoista. Kalojen keskellä olevat legoista rakennetut sukeltajat ja sukellusvene olivat lapsille niin mieluisia, etteivät he tainneet nähdä yhtään kalaa koko tankissa. Arttu ryntäili kaukana edessä ja veti isosisko- aan perässään. Minulla oli täysi työ pysyä



Toisena aamuna olimme Legolandin portilla vajaalla kokoonpanolla, sillä Uno oli jätetty asuntovaunuun. Toisena päivänä oppaanani oli muun muassa viisivuotias Arttu. Valkoista keppiä joutui käyttämään jonkun verran opastuksen apuna.

Unon kanssa perässä, eikä Valeriina ehtinyt kertoa minulle juuri mitään kalatankin ihmeistä.

Poistuimme pienestä akvaariosta ja päästimme lapset vielä uudestaan kaikkein mielisimpiin laitteisiin. Koska jonot olivat pienet, pääsivät lapsemme lähes jonottamatta laitteisiin. Suosikkilaitteita olivat safariautot, tukkiveneet, kärpässienilaite ja sammakko-pudotus.

Legoland meni kiinni kuudelta, mutta laitteet sulkeutuivatkin yllättäen jo viideltä. Viimeinen tunti olikin näköjään tarkoitettu ostosten tekemiseen. Yllättäen legopakettien hinnat olivat jopa korkeampia kuin suomalaisessa Prismassa. Outlet-myymälästä löysimme sentään yhden tuliaispaketin.

Tuntui, että Legoland oli tullut jo koettua. Päätim-

me silti tulla huomenna uudestaan, sillä aika moni laite oli jäänyt lapsilta käymättä vaadittavien vanhempien puuttuessa. Jättäisimme nyt Unon asuntovaunuun ja kokeilisimme, miltä tuntuu kun koko perhe pääsee samaan laitteeseen.

Toinen päivä vajaalla miehistöllä

Olimme Legolandissa vasta kymmenen jälkeen. Tästäkin päivästä tuntui tulevan tuulinen. Alina ja Arttu toimivat paljon oppaanani, sillä Valeriinan käyttämien kyynärsauvojen takia en voinut pitää kiinni hänen kyynärpäästään. Vaimoni opastaessa jouduin pitämään kiinni hänen repustaan, jolloin hän ei tiennyt olinko opastuksessa vai en. Niinpä jäin muuta-



man kerran seisomaan paikoilleni muiden kulkiessa jo kaukana. Ilman Uunoa pääsimme nyt yhdessä laitteisiin. Lapset pääsivät myös sellaisiin, joihin alle 120 senttiä pitkä pääsi vain aikuisen seurassa. Tässä olikin päivän ristiriitaisuus: pääsimme kokemaan paljon yhdessä, mutta liikkumisen suhteen olin muiden opastuksen armoilla.

Pari kertaa jouduimme seisomaan katoksen alla saateen taukoamista odottaessa. Kerran osuimme buffetravintolaan juuri sadekuuron ajaksi. Buffet maksoi porukaltamme noin 65 euroa. Lounaan jälkeen kiiruhdimme muutaman laitteen kautta katsomaan 4D-elokuvaa. Olimme vielä ulkona, kun elokuvan alkuun oli enää minuutti ja 15 sekuntia. Kiireen takia irrotin otteeni Alinan opastuskädestä ja otin kiinni nilkuttavan Valeriinan repusta. Ovella muut nappasivat 3d-lasit ja sukelsimme teatteriin. Penkkini oli hieman kostea ja Valeriinan päähän tippui vettä. Näy-

tös oli saksankielinen. Sadekohtausten aikana päällemme tippui vettä ja helikopterin lentäessä ympärillämme tuntui tuulen vire. Jälkeenpäin sain kuulla, että jonkunlaista valoshowtakin oli ollut. Nämä olivat varmaan sitä neljättä deetä.

Perheemme kävi muun muassa tukkiveneajelulla, safariautoajelulla, teelautaspyörityksessä, majakkanostrurissa, kolmenlaisessa kiertoajelujunassa, heiluvassa laivassa, kaalimadossa, sammakossa ja Nexo Knights-vuoristoradassa. Ja koska jotain piti ostakin, lapset saivat eilisten nexomiekköiden turvaksi nexokilvet. Itse olin saanut tutkiskella käsikopelolla monenlaisia legoista rakennettuja hahmoja.

Lähdimme Legolandista hieman aiemmin, jotta Uunon ei olisi tarvinnut odotella asuntovaunussa kovin pitkää aikaa. Onneksi sadekuurot olivat pitäneet asuntovaunumme viileänä.

YLLÄTYSVIERAS

Teksti: Riitta-Kaisa Voipio

Tuhku nousi jaloilleen, kun **Pinja** tuli lastenhuoneeseen. Se heilautti häntää ja nuolaisi tytön kättä. Se näytti jotenkin levottomalta höristellessään korvia. Sisko ja veli kiskoivat jo syvää unta.

- Okei, mennään vielä ulos, sitten ruvetaan mekin nukkumaan.

Tuhku kipitti edellä eteisen ovelle, ja Pinja avasi sen. Hän kiinnitti pannan ja hihnan ja nostaessaan katseen koirasta hän näki ison miehen seisovan keskellä lasikuistin lattiaa.

- Iltaa! Pinja sanoi reippaasti.

- Iltaa! vastasi mies, joka näytti hämmästyneemältä kuin tyttö, ja koirakin vain istahti rennosti matolle.

- Ulko-ovi on raollaan, meillä se suljetaan aina. Kuka sinä oikein olet? Onko tuo työkalu sun vai isän, isällä on tuommoinen? Pinja puhua pulputti osoittavan miehen kädessä keikkuvaa esinettä.

- Ai tää sorkkarauta vai?, mies hölmistyi.

Pinja pani kädet puuskaan, killitti vierasta suoraan silmiin ja kysyi: - Tulitko meille joulunviettoon?

Miehen silmät lennähtivät selälleen. Hän avasi suunsa, muttei saanut mitään sanotuksi. Hetken toisiaan katsellen molempien suu vetäytyi hymyyn.

- Minä käytän tämän ulkona, odota sinä tässä, tuumataan sen jälkeen, mitä tehdään, Pinja määräsi.

Mies jäi kuistille. Tuhku heilautti taas häntää, ja siitä Pinja tiesi, ettei mitään hätää ollut.

Palattuaan pihalta tyttö päästi Tuhkun sisään. Hän antoi nyt koiran nuuskia miestä tarkkaan, avasi sitten välioven ja kehotti kulkemaan hiljaa, ettei perhe herää.

- Mennään keittiöön, sinulla on varmaan nälkä, olet ihan kylmissäsi, hän toimersi.

Keittiössä Tuhku asettui puuhellan eteen, Pinja viit-

tasi miestä istumaan ja istahti itse vastapäätä. - Pane tuo rauta tuohon penkille, hän komensi. - Minä teen sinulle pari kinkkuvoileipää.

Kun mies söi neljättä leipäviipaletta, ilmestyi äiti keittiön oviaukkoon. Hänen kätensä lennähti suun eteen ja silmät laajenivat lautasiksi. Pinja nosti sormen suulleen ja nyökkäsi mieheen päin. Tuhku katsoi tarkkaavaisena ja heilautti häntää äidille.

- Minä annoin ruokaa, kun hänellä on nälkä, tyttö puheli.

Äiti huomasi sorkkaraudan penkillä ja kalpeni. Mutta Pinja hymyili merkitsevästi, ja Tuhku laski päänsä etukäpälien päälle.

- Herkullisia kinkkuleipiä, mies mutisi ja joi ahnaasti tuopillisen herukkamehua. - Ystävällinen tyttö tuo, hän lisäsi.

Aikuiset puhelivat muutaman lauseen talvesta ja jouluruoista, ja Pinja tarkasteli miehen likaista tukkaa, joka roikkui pipon reunan alta. Takissa näkyi tahroja ja muutama palkeenkieli. Kädet olivat mustuneet.

- Minä kiehautan kahvit, otetaan torttuja ja maustekakkua, äiti päätti ja viritti keittimen ruplattamaan. Hän kattoi pöytään kupit ja muut tykötarpeet, hän laittoi myös Pinjalle asetin ja mehulasin.

- No haluatko sinäkin tortun? äiti kysyi Tuhkulta.

- Ei sille saa enää antaa mitään näin myöhään, Pinja huomautti.

- Nythän on joulukuuhu, äiti yritti, mutta tyttö oli tiukkana.

He puhuivat jo melkein täyteen ääneen, ja niin isä tassutteli keittiöön. - Mitä täällä tapahtuu?

Isän silmät revähtivät ammолleen, kun hän katsoi vierasta. Pinja viestitti ilmeellään, ettei mitään hätää, homma on hallussa. Isä meni miehen luo ja top-pasi kättä: - **Martti**, hän sanoi.

- **Pentti**, mies vastasi nousten seisomaan.

Isä näki sorkkaraudan ja hetken emmittyyään viritti keskustelun rakennustyökaluista. Äiti kaatoi isälle



kahvia ja latoi lisää leivonnaisia puutarjottimelle. He juttelivat jo täyteen ääneen. - Shsh, **Heikki ja Kirsi** herää, jos te metelöitte, Pinja suhisi.

Pian aikuiset kuiskailivat lumen paljoudesta, sopivasta pakkasesta ja joulukuusen välttämättömydestä. Ja yhtäkkiä mies painoi kasvot käsiinsä, nyyhkäisi kuuluvasti ja ryki sitten kurkun selväksi. - Että tämmöistäkin elämä voi olla? hän henkäisi.

Isä läimäytti Penttiä olalle. - Otetaanpa konjakkiryyppy, nukuttaa paljon paremmin, hän sanoi ja kumartui avaamaan kaapin ovea. Tuhku valpastui, sillä sen muonapussia säilytettiin samalla hyllyllä.

- Sinä saat aamulla, nyt tarjoillaan vain yllätysvieraille, isä sanoi ja taputti huskyn selkää ansaiten nuolaisun poskeensa.

Miehet kilistivät laseja ja hörppäsivät kullanuskeaa juomaa ja ähkäisivät. Äiti nyrpisti nenäänsä tuskin näkyvästi. Pinja venytti kädet kohti kattoa. - Minä taidan lähteä nukkumaan, pärjättekö te täällä? hän haukotteli.

- Pärjätään, aikuiset vakuuttivat.

- Eiköhän lämmitetä sauna, etsi sinä puhtaat vaat-

teet vieraalle. Tehdään peti tuvan sohvaan, isä ehdotti äidille ja nappasi täyden tikkuaskin uunin kullalta.

Kun Pinja oli pessyt hampaat ja pukenut pyjaman päälle, hän kömpi vuoteeseen. Isosisko nosti päätä:

- Mitä tuolla tapahtuu?

Pinja supatti koko tarinan ja haukotteli makeasti. Keittiössä kaksi möreää miesääntä lauloi Sinivuorten yötä aika lailla nuotin vierestä, mutta äidin alto kuulosti sitä vastoin kauniilta.

- Se on varmaan se Jeesus-lapsi? Kirsi arveli.

- Ei ole, se on ihan aikuinen, iso miehenkõriläs, pikkusisko sanoi, kietoutui tiukasti peittoon ja nukahhti saman tien.

RUOKOSET - AINA YHDESSÄ

Opaskoirankouluttaja Janne Ruukonen ja hänen Opaskoirakoulun pentuohjelmaa koordinoiva Hannele-vaimonsa ovat melkein aina yhdessä. Heitä se ei haittaa – päinvastoin, se on oikein mukavaa!

Teksti ja kuvat: Ali Kinnunen

Ruokset käyvät yhdessä päivätöissä Näkövammaisten liiton opaskoirakoululla, Janne opaskoirankouluttajana, Hannele pentuohjelman koordinoijana ja monitoimena. Heillä on lisäksi yhteisiä yrityksiä ja myös vapaa-aika kaikkine harrastuksineen vietetään pääosin yhdessä. Keskiössä ovat opaskoiraoppilaat ja kolme omaa koira.

Janne kiteyttää Ruukosten ideologian näin:

- Meille on ollut tärkeää kaksi asiaa: ihmisten ja koirien auttaminen. Olemme ihannetöissä, kun saamme tehdä molempia!

Sanotaan, että opaskoiran kouluttaminen on kutsunmustyötä. Jannenkin tapauksessa juuri niin on: hänet kutsui ammattiin silloinen koulun johtaja Juha Herttuainen, joka puolestaan oli saanut kutsun edelliseltä johtajalta.

Jämsän seudun palveluskoiraharrastajien ennätysnuori puheenjohtaja Janne ja Juha olivat tavanneet, kun Janne oli tullut esittelytilaisuuteen katsomaan opaskoirien kouluttamista. Nuorukaisen into ja luontainen koirankäsittelytaito olivat ilmeisesti tehneet kokeneeseen koirankouluttajaan vaikutuksen.

Aito työpaikkaromanssi

Yhtenä kauniina päivänä opaskoirakoululle saapui kesätyöntekijäksi Hannele, joka opiskeli kielenkääntämistä Helsingin yliopistossa. Elettiin aikaa ennen tindereitä, nettitreffejä ja seuralaispalveluja. Hannele tuli melkein kuin kotiinsa, hänellä oli ollut itsellään kaksi opaspentua ja lapsuudenkodissa monta. Pätkätyö muuttui nopeasti vakituiseksi työpaikaksi, mikä sopi vastavalmistuneelle filosofian maisterille oikein hyvin.

Loppu onkin rakkaustarinaa, voisi puhua myös aidosta työpaikkaromanssista. Jannella ja Hannelella natsasi heti alusta saakka ja natsaa edelleenkin, ikään kuin liitto olisi jossakin järjestetty.

- Me nähtiin töissä, mutta ei meillä silloin ollut yhteisiä työtehtäviä. Kun opaskoirakoulu järjesti huumekoirien SM-kisat Onnelassa, Janne oli ratamestari ja minä olin kilpailusihteerinä. Siinä työryhmässä me sitten tutustuimme lähemmin, Hannele sanoo.

- Monet ovat kysyneet, miten me voidaan olla yhdessä töissä ja kotona ja vielä harrastuksissa, mutta meitä se ei haittaa mitenkään, päin vastoin. Meistä on mukava olla yhdessä! Janne sanoo.

Vapaaehtoiset iltalenkillä koiran kanssa

Janne on helmikuussa ollut opaskoirankouluttajana 20 vuotta. Yli 80 opaspentua on muuttunut taitavaksi opaskoiraksi hänen opissaan.

Janne itse ei sano, mutta kovin kaukana ei ole veikkaus, että hän ei vaihtaisi pois päiväkään. Viime vuosina hän on päässyt tutustumaan myös muiden maiden opaskoirankoulutukseen ja tuonut monenlaisia tuliaisia.



Janne ja Hannele Ruokonen.

Kun Janne ja toinen vanhempi kouluttaja Pekka Korri vierailivat Amerikan opaskoirakouluilla, he huomasivat että siellä moni asia pyöri vapaaehtoisten varassa. Miehiä muun muassa kuljetti vapaaehtoinen kuljettaja.

- Ihmisillä on suuri halu auttaa. Hyväsydämellisiä ihmisiä on paljon. He eivät odota mitaleja eikä patsaita pihaan vaan tekevät työtään pyyteettömästi, Janne sanoo.

Nykyään myös opaskoirakoululla turvataan vapaaehtoiisiin. Esimerkiksi Hannelen toimenkuva on muuttunut paljon alkuvuosista. Hän on vahvasti mukana pentuohjelmassa eli hän etsii kiinnostuneet perheet ja järjestää heille pennut kasvamaan.

- Tarkoitus on löytää jokaiselle pennulle sopiva hoitoperhe. Janne on pentuohjelman vastaava eli me teemme nykyään aika paljon töitä yhdessä. Se on oikein hyvä, koska meillä on tiimityöskentely toiminut aina hyvin..

Vapaaehtoistyö merkitys on kasvanut. Nykyisin vapaaehtoiset käyvät ulkoiluttamassa tulevia opaskoiria iltaisin ja viikonloppuisin. Se sopii erittäin hyvin esimerkiksi ihmiselle, joka ei voi ottaa omaa koira, mutta haluaa lenkeillä koiran kanssa.

- Meillä on vapaaehtoisille tarjolla myös koirien kuljetusta. Vuoden vapaaehtoiseksi valittu Jussi Asteljoki esimerkiksi tekee monenlaisia palveluksia mutta tärkeintä on, että hän kuljettaa koulun koiria.

Janne on juuri palannut Latviasta opaskoiramaaottelusta, jossa hän oli Suomen tuomarina. Reisu meni oikein hyvin – ilman passia, joka unohtui kotiin. Kukaan ei usko, että Janne pääsi maahan ja maasta pois passia näyttämättä, mutta selitys lieenee se, että hän matkusti lentokoneella, laivamatkustajiltahan passi kysytään, vaikka EU:ssa ollaankin. Opaskoiramaaottelusta on Jannen kirjoittama juttu kirjassa toisaalla.

Omat koirat opettajina

Kun Janne oli nuori, perheessä oli dobermanneja. Sen verran ne pelottivat, että Janne siirtyi nukkumaan alasängystä yläsänkyyn. Kun hän oli noin 15-vuotias, hän sai ihan oman koiran. Siihen asti hän oli harrastanut palveluskoirakerhon puheenjohtajan lainakoiran kanssa. Koira oli aggressiivinen ja siihen oli löydettävä ratkaisu, mikä antoi suuntaa myöhemmille toimille.



Ruokosten oma lauma.

bis, joka oli saanut koululta hylkypäätöksen ja odotti uutta kotia tarhassa surullisen näköisenä. Janne kävi kävelemässä Turren kanssa ja huomasi, ettei siinä ollut mitään vikaa. Niinpä Turre päätyi omaan laumaan.

Turre täyttää 10 vuotta, Inkku 12, Rommin seuraajaksi on tullut Rimma. Kolmen koiran laumaa seuraamalla voi oppia paljon koiraeläinten elämästä, jos vain pitää silmät auki. Järjestys on selvä: Inkku on ensimmäinen, sitten Rimma, sitten tulevat vierailulla olevat koirat ja lopuksi Turre. Sille elämässä tärkeintä on ruoka ja leppäminen.

Turre on toisaalta lauman julkkis, se pääsi Suruksi KOM-teatterin esitykseen Kaikki isäni hotellit kuuluisien näyttelijöiden seuraan. Silloin havaittiin, että sille uuden oppiminen on helppoa, kiitos työlinjaisen koirageenien.

Tassutaiturit auttaa ongelmakoiria

Rakastetun päivätyön ohella Ruokoselle on koirien hyvinvoinnin takia syntynyt kaksi vapaa-aikana toimivaa yritystä, Tassutaiturit ja Dogmanship.

Kun koiraharrastaja Jannelta ruvettiin yhä useammin kysymään neuvoja ongelmakoirien eli esimerkiksi kiinni käyvien tai rähjäävien koirien rauhoittamiseen, Ruokokset perustivat Tassutaiturit. Se on nykyisin tuttu muun muassa Showhau -televisio-ohjel-

masta, jossa se on ratkaissut koirien ongelmia. Uudet Showhau jaksojat jatkavat perinnettä esittelemällä 12 jakson verran Näkövammaisten liiton opas-koirakoulun toimintaa, kannattaa katsoa!

Janne muistuttaa, että esimerkiksi aggressiolajeja voi olla yli 20, niinpä syitä ja selityksiä koiran käytökselle on aina löydettävissä. Tässä jutussa niitä ei käydä läpi, mutta Jannella ne ovat hallussa. Tärkeää on muistaa, että koiran käyttäytymiselle on aina selitys. Sen jälkeen ongelmakoiran tasapainoon saattaminen on paljon helpompaa. Suurin osa koiran aggressioista muuten on ihmisen aiheuttamia ja koiraelämän ajatusmaailman laiminlyömistä!

Kysyn, voiko tassutaitureita suositella vaikkapa lenkkipolulla tapaamansa vihaisen koiran omistajalle.

- Voi, meihin kannattaa ottaa yhteyttä, kyllä me jotakin keksitään. Ongelmakoirat ovat Tassutaitureiden suurin työllistäjä. Jonkin verran me teemme myös pentutestejä ja pidämme kursseja.

Tassutaiturit tulevat koiran luo ja tutustuvat tilanteeseen. Sen jälkeen seuraa tärkeä vaihe: kouluttaja näyttää miten menetellä oikein. Sen jälkeen omistajat rupeavat tekemään samaa valvotusti. Lopuksi järjestetään yhteistreenejä.

- Silloin meidän omat koirat on mukana. On hyvä harjoitella tuttujen ja turvallisten koirien kanssa! Esimerkiksi vastaantuloa ja kohtaamista kannattaa har-

joitella sellaisen koirakon kanssa, joka ei pelkää eikä ala itse räyhätä.

Kurssivalikoimassa on mm. kurssi nimeltä Ohitukset kuntoon – räyhäämättä hinnassa. Nimi kertonee kaiken.

Janne puhuu positiivisesta ja negatiivisesta vahvistamisesta, palkitsemisesta ja rankaisemista vaikka päiviä yhteen menoon.

Yin ja Yang tasapainossa

Jannen palava kiinnostus koirien ja ihmisten ongelmien ratkaisemiseen on saanut hänet opiskelemaan monenlaista. Hän on koirahieroja, ravintoneuvoja, ravinto- ja yrttiterapeutti ja lisäksi hänellä on vuosien opinnot kiinalaisesta lääketieteestä.

Hän on aina ollut valmis myös uusiin kokeiluihin. Niiden tuloksena hän on kouluttanut Suomen ensimmäisen kuurosokealle tarkoitettua opaskoiran ja ensimmäisen positiivisin menetelmin koulutetun suojelukoiran. Operantisti kouluttaessa Jannella on pääpaino positiivisessa vahvistamisessa kuten erilaisten palkkioiden hyödyntämisessä, jotka sitten merkataan klikkerillä, eräänlaisella naksuttimella, jolloin koira tietää saavansa palkan.

Jossakin vaiheessa Ruokosille tuli tunne, että jotakin puuttuu. Kiinalaisessa lääketieteessä käytettäviä yrttejä ei saanut Suomesta, eikä koirien ravintoon kiinnitetty heidän mielestään tarpeeksi huomiota.

Niin syntyi Dogmanship Oy. Sen lähtökohta oli hankkia omille koirille hyvää ruokaa, koska teollisen ruuan antaminen niille oli lopetettu. Barfaus ja raakaravinto tulivat ohjelmaan jo silloin, kun ne olivat monille muille tuntemattomia. Myös yrttipuoli alkoi kukoistaa.

- Meiltä löytyy melkein sairauteen kuin sairauteen jotain apua lisäravinnepuolelta. Sitten on vielä akupunktio, 3500 vuotta vanha hoitotiede, joka on paljon monipuolisempaa kuin vain neulojen pistäminen. Esimerkiksi koiran epilepsiaan voisi löytyä monia apukeinoja kiinalaisesta lääketieteestä, Janne sanoo.

Dogmanshipistä saa koirille akupunktiota, hierontaa ja ravintoneuvontaa, ihmisille akupunktiota. Yin ja Yang vilahtelevat Jannen puheissa tuon tuosta, lisäksi on ylitila ja vajaatila, kuuma ja kylmä. Tärkeintä on tasapaino – niin koiralla kuin ihmiselläkin.

Koira-ajokortti?

- Olen pitkään pohtinut, että pitäisi olla jonkinlainen koira-ajokortti. Peruskortin lisäksi voisi olla lisäluokkia vaikka rotujen tai erikoislajien mukaan. Monet harrastajatkin luulevat, että he tietävät asioista, mutta näin ei ole, koska kokemuksia on vähän. Meillä opaskoirakoululla on se etu, että meillä on ollut paljon erilaisia koiria, monta vuodessa ja vielä testaukset päälle. Koirakoulutuksen eteen on tehtävä ko-

ko ajan töitä. 20 vuotta ei ainakaan minulla ole mennyt hukkaan, Janne sanoo.

Yleinen harhaluulo on, että koira ei pysty sanomaan mikä sillä on. Viisas ihminen pyrkii tulkitsemaan koira ja näkee, mitä se haluaa sanoa, vaikka ei puhua osaakaan. Koira on koira, ei lapsi eikä kissa vaan ajattelee koiraeläimen tavoin. Niinpä omistajankin pitäisi oppia ajattelemaan koiraeläimen tavoin.

Esimerkkinä on perheen oma johtajakoira lina, joka hallitsee laumaansa menemällä kohti. Tappelua ei tule, muut tottelevat kiltisti.

- Vaikka tietäisi paljon, aina on myös opittavaa. Kun näkee koiran omana kauniina yksilönään, vaikka se räyhäisi kuinka, pään sisälle pitää päästä, että saa yhteyden toimimaan. Vasta silloin voi kysyä koiralta, että meneekö meillä nyt ihan hyvin.

- Ihminen yrittää usein puskea koiraan omaa ajattelumaailmaansa, mutta se ei mene koiralle perille, koska koira on lähempänä luontoa, eikä aina ymmärrä ihmistä.

Koira on laumaeläin ja laumassa on aina johtaja. Jos kaikki on kunnossa, ihminen on johtaja ja huolenpitäjä ja koira on tyytyväinen tasapainoiseen elämäänsä. Mutta jos ihminen ei osaa ottaa johtoa ja vaatia koiralta tiettyjen pelisääntöjen noudattamista johdonmukaisesti, koira voi joutua hämilleen ja siitä saattaa seurata ongelmia ja ristiriitoja. On esimerkiksi tilanteita, joissa koira ei kenties keksi kuin purra tai haukkua ja silloin tilanne on täysin epätasapainossa.

- Jos esimerkiksi nainen ei saa räyhäävää koira kuriin, hänen pitää nostaa itsestään maskuliinista puolta ja kertoa koiralle että hei, nyt rauhoitut! Se ei tarkoita väkivaltaa, vaan oman energiatason nostamista. Ja jos mies ei saa arkaa koira tulemaan luokseen, hänen ei saa olla liian päällekkävyä, vaan hänen pitää pudottaa olemustaan.

- Lainaan amerikkalaista viisasta: "Oikealla koulutuksella ihmisestä voi tulla koiran paras ystävä!"

Avioerokoira vaihtoelvetissä

Yleisesti esimerkiksi opetetaan että koira voi rangaista retuuttamalla sitä niskasta, koska niin kuulemma emäkin tekee. Ja höpön löpön. Turha edes kuvitella, että koira luulisi isäntäänsä tai emäntäänsä emäkseen, se erottaa kyllä ihmisen ihmiseksi. Eivätkä emätkään retuuta pentujaan, ne vain menevät uhkaavasti kohti ja murisevat, se riittää. Koira ei ole tyhmä, vaikka ihminen usein leikkiikin jumalaa ja luulee tietävänsä kaiken kaikesta.

- Monet runsailla makupaloilla kouluttavat sanovat, että heillä on koirälähtöistä koulutusta, mutta minä en kyllä ole koskaan nähnyt koirien antavan makupaloja toisilleen.

Jannekin käyttää makupaloja palkitsemiseen ja ne



saattavat nopeuttaa monia oppimistilanteita, mutta ilman makupalojakin koiran voi kouluttaa oikein hyvin. Vaaditaan vain enemmän taitoa ja kekseliäisyyttä löytää toimivat palkkiot. Joskus tehokkaampi tapa on korvata makupala vaikka pallolla, keuhulla tai taputuksella.

Ihmisen väärä tunnetila siirtyy koiriin. Niinpä avioerokoirat esimerkiksi voivat käyttäytyä omituisesti, ei välttämättä oman surunsa takia, vaan sen vuoksi, että emäntä tai isäntä on järkyttynyt tai suruissaan.

- Joskus taas luullaan, että koiran pitäisi kestää mitä vain. Se on kenties viikon yhdessä kodissa, viikon toisessa ja sitten ihmetellään, kun koira oireilee! Hannele sanoo. - Jokin koira ehkä kestää sen, mutta monikaan ei.

Vaikka koira on koiraeläin, yhtäläillä se tuntee ja ajattelee.

Tassutaiturit on kouluttanut satoja koiria vuosien aikana niin yksityisopetuksena kuin useampien koirakoiden ryhmäkoulutuksissa.

Monille epätoivoisille koiranomistajille kouluttajan rauhoittava vaikutus antaa toivoa: jos hän, ehkä mi-

näkin. Ehkä vika ei olekaan koirassa, jospa sen kanssa voikin jatkaa yhteiselämää, kun oppii itse käyttäytymään toisin.

”Maalausta en jätä!”

Tähän kohtaan voisi sanoa, että ei tässä vielä kaikki. Janne kuului Suomen Wushu-liiton johtokuntaan. Siihen kuuluu paljon kiinalaisia itsepuolustuslajeja kuten taiji. Janne ja Hannele ovat järvenpääläisen Sanbao-yhdistyksen perustajajäseniä. Sanbaossa he ovat käyneet harjoittamassa Qigongia. Qigong on kiinalaista terveysliikuntaa.

Janne sanoo, että ainakin yhdestä hän pitää kiinni: maalauksesta. Hän on maalannut nuoresta saakka ja käynyt monena vuonna myös kesäyliopiston kursseilla Suomenlinnassa.

Hannele on harrastanut kuorolaulua muun muassa Philomela-kuorossa, joka on voittanut mm. kuorosten maailmanmestaruuden. Nyt hän katsastaa kuoroa, joka ei veisi ihan niin paljon aikaa, mutta jossa voisi harrastaa laulua. Muutamia laulukeikkojakin



on ollut ja kotona soi piano. Omalla ajallaan hän on kääntänyt kolme kirjaa ja tekee käännöstöitä muutenkin. Ruokoset järjestävät kotonaan myös viini-illtoja. Eri liikuntalajit ja omien koirien kouluttaminen vievät myös oman osansa vapaa-ajasta.

Turha edes yrittää laskea, kuinka paljon töihin, yrityksiin, harrastuksiin, koiriin ja kaikkeen muuhun Ruokosilta menee aikaa, tehtävä on mahdoton. Kai pa se on niin, että nuorena jaksaa!

*Jannen taidetta:
Koirankuva on pastellityö,
Sininen talvimaaisema öljyväri.*



TOIMINTAA LATVIASSA

Teksti: Gunta Bite, Palvelukoira yhdistys TEODORS/projektipääällikkö

Opaskoirien täydennyskoulutusta

Palvelukoira yhdistys TEODORS (*Servisa suņu biedrība TEODORS*, myöh. PKY), joka on liittynyt myös **Latvian Näkövammaisten yhdistyksen** (*Latvijas Neredzīgo biedrība*) jäseneksi, esitteli vuoden 2016 tammikuun lopussa projektinsa **Latvian valtion metsäjärjestölle** (*Latvijas Valsts meži*). Tarkoituksena oli taloudellisen tuen hankkiminen PKY:n seminaari- ja koulutusprojektin toteutusta varten. Maaliskuun 1. päivänä PKY sai yhtiöltä myönteisen vastauksen. Kyseisen projektin aikana järjestettiin seminaari- ja koulutus sarja, jonka tarkoitus oli auttaa näkövammaisia ihmisiä olemaan elämässään liikkuvina, itsenäisinä ja varmoina opaskoirien avulla. Tarkoituksena oli myös innostaa laajemmin yhteis-

kuntaa liittymään aktiivisesti mukaan palvelukoira-toimintaan ja tukemaan sitä taloudellisesti sekä hoitoperhe- ja peesaritoiminnan kautta.

Koulutusta palvelukoirille ja niiden haltijoille järjestään maailmassa yleisesti koko koirien työelämän ajan. Sitä tehdään myös opaskoirille, jotta koirien ja niiden haltijoiden taidot tulisivat vahvemmiksi ja liikkuminen tuntemattomissa paikoissa paransi. Koulutus on myös paikallaan, jos koiran haltija on menettänyt vamman johdosta taitonsa toimia tietyissä elämäntilanteissa. Siispä järjestettiin tämä seminaari- ja koulutus sarja eli täydennyskoulutuskursseja sekä koirille ja niiden haltijoille että myös opaskoiratyön parissa puuhaaville ihmiselle. Seminaareihin osallistui kahdeksan opaskoirakkoa **Riiasta** (*Rīga*), **Carnikavasta**, **Daugavpilsistä**, **Cesisistä** (*Cēsis*), **Liepajasta** (*Liepāja*), sekä **Kalnciemasta**. Mukana oli myös muutamia vapaaehtoisia, jotka oppivat toimimaan peesareina.



Latvialaista opaskoiraväkeä Birojnīca-kirjakahvilan pihalla. Kuva Ieva Velde.



Līga ja Rīga osallistuivat täydenniskoulutukseen Cēsisissä. Kuva: Liene Šternberga.



Kansainvälisen opaskoirapäivänä kokoonnuttiin aluksi Riikan Vērmaņa-puistoon. Kuva Velga Zēgnere.

Projektin toteutus alkoi Riassa Kansainvälisenä opaskoirapäivänä 27. huhtikuuta. Tapahtuman aikana suoritettiin koulutusharjoituksia kaupunkiympäristössä ja järjestettiin tiedotustilaisuus. Siinä Latvian Valtion metsäjärjestön edustaja toivotti projektille onnistumista ja korosti sen tarkoitusta sekä ajankohtaisuutta. Samalla hän kutsui yhteiskuntaa osoittamaan suurempaa kiinnostusta palvelukoiratoiminnan kysymyksiin. Tapahtumassa annettiin kiitostodistuksia edellisille ja nykyisille koirien hoitoperheille sekä kiitettiin erityisesti suomalaisia Latvian palvelukoiratoiminnan rahallisesta ja aineellisesta tuesta.

Seuraava seminaari- ja koulutustilaisuus järjestettiin 27.–29. toukokuuta Cesisissä. Cesisin kunnanvaltuuston jäsen **Talis Jaunzemis** (*Tālis Jaunzemis*) avasi seminaarin luentosarjan. Sen jälkeen harjoitteluissa, jotka tapahtuivat sekä Cesisissä, että muissa Latvian kaupungeissa, näkövammaiset osallistujat opaskoiriensa kanssa harjoittelivat liikkumista ja suunnistautumista kaupunkiympäristössä. Cesisissä harjoittelujen lomassa osallistujat käivät myös luterilaisessa kirkossa kuuntelemaan neljä urkusävellystä, jotka seminaariosallistujia Cesisistä **Beate Bringule** (*Beāte Bringule*) soitti. Lopuksi seminaariosallistujat lähtivät retkelle Cesisin linnaraunioille, tutustuivat linnan pienoismalliin sekä leijonaveistoksiin niitä koskettamalla ja saivat tietää **Vapaudenpatsaan**

(*Brīvības piemineklis*) historiasta. Jälkimmäisestä kertoi projektin yhteistyöpartnerin – **Latvian Näkövammaisten kirjaston** (*Latvijas Neredzīgo bibliotēka*) – kutsuma opas **Leons Staris**.

28.–30. kesäkuuta seminaari- ja koulutusprojektiin osallistuvat vierailivat Daugavpilsissä, missä luentosarjan avasi Daugavpilsin kaupunginjohtaja **Janis Latšpļesis** (*Jānis Lāčplēsis*). Hän arvioi PKY:n toimintaa ja toivotti yhdistykselle kestävyyttä toimintansa kehittämisessä sekä vammaisten sosiaaliryhmän yhteiskuntaan integroimisessa. Luentojen aikana kuuntelijat voivat saada tietoa palvelukoiran haltijan laillisista oikeuksista käymiseen julkisissa paikoissa, matkustamisesta julkisella liikenteellä ilman maksua, jne. (Seminaarin luentojen aiheita ja materiaaleja on koottu informaatiomateriaaliin: ”Palvelukoira ja sen elämäntehtävä – käytännön ohjeita yhteistyöstä palvelukoiran haltijan kanssa”, joka on painettu sekä pistekirjoituksella, että tavallisella kirjoituksella ja on syyskuusta lähtien saatavilla kaikilla Latvian Näkövammaisten kirjaston osastoilla.) Lopuksi seminaariosallistujat lähtivät retkelle pitkin Daugavpilsia oppaansa – kirjallisuudentutkijan ja runoilijan **Valentins Lukaševičš** (*Valentīns Lukaševičš*) – kanssa. Siitä on kiittäminen Latvian Näkövammaisten kirjaston Daugavpilsin osaston johtajaa **Jana Slapaka** (*Jana Šlapaka*).

23.–25. heinäkuuta seminaari- ja koulutustilaisuus



Latvian Metsäjärjestön edustaja Inga Pētersone kertoi Kansainvälisen opaskoirapäivän tilaisuudessa projektirahoituksesta Latvian opaskoirien täydennyskoulutuksen hyväksi. Kuva: Ieva Velde.



*Daugavpils nykyaikaisine katurakenteineen oli mielenkiintoinen opaskoirien koulutuspaikkana.
Kuva: Ligita Damberga.*

järjestettiin Liepajassa, missä Liepajan apulaiskaupunginjohtaja **Vilnis Vitkovskis** piti avajaispuheen. Seminaarin aikana osallistujat kävivät vammaisille sopeutetulla rannalla ja sen jälkeen tutustuivat Liepajan kaupunkiin näkövammaisen oppaan **Arturs Livmanisin** (*Artūrs Līvmanis*) sekä Latvian Näkövammaisten kirjaston Liepajan osaston johtajan **Ilze Karklinan** (*Ilze Kārklīņa*) kanssa.

Liepajassa seminaari- ja koulutustilaisuuksien sarja Saatettiin päätökseen ja viimeisen tilaisuuden aikana osallistujat kuuntelivat opaskoirakouluttajien kaikkien seminaarien aikana tekemät havainnot ja arvioinnin. Kouluttajat tunnistivat jokaiselle osallistujalle tarvittavaa lisäopetusta, joka auttaisi yhteistyön opaskoiran kanssa tulevan hedelmällisemmäksi, sekä esittivät muutamia moitteita. Kouluttajien esittämät moitteet olivat pääasiassa sellaisia, että opaskoirahaltijat eivät ole täyttäneet vieraita ihmisiä koskevia ohjeita. Kouluttajat painottivat sitä, kuinka tärkeää on kieltää vieraita ihmisiä silittämästä omaa koiraan tai aiheuttamasta muuta häiriötä - jopa silloin, kun valjaat on otettu pois. Koiran huomio vedetään sen varsinaisesta työstä pois.

Vielä yksi ohje koski riittämätöntä koiran palkitsemista. Silloinkin, kun koira toimii hyvin, vaikka sille ei

ole annettu mitään käskyä, koira on ehdottomasti ylistettävä, silitettävä tai sille on tarjottava joku makupala. Juuri tämä aspekti vaikuttaa kaikkien koirien kuuliaisuuteen käskyjen tottelemisessa.

Lopuksi kouluttajat kehoittivat koirahaltijoita jatkaamaan seminaarien aikana hankitun taidon vahvistamista kotonaan, koska suoritettu saatu koulutus muistuttaa vieraan kielen oppimista – kun sitä oppitaan, kaikki on selvää, mutta kun sitä ei käytetä, kieli unohdetaan.

Opaskoiranhaltijoiden koulutuksen lisäksi opetettiin myös kahdeksaa vapaaehtoista, jotka ovat hankkimassa opaskoiranhaltijoiden **peesareiden** (*stūrmanis*) taidon. Se tarkoittaa, että tulevaisuudessa nämä kahdeksan ihmistä eri kaupungeista voivat tarpeen vaatiessa auttaa oikein opaskoirahoitajaa suunnistautumaan ympäristössä ja olemaan hänen "silminänsä".

Tämän projektin lopputapahtuma – kävelyretki – järjestettiin levona intensiivisen työn jälkeen. 6. elokuuta kello 13:00 seitsemän opaskoirahaltijaa peesareidensa kanssa sekä kaksi vapaaehtoista lähti matkaan **Saulkrastista**. Kävelyretken reitti oli valittu niin, että osallistujat saattaisivat kokeilla erilaisia tiepäällysteitä (asfalttia, sirua, metsäpolkuja, ran-



Liepajan täydennyskoulutusleirillä. Meri ja hiekkaranta kuvastuvat takana olevasta Liepaja-peilistä.
Kuva: Ligita Damberga.



Latvian metsäjärjestön rahoittama patikkatapahtuma Saulkrastista Carnikavaan päätti vuoden 2016 opaskoirien täydennyskoulutusarjan. Kuva: Ligita Damberga.

nan hiekkaa, matkailupolkujen puupäällystettä, metalli- ja puusiltoja jne.) sekä tuntemuksia (aurinkoa, tuulta, merta, metsän tuoksua). Valkoisella dyneillä kaikki osallistujat saivat juhlallisesti todistuksiaan osallistumisesta seminaari- ja koulutusarjaan. Yhdistys kiitti vapaaehtosiakin, jotka osallistuivat tapahtumiin ja ilmoitti 1. lokakuuta Riassa tapahtuvaan kansainväliseen opaskoiramaaotteluun kaksi seminaariosallistujaa – **Līga Kikuten (Līga Kikute)** opaskoiransa Riian kanssa sekä **Viktors Sergejevšin** Neiran kanssa.

Ennen kävelyretken alkua projektipäällikkö luki Saulkrastin kunnanjohtajan **Ervins Gravitisin (Ervins Grāvītis)** lähettämän kirjeen, jossa oli sanottu näin:

“[...] Kiitän kutsusta ja osoitetusta kunnioituksesta,

mutta valitettavasti minun on mentävä 6. elokuuta suunniteltuun tapahtumaan, siksi en voi osallistua kävelyretkenne avaamiseen.

*Arvioin korkeasti yhdistyksenne panosta ja pyrki-
myksiä auttaen näkövammaisia integroitumiseen yhteiskuntaan yhdistyksen tarjoamien palvelujen avulla.*

Toivotan yhdistykselle menestyvää toiminnan jatkoa ja suunnitelmien toteuttamista tukemalla myöten olevia ihmisiä”.

Pitäisi vain liittyä herran E. Gravitisin toivotukseen ja kiittää sekä seminaari- ja koulutusarjan osallistujia että sen järjestäjiä ja kouluttajia: **Zaiga Klavinaa (Zaiga Kļaviņa)**, **Ligita Dambergaa**, **Egils Vinogradovsia**, **Juha Herttuaista (Juha Herttuainens)**, **Maria Soonbergia (Viro)** ja **Veronika Malmia (Viro)**.

OPASKOIRA KULLANKALLIS

Kotikaupunginosamme Helsingin Lauttasaari on jo usean vuoden ajan ollut myllerryksessä. En olisi selvinnyt tästä ajasta ilman rakasta, tärkeää opaskoiraani Pekkoa. Joskus mietin, haluavatko päätäjät ja poliitikot tahallaan vaikeuttaa meidän näkövammaisten elämää, vai eivätkö he vain ajattele.

*Teksti: Marianne Tenhami
Kuvat: Ali Kinnunen*

Ensimmäisen oppaani Ninnin viimeisenä työkesänä se alkoi: Lauttasaareen alettiin rakentaa metroa ja räjäytyksiä oli jatkuvasti niin, että maa vain tärisi. Ninni pelkäsi jo valmiiksi ukkosta ja ilotulitusraketteja, joten suutuin todella Ninnin puolesta kuullessani räjäytysten alkavan. Länsimetron työntekijät olivat kuitenkin todella ystävällisiä ja kertoivat minulle aikatauluista, milloin ja missä räjäytettäisiin. Tätä silmäläpityä sain Näkövammaisten liiton Opaskoirakoulun eläinlääkäriltä Ninnille DAP-pannan, joka erittää feromoneja eli rauhoittavia signaaleja. Koiraemokin erittää feromoneja pennuilleen. DAP-pannasta oli Ninnille todella paljon hyötyä ja niinpä rakas, maailman paras ensimmäinen oppaani ei pelännyt ukkosiakaan sinä kesänä.

Toisen opaskoirani, herkän ja pehmeän Pekko-pojan tullessa valjaisiin saman vuoden syksynä

se joutui heti tositoimiin: metroitoiden lisäksi Lauttasaaressa purettiin vanhoja taloja ja rakennettiin uusia, tehtiin putkiremontteja ja tietöitä ja joka päivä meitä vastassa oli kolme, ellei enemmänkin matkamme mutkistajaa. Pekko pa oppi hyvinkin nopeasti kiertämään tie- ja rakennustyöt ja nuoren koiran itseluottamukselle teki oikein hyvää sen osatessa jotain täysin varmasti.

Pekon jauheliha

Jotta elämämme ei olisi yhtään helpottunut, alettiin kotimme lähelle rakentaa uutta ostoskeskusta, jonka on tarkoitus tulla uuden metroaseman päälle. Tämä tarkoitti, että vanha ostoskeskus purettiin ja että meiltä hävisivät kaikki lähikaupat. Eipä siis muuta vaihtoehtoa kuin sosiaali- ja terveystieteiden ohjaustunteja hakemaan. Olin jo löytänyt hyvän, kokeneen, opaskoirien kanssa työskentelemään tottuneen liikkumistaidonohjaajan, mutta rahoituksen kanssa meinasi tulla ongelmia.

”Meidän päätöksenteko voi kestää kolmekin kuukautta, ellei kysymys ole jostain akuutista tarpeesta”, narisi sosiaalityöntekijä minulle puhelimesta. Minä siihen topakasti, että eiköhän ruokakauppa sentään ole aika akuutti tarve. Reklamoin johtavalle sosiaalityöntekijällemme ja jo alkoi tapahtua: rahoitus Pekon ja minun liikkumistaidonohjaukseen järjestyi alta aikayksikön.

Pekko nauttii oppiessaan uutta. Liikkumistaidonohjaajamme opetti meille reitin Lauttasaaren toisella puolella sijaitseviin kaup-

poihin. Voimme myös tehdä niin halutessamme ensin kuuden kilometrin merenrantalenkin ja sieltä kotiin palatessamme käydä kauppasa: kaksi kärkeä siis yhdellä iskulla. Kartoittaessamme liikkumistaidonohjaajamme kanssa, missä kaupoista täysin sokea saa parhaiten apua, totesimme K-Supermarketin toivottomaksi: he kun olisivat voineet auttaa täysin sokeaa asiakasta vain tiettyinä päivinä ja kellonaikoina. Epäsäännöllistä freelancertyötä tekeväälle asiakkaalle tämä ei käy, joten jatkoimme kartoittamista. S-marketiin olimme tervetulleita milloin vain ja Lidlissä oltiin oikein sydämellisiä.

”Totta kai täältä saa apua”, totesi myymäläpäällikkö asiaa häneltä kysyessämme. Hän on pitänyt sanansa loistavasti: aina Lidliin tullessamme ja Pekon opastettua minut kassalle työntekijät ovat jo kuuluttamassa esimiestä tai myyjää paikalle ja apua saa milloin vain, olipa ruuhka-aika tai hiljaisempi hetki. Hyvä puoli tässä onkin, että kun Lauttasaaren uusi ostoskeskus sitten joskus valmistuu, saan lähellemme uudet kaupat, joista toivottavasti saa apua ja voimme Pekon kanssa niiden lisäksi käydä tutuksi tullessa S-marketissa sekä sydämelään palvelevassa Lidlissä, jossa jopa käsite ”Pekon jauheliha” on myyjille tuttu. Ostan Pekolle aina tiettyä jauhelihaa ja kaikki Lidlin myyjät ovat jo oppineet ottamaan oikean jauhelihan pyytäessäni Pekon jauhelihaa. Pekkokin tietää mitä se tarkoittaa ja muistaa lurpsuttaa huuliaan ja kieltään aina jauhelihatiskin eteen saapuessamme.



”Onneksi kukaan ei menettänyt henkeään”

Juuri kun reitit kauppoihin, niiden palvelu ja itse kaupat olivat tulleet Pekolle ja minulle tutuiksi, tiellemme, ilmaantui uusi ongelma: Lauttasaaren pääväylälle Lauttasaarentielle alettiin rakentaa polkupyöräkaistaa ja sitä rakennetaan vieläkin. Tämä tar-

koittaa suuria liikennejärjestelyjen muutoksia suojateilla sekä lukemattomia rakennus- ja tietöitä, jotka paitsi katkaisivat aika ajoin reittimme, myös muuttuvat harva se päivä. Kun isosta, erittäin vilkasliikenteisestä risteuksesta poistettiin liikennevalot pyöräkaistan rakentamisen ajaksi kyseiseen kohtaan, olin kauhuis-

sani: vilkasliikenteisen suojatien ylittäminen ilman liikennevaloja olisi ollut hengenvaarallista varsinkin, kun vastuullani oli myös opaskoiran henki. Onneksi huomasi, miten vanhemmat opettivat pieniä koululaisiaan käyttämään toista ylitystä, jossa oli äänisummerit kuten myös aikaisemmin käyttämässämme risteyksessä. Noudatin vanhempien esimerkkiä ja aloin opettaa myös Pekolle kyseistä risteystä. Hiukan poika protestoi, kun meidän piti mennä kiertotietä emmekä päässeekään suoraan tuttuun ylitykseen, mutta tottui kuitenkin nopeasti.

Nyt voimme onneksi käyttää jälleen vanhaa tuttua risteystämme, mutta polkupyöräkaistan rakentaminen on siirtynyt eteenpäin, eli koko Lauttasaarentie on myllerryksessä: milloin Pekko jouuu opastamaan minut pois jalkakäytävältä, koska rakennusaidat tukkivat sen, milloin se jou-

tuu kiertämään suojatien kautta ja ylittämään suojatien mitä mielenkiintoisimmista kohdista. Näkövammaisten liiton Opaskoira-koulun liikkumistaidonohjaaja on kuitenkin varmistanut, että Pekko tekee turvallisia päätöksiä minua opastaessaan. Bussipysäkitkin siirtyvät milloin mihinkin rakennustöiden tieltä ja niitä saa aina olla etsimässä. Onneksi minulla on Pekko, mutta pysäkkien siirtyminen on sillekin todella hämmentävää. Hyvä asia tässä on, että koira saa käyttää päätään ja Pekko onkin oikein elementissään opastaessaan minua rakennus- ja tietöiden seassa.

”Onneksi kukaan ei ole menettänyt henkeään”, kirjoitti eräs Lauttasaari-seuran hallituksen jäsen paikallislehdessämme. Olen hänen kanssaan täysin samaa mieltä: jalkakäytävien katkaisu, liikennevalojen poisottaminen suojaiteita, väliaikaisten suojateiden rakentaminen ja bussipysäkkien siirtely eivät suinkaan lisää turvallisuutta. Mutta selvittävä on ja Pekko ja minä selviämme!

Peesaava bussinkuljettaja

Metron piti alkaa kulkea Lauttasaaresta tämän vuoden elokuun puolessavälissä, mutta eipä se vain turvallisuussyistä alkanut kulkea. Aina ah niin viisaat päätäjämme olivat kuitenkin jo tätä ennen lamauttaneet Lauttasaaren bussiliikenteen lähes täysin: nyt Lauttasaaresta pääsee vain Kamppiin ja Asema-aukiolle, jotka ovat vain lyhyen matkan päässä Lauttasaaresta. Sen sijaan Pekon ja minun erittäin paljon käytämät bussilinjat 65 a ja 66 a on otettu kokonaan pois käytöstä. Näiden kahden ihanan pitkän linjan varrella Pekolla ja minulla on ollut paljon tuttuja pysäkkejä, joista olemme päässeet helposti tutuille reiteille ja moniin tuttuihin paikkoihin. Vaan emmepä pääse enää, koska kyseiset bussilinjat on kokonaan poistettu ja meidän on etsittävä jatkoyhteys Rautatientorilta Helsingin keskus-

tasta.

Nyt olemme saaneet apua Näkövammaisten liiton opaskoira-koulun reippaalta liikkumistaidonohjaajalta, joka on rakentanut ja opettanut Pekolle ja minulle reitit uusille bussipysäkeille Lauttasaaressa sekä reitit Kampin kauppakeskuksesta ja Asema-aukiolta Rautatientorille, josta bussilinjat 65 ja 66 jatkavat meille tuttuihin paikkoihin. Rautatientorilta meidän on ollut tietysti opittava löytämään takaisin kotibusseillemme. Olemme myös harjoitelleet Kampin kauppakeskuksessa reitin metrolle Lauttasaaren bussilta ja metrolta takaisin Lauttasaaren busseille. Pekko-poika opastaa tomerasti Kampissa, Asema-aukiolla ja Rautatientorilla. Se kun rakastaa oppia uutta. Tosin Kampin kauppakeskuksessa on Musti ja Mirri -eläinkauppa, jonne poika kovin mielellään poikkeaisi matkallaan Lauttasaaren bussilta kauppakeskuksen ulko-ovelle mentäessä.

Mennessämme ensimmäistä kertaa kahdestaan Pekon kanssa Lauttasaaresta bussilla Asema-aukiolle, kerroin bussinkuljettajalle että olemme opaskoirani kanssa nyt ihan ensimmäistä kertaa harjoittelemassa reittiä Asema-aukiolta Rautatientorille, josta jatkobussimme lähtevät. Saavuttuamme perille kiittelin häntä kyydistä. Pekko keksi heti olinpaikkamme ja alkoi opastaa tomerasti ensimmäisiin liikennevaloihin. Yhtäkkiä kuulin takaamme juoksuaskelia.

”Mä aattelin varmistaa, että te varmasti pääsette perille”, sanoi bussinkuljettaja minulle perässämme juostessaan. Kiittelin häntä vuolaasti ja annoin hänelle peesauksen pikakurssin kertoen, että tulisi hiukan meidän takanamme, minun puolellani ja kertoisi, tekeekö koira oikein ja me neekö oikeaa reittiä.

”Sehän vie sua hienosti”, bussinkuljettaja kehui Pekkoa Rautatieaseman ihmisvilinässä. Hän varmistui, että pääsemme bussien 65 ja 66 lähtölaitureille asti. Olin to-

della iloinen ja kiittelin bussinkuljettajaa jälleen vuolaasti.

”No mulla alkoi tässä sopivasti tauko”, hän totesi vaatimattomasti.

”Ilman kullankallista Pekkoa en pärjäisi”

Vaan on meillä vielä paljon harjoiteltavaa. Kun länsimetro joskus suvaitsee tulla, Lauttasaaren bussiliikennejärjestelyt muuttuvat jälleen. Sitä paitsi meidän on opeteltava reitit metroasemilta niihin tuttuihin paikkoihin, joihin ennen pääsimme kätevästi busseilla 65 a ja 66 a. Kun kauppakeskus ja metroasema joskus valmistuvat Lauttasaareen, meidän on opeteltava metroasemalla liikkuminen sekä kauppakeskuksen kaikkien liikkeiden sijainti ja reitit niihin. Vaan eipä käy sokean ja opaskoiran elämä tylsäksi. Joskus tosin ihmettelen, ajattelevatko päättäjät ja poliitikot ollenkaan päätöksiä tehdessään, miten hankaloittavat näkövammaisten ihmisten elämää. Näkevä kun selvittää katsomalla tuossa tuokiossa uudet reitit. Täysin sokean on ensin haettava liikkumistaidonohjausta ja löydettyvä sopiva liikkumistaidonohjaaja rakentamaan ja opettamaan juuri tietyille opaskoirakolle sopivia reittejä. Liikkumistaidonohjaajan löydyttyä ja maksun varmistuttua on aloitettava reittien opettelu täysin tuntemattomasta ja kaikki menee ihan uusiksi, kun vanhan opitun tilalle on luotava päähän ihan kokonaan uudet kartat. Voin rehellisesti sanoa, että ilman kullankallista opaskoiraani en olisi pärjännyt näiden vuosien aikana ja tulen tarvitsemaan sitä edelleen joutuessamme opettelemaan aina vain uutta päättäjien ajattelemattomien päätösten vuoksi.

*Tuhannet kiitokset liikkumistaidonohjaajillemme **Helinä Hirnille** ja **Tanja Virtaselle** sekä maailman parhaalle, edesmenneelle **Opas Ninnille** ja rakkaalle, kullankalliille **opaskoira Pekolle!***

In memoriam

04.04.2010.-11.09.2016.



Teodorsin muistolle

Teodors oli Latvian Palvelukoirayhdistyksen puheenjohtaja Aleksejs Volkovs'n opaskoira. Zaiga Kļaviņa kouluttama Teodors menehtyi lyhyen sairauden jälkeen. Piirros Liene Šternberga.

*Alla Riian opaskoiraihmissiä osallistui Riian Maratonille toukokuussa. Toinen vasemmalta **Deniss Ovsjanikovs** ja hänen vieressään **Aleksejs Volkovs** opaskoiransa Teodorsin kanssa. Muut henkilöt ovat juoksuavustajia. Kuva: Velga Zēgnere.*



OPASKOIRAMAOTTELU RIIASSA

Vuodesta 1995 on järjestetty opaskoiramaaotteluita Suomen ja Viron kesken. Maaotteluja varten laadittiin jo alun perin ns. kansainväliset opaskoirakokeiden säännöt. Säännöt sisältävät samat elementit kuin Suomen Palveluskoiraliiiton viralliset koesäännöt, mutta kansainvälisillä säännöillä kilpailtaessa saadaan kisat vietyä huomattavasti nopeammin läpi.

*Teksti: Zaiga Kļaviņa
Kuvat: Liene Šternberga*



Erkki ja Pepsi.

Vuonna 2012 liittyi maaottelujoukkoon myös Latvia, jossa oma opaskoiratoiminta oli aloitettu vuotta aikaisemmin. Viron koulutustoiminta alkoi suomalaisten avustuksella vuonna 1992. Aikaisemmin Baltian maissa oli ollut käytössä vain jokunen Venäjällä koulutettu koira.

Riikaan kokoonnuttiin ensimmäisenä lokakuuta kahden kustakin maasta osallistuneen koirakon voimin. Latvian Palvelukoirayhdistys **Servisa Suņu Biedrība TEODORS** vastasi maaottelun järjestelyistä. Tuomareina toimivat **Zaiga Kļaviņa** Latviasta, **Veronika Malm** Virosta ja **Janne Ruokonen** Suomesta. Rätamestari oli **Juha Herttuainen**.

Kilpailutukikohtana toimi Latvian vanhimman opiskelijakorporaation elegantti huoneisto. Korporaation nimi on "Lettonia" ja se on perustettu Terbatassa eli



Viktors ja Neira.



Gerli ja Matias.



Esko ja Etta.

nykyisen Viron Tartossa vuonna 1870.

Ratamestarin johdolla tuomarit tutustuivat aluksi kilpailurataan. Se oli noin 1,4 kilometrin mittainen ja suuntautui matkustajasataman lähellä olevasta Lettoniasta Kansallisoopperan kulmalle aivan ydinkeskustaan. Sieltä sitten palattiin Škoda-merkkisellä modernilla ratikalla takaisin Lettoniaan. Aikaa oli varattu tunti jokaista suoritusta kohti ja hyvin piti aikataulu kutinsa.

Kilpailureittiin sisältyi runsaat kymmenen kadunlylytystä, jalkakäytävillä ja kevyenliikenteenväylillä oikean ja vasemman reunan kulkemista, reitillä olevien esteiden kiertämisiä, jne. Koirien tuli osata käskystä myös hakea kohteita, kuten suojateitä oikealle tai vasemmalle. Seuraaminen, luoksetulo, paikallamakaaminen ja noutaminen olivat ns. hallittavuusliikkeitä.

Suomea edustivat vanhat tutut aikaisemmista maaotteluista, laukaalainen **Esko Karmala** (52) ja joensuulainen **Erkki Virtanen** (65). Molemmat ovat ammatiltaan hierojia, Erkki jo eläkkeellä. Etta on Eskon ensimmäinen opaskoira ja Peppi Erkillä neljäs.

Viron edustajat olivat samat kuin viime vuoden maaottelussa Suomessa. **Gerli Kangur** (40) Tartosta oli Matias-koiransa kanssa mukana ja **Kaj Kuusk** (33)

Kilingi-Nömmelta Janet-koiralla. Gerli on ammatiltaan hieroja. Janet on myös hieroja ja lisäksi hän työskentelee vastasokeutuneiden ohjaajana ja pitää nettissä omaa blokia.

Isäntämaa Latviaa edustivat **Līga Ķikute** (33) Kalnciemasta Rīga-koiralla ja **Viktors Sergejevs** (53) Carnikavasta Neiran kanssa. Kumpikin oli saanut nämä ensimmäiset oppaansa aivan hiljattain. Līga on ammatiltaan hieroja, mutta tekee myös terveydenhoitajan työtä. Viktors harrastaa yhdistystoimintaa ja urheilua sekä toimii myös kirkon apupappina ja pyhäkoulun opettajana.

Suoritusten aikana olivat kilpailijoiden silmät peitetyt. Liikkeenohjaajana toimi tuomari aina oman maansa kilpailijan kohdalla, jolloin kahden muun maan tuomarit jakelivat pisteitä tai napsivat niitä pois suoritusvuorossa olevalta heimokansan koirakoilta.

Viimeisen kilpailusuorituksen jälkeen tuli pisteiden pohtimisen ja laskemisen aika. Niistäkin toimista tuomarit selvisivät sujuvasti. Pisteitä odotellessa suoritettiin järjestäjän toimesta arpajaiset. Hienoja ooppera-aarioitakin kolmen ammatti-ihmisen esittäminä kuultiin – korkealta ja kovaa. Niistä aarioista koirat eivät oikein välittäneet, vaan ne painoivat tassuja korvilleen.

Illalla syötiin iltapalaa majoitushotellissa, joka sijaitsi Punainen Daugava-nimisessä kaupunginosassa, noin 10 kilometrin päässä Lettoniasta ”meille päin” eli Klavina-Herttuaisen kotia kohti, lähellä Riian rahtisatamaa ja laivojen korjaustelakkaa. Punaisen Daugavan tunnelmista nautittiin vielä yksi yö ja sitten aamulla suuntasivat suomalaiset autoilla Via Baltiaa pitkin Tallinnaan. Virolaiset lähtivät toista reittiä Valgan kautta Tarttoon.

Kilpailijat ja mukana seurannut fanijoukko tuntuivat olleen tyytyväisiä reissuun. Latvialaiset olivat järjestäneet ruokatarjoilut ja muut ohjelma-merot todella antaumuksella. Soraäänä ei kuulunut miltään taholta.



Līga ja Rīga.



Tuomarit Veronika, Zaiga ja Janne seuraavat silmä kovana Kaj Kuusk'n ja Janet'n menoa.



Latvian PalvelukoiraYhdistys lahjoitti maaotteluun kiertopalkinnon. Kuva: Paavo Pakarinen.



Tuomarit ja kilpailijat palkintojen jaon jälkeen. Kuva: Paavo Pakarinen.

Tuomarit ja osa vapaaehtoista työntekijöistä kilpailukeskus Lettonian salissa. Kuva: Paavo Pakarinen.

Latvia-Viro-Suomi Opaskoiramaaottelu 2016, tulokset:

Gerli Kangur , Viro/lbu Mattias	93 pistettä
Esko Karmala , Suomi/lbn Etta	89 pistettä
Erkki Virtanen , Suomi/lbn Pepsi	86,5 pistettä
Viktors Sergejevs , Latvia/lbn Neira	83 pistettä
Līga Ķikute , Latvia/lbn Rīga	80,7 pistettä
Kaj Kuusk , Viro/lbn Janet	80,7 pistettä

Joukkuetulokset:

Suomi	175,5 pistetta
Viro	173,7 pistetta
Latvia	163,7 pistetta

OPASKOIRAN JOULU RY – TOIMINTAA 2015

Vuosi 2015 oli yhdistyksen neljäs toimintavuosi. Hallituksen jäseninä ovat toimineet **Sirpa Tenhami** puheenjohtajana sekä **Juha Herttuainen** ja **Rauno Kinnunen**. Hallitus kokoontui tilikauden aikana kolme kertaa. Vuoden lopussa yhdistyksessä oli 26 jäsentä. Jäsenmaksuja ei peritty. Toiminnantarkastajana toimi **Elli Isaksson**.

Yhdistys julkaisi Opaskoiran Joulu 2015-nimisen kirjan, josta otettiin tuhannen kappaleen painos. Kirjaa myytiin yhdistyksen varainhankintatuotteena pääsääntöisesti hallituksen jäsenten toimesta. Hallituksen jäsenet osallistuivat lisäksi omalla kustannuksellaan useisiin opaskoirankäyttäjille ja sokeille lapsille suunnattuihin tapahtumiin Suomessa, Virossa ja Latviassa.

Yhdistys sai varainhankinnalla ja lahjoituksina tuottoja yhteensä 11636,11 euroa. Menopuoli muodostui julkaisutoiminnan kuluista, toiminta-avustuksista Latvian Palvelukoirayhdistykselle ja Viron opaskoirakouluhankkeeseen siten, että tilikauden tulokseksi muodostui yhteensä 221,50 euroa, joka kirjattiin yhdistyksen pääomaan voitto/tappiutilille.

Yhdistys tuki Viron opaskoirakoulun rakentamis-

ta, Latvian Palvelukoirayhdistyksen järjestämää suomalais-baltialaista melontatapahtumaa Daugava-joen ja muita pienempiä tapahtumia, joissa oli opaskoirankäyttäjiä ja sokeita lapsia mukana – myös Suomesta. Yhdistyksen toimesta välitettiin Baltian näkövammaisille valkoisia keppejä ja muita käyttökelpoisia apuvälineitä sekä sokkonuorisolle hyväkuntoisia ulkoiluvaatteita ja kenkiä.

Juha Herttuainen

Opaskoiran Joulu ry kiittää lahjoittajia, yhdistyksen muita tukijoita ja kumppaneita erinomaisesta yhteistyöstä vuonna 2015!

OPASKOIRAN JOULU RY, YHTEYSTIEDOT

Puheenjohtaja/sihtööri: Sirpa Tenhami
Hyljemäenportti 3 B 6, 02260 Espoo
Puhelin: 050 563 5235
Sähköposti: sirpa@opaskoiranjoulu.fi
Y-tunnus: 2561927-2
Rekisterinumero: 209.891
Pankkitili: FI84 1215 3000 1339 29
BIC-tunnus: NDEAFIHH
Kotisivut: www.opaskoiranjoulu.fi

TUE TOIMINTAAMME! *Julkaisutoiminnan lisäksi yhdistys hankkii varoja vastaanottamalla avustuksia, lahjoituksia ja jälkimmäisiä.*



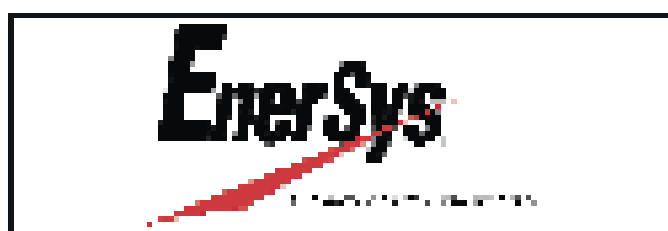
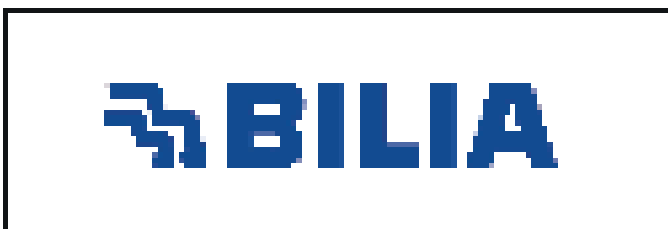
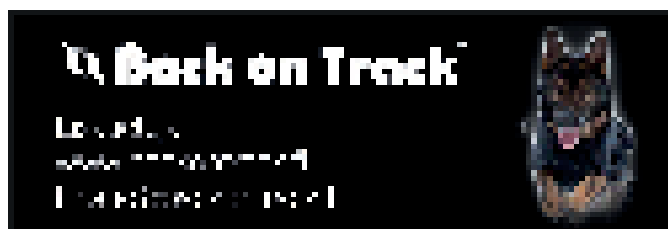
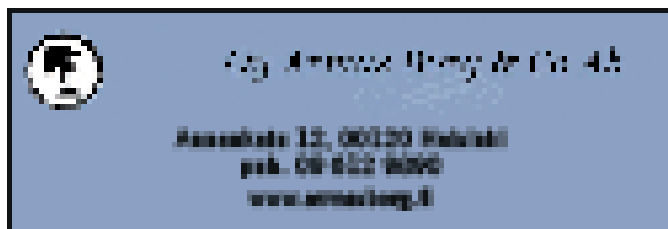
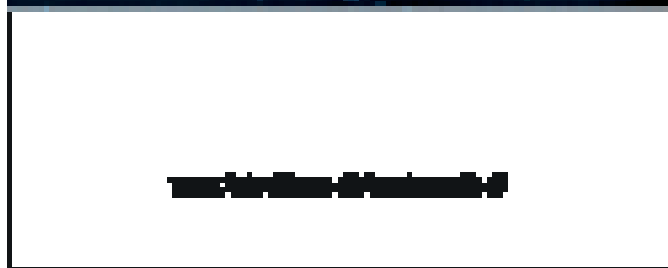
Tuemme Opaskoiran Joulury:n toimintaa

<p>Aalenseläntekniikka Harjo & Kirjonen Yritystie 45 A/B, 02070 Helsinki puh. 09 2502 0290 www.harjo.kirjonen.fi</p>	<p>Fluoripoly Oy Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>Tuotteita Puu Oy Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>
<p>Inspektiopalvelut Oy Pöytäkatu 20, 00100 Helsinki puh. 09 250 1900</p>	<p>■ GEBERIT</p>	<p>KUUSAMO HIRSIÄLÄI</p>
<p>Kuuskoski Oy Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>STREIN Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>STRONG WOOD POLKKY</p>
<p>ALANSONEN Pöytäkatu 20, 00100 Helsinki puh. 09 250 1900</p>	<p>SUCROS OY Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>SCA Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>
<p>REACTOR Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>DURAT www.durat.com</p>	
<p>TECHNICAL Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>topi Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>Oilfinishing Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>
<p>Fysios Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>WILHELM HANON PÄÄKÄ Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>COOL Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>
<p>BERGSTRÖM Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>alkhämnen Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>Alkerm Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>
<p>OP Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>OP Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>Alkerm Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>
<p>Alkerm Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>AST Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>RAHDIN PISTE Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 456 8877 www.rahdinpiste.fi</p>
<p>Alkerm Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>TREND OPTIC Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>	<p>Alkerm Keskustie 1, 00500 Helsinki puh. 09 45000</p>

Tuemme Opaskoiran Joulu ry:n toimintaa

	 <p>Koirateollisuus Keskustie 10, 00200 Helsinki puh. 045 25277 www.koirateollisuus.fi</p>	
 <p>Kansainvälinen Koiran Keskus ry Keskus, Yhteisö, Seuranta, Koulutus www.koirakeskus.fi</p>	 <p>Koirakoulun Keskus ry Keskustie 10, 00200 Helsinki www.koirakoulunkeskus.fi</p>	 <p>Ministeriön Terveystieteiden Tutkimuskeskus Keskustie 10, 00200 Helsinki puh. 010 2003000</p>
 <p>LAR Länsi-Åkeri www.lar.fi</p>	 <p>Koirahoitola Cunicula Miettäväitie 201, Järvenpää, Suomi puh. 043827200 www.koirahoitola.fi</p>	 <p>KARLLO puh. 0444 207 100 www.karollo.fi</p>
 <p>Toukko Toukko Oy www.toukko.fi</p>	 <p>JP Group Keskustie 10, 00200 Helsinki www.jp.fi</p>	 <p>Vetman www.vetman.fi</p>
 <p>Anjaerityökalut www.anjaerityokalu.fi</p>	 <p>Toukko www.toukko.fi</p>	 <p>Kevään & Nälkäkoti Keskustie 20, Helsinki puh. 0400 878000 www.kevaan-nalkekoti.fi</p>
 <p>Pöytä-Miehen ELÄINLÄÄKÄRIASEMA P. 09 120 0000 www.poyta-miehen.fi</p>	 <p>K Market Keskustie 10, 00200 Helsinki www.kmarket.fi</p>	 <p>KENNELREHU www.kennelrehu.fi</p>
 <p>Koirakoulun Keskus ry Keskustie 10, 00200 Helsinki www.koirakoulunkeskus.fi</p>	 <p>KATTERNÖ GROUP</p>	 <p>icare www.icare.fi</p>
 <p>Koirakoulun Keskus ry Keskustie 10, 00200 Helsinki www.koirakoulunkeskus.fi</p>	 <p>C7 Läsi-Uusi</p>	 <p>MALAX MAALAHTI</p>
 <p>Koirakoulun Keskus ry Keskustie 10, 00200 Helsinki www.koirakoulunkeskus.fi</p>	 <p>SUI www.sui.fi</p>	 <p>Koirakoulun Keskus ry Keskustie 10, 00200 Helsinki www.koirakoulunkeskus.fi</p>
 <p>H&A PÄ VESI www.ha-pa-vesi.fi</p>	 <p>Koirakoulun Keskus ry Keskustie 10, 00200 Helsinki www.koirakoulunkeskus.fi</p>	 <p>Koirakoulun Keskus ry Keskustie 10, 00200 Helsinki www.koirakoulunkeskus.fi</p>

Tuemme Opaskoiran Joulu ry:n toimintaa



Tuemme Opaskoiran Joulu ry:n toimintaa

Silmänpohjakuvaus

Kuohkeiden ja silmänsävyjen tarkastus



Seuralla on yhteistyössä kumppaneita, jotka tarjoavat laadukkaita ja turvallisia palveluita. Olemme mukana myös koulutuksessa ja tutkimuksessa. Olemme mukana myös koulutuksessa ja tutkimuksessa. Olemme mukana myös koulutuksessa ja tutkimuksessa.

Seuralla on yhteistyössä kumppaneita, jotka tarjoavat laadukkaita ja turvallisia palveluita. Olemme mukana myös koulutuksessa ja tutkimuksessa. Olemme mukana myös koulutuksessa ja tutkimuksessa.

Seuralla on yhteistyössä kumppaneita, jotka tarjoavat laadukkaita ja turvallisia palveluita. Olemme mukana myös koulutuksessa ja tutkimuksessa. Olemme mukana myös koulutuksessa ja tutkimuksessa.



Aikanaajatoimisto
Marja Toivola-Kuusinen

Välimerenkatia 17,
00100 Järvenpää
(H. toimisto)
puh. 09-2000000
pvm. 0400-01 0900
www.tuohi.fi/ajotoimisto/



Kassalokero 6
00000 Tampere
puh. 010 200 9100
www.kassalokero.fi/



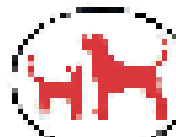
Valvuri
Valvuri on valvuri, joka valvoo valvuriä.

Valvuri
Valvuri on valvuri, joka valvoo valvuriä.



eko expert

Yhteistyössä
0200000000
0200000000
0200000000




Seuran ja Seuran
0200000000

Seuran ja Seuran
0200000000



Seuran ja Seuran
0200000000

Seuran ja Seuran
0200000000



Seuran ja Seuran
0200000000

Seuran ja Seuran
0200000000



Seuran ja Seuran
0200000000

Seuran ja Seuran
0200000000

SUOMEN KOSMETOLOGIKOULU

Hietaniementie 7 A, 4 krs.
00100 Helsinki

puh. 0291 454 2100
fax. 0291 4542 1010

www.suomenkosmetologikoulu.fi

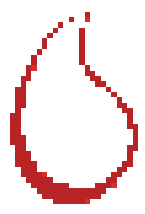
Tuemme Opaskoiran Joulu ry:n toimintaa



**Mitä sinä ja kolmas tiedätte
beriberistä?**

Itämeren 10% kansainvälinen ja kansainvälinen merimerkki

MUSCHA
Lautanen. Keskellä.

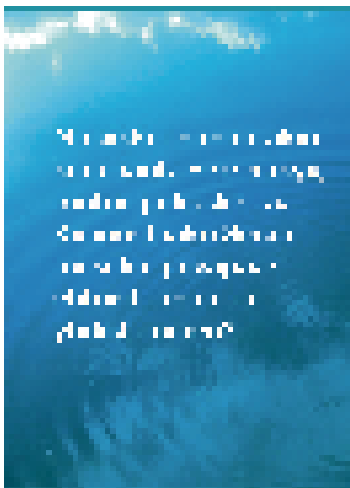


**Eläinten
veripankki**
Eläinten veripankki ry

Ojenna tassu!

Voisiko sinun koirasi ryhtyä verenluovuttajaksi?
Verenluovuttajaksi kutsuttu koirat ovat erittäin hyödyllisiä
niiden verin avulla voidaan tehdä eläinten veritransfuusioita
erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkauksissa ja sairauksissa.

Uutustu! www.elainveripankki.fi



Merimusiikki on musiikkia
meren äänillä, meren lauluilla,
meren lauluilla ja meren
lauluilla. Merimusiikki on
meren lauluja ja meren
lauluja. Merimusiikki on
meren lauluja ja meren
lauluja.

TunneMusiikki

Eläinlääkäri Tuomas Luoma ja eläinlääkäri
Taru Luoma ovat mukana
hallinnon ja eläinlääkärin
toiminnassa. He ovat mukana
toiminnassa ja eläinlääkärin
toiminnassa.

Eläinlääkäri Tuomas Luoma ja eläinlääkäri
Taru Luoma ovat mukana
toiminnassa ja eläinlääkärin
toiminnassa.

Kesäkuu 2017 | 14-16.06.2017 | 17-19.06.2017

Tuomas Luoma ja eläinlääkäri
Taru Luoma ovat mukana
toiminnassa ja eläinlääkärin
toiminnassa.

Merimusiikki on musiikkia
meren äänillä, meren lauluilla,
meren lauluilla ja meren
lauluilla.

Merimusiikki on musiikkia
meren äänillä, meren lauluilla,
meren lauluilla ja meren
lauluilla.

Merimusiikki on musiikkia
meren äänillä, meren lauluilla,
meren lauluilla ja meren
lauluilla.

Merimusiikki on musiikkia
meren äänillä, meren lauluilla,
meren lauluilla ja meren
lauluilla.

Merimusiikki on musiikkia
meren äänillä, meren lauluilla,
meren lauluilla ja meren
lauluilla.



LUOMASUUNNITTELU JA MERIMUSIIKKI RY:n toimintaa

Sopeutumisvalmennuskurssit 2017

Sopeutumisvalmennuskurssit

25.06.2017 - 02.07.2017

02.07.2017 - 09.07.2017

09.07.2017 - 16.07.2017

16.07.2017 - 23.07.2017


23.07.2017 - 30.07.2017

19.06 - 16.06.2017

17.02 - 18.06.2017

02.10 - 03.10.2017

merikarina.fi



Merikarina

KURSSIT@ESST.FI

Tuemme Opaskoiran Joulu ry:n toimintaa

T	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770
Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770
Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	V	
Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	W	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770	Y	Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770
Tuomari Oy Tuomarikatu 11 00200 Espoo Puh. 040 500 0770					

FENNOVOIMA



Uutta elämää.
 MeeliTerveystyö ry

www.toimintakeskus.fi

Aselimi Service Oy

Reittipolttori 1,
01300 Huusela
Puh. 0400 767 344
Miestien 020-716 5-116
www.aselimit.fi

Myyjä Joulu

Tuemme Opaskoiran Joulu ry:n toimintaa

Lemmikkisi parhaaksi vuoden jokaisena päivänä.

UUTTA!

Nyt kaikki koirien lisääntymistieteen palvelut joustavasti saman katon alta

- Progesteronimääritykset saman päivän aikana
- Kiimakontrollit
- Täyhystysavusteiset keino siemennykset kohtuun
- Sperman tutkimukset ja lähetykset
- Marittujen ja urosten hedelmällisyysongelmien tutkimukset

NYT MYÖS KOIRIEN SPERMAPANKKI



Lisääntymislääkärin, putilain ja erikoisneuvojan pöytäkirjoitusten erikoislääkäri, Dipl.ECAR
Tuire Tamminen

MEVET

ELÄINLÄÄKÄRIASEMA

Ajanvaraus ja tiedustelut
(09) 565 5600



Eläinlääkäriasema MEVET • Höyläämötie 5 • 00380 Helsinki
(09) 565 5600 • info@mevet.fi • www.mevet.fi

SYNOQUIN® EFA
"ALL IN ONE"



Pedinteiseen glukosaroliini-kondroitiniinikombinaatioon on lisätty **trienoliiniä**, jota on parans **Omega-3- rasvahappojen** läsnä.

SAATAVILLA ELÄINLÄÄKÄREILTÄ JA APTEEKEISTA KAPSSELINA JA MÄLTIKALLETINA.

Pharmaxim P. 02 2427600 www.pharmaxim.com valmistaja vetplus ltd

Maistuva, helposti annosteltava **PROMAX®** koiran suolistohäiriöihin

- Annostelu kerran päivässä
- Kolme pakkauskokoa koiran painon mukaan

PROMAX®

PROMAX®
BREDIUM BREED



Pakkaukset: 9 ml 18 ml ja 30 ml

Saatavilla: eläinlääkäreiltä ja apteekkeista

Valmistaja: VetPlus Ltd, Iso-Britannia

Pharmaxim P. 02 2427600 www.pharmaxim.com